Colecţia Teatru^

Max Frisch

Teatru

București 1966

Editura pentru Literatură Universală

Coperta de *I.* ***Molnăr***

Max Frisch

DON JUAN ODER DIE LIEBE ZUR GEOMETRIE

BIEDERMANN UND DIE BRANDSTIFTER

Max Frisch

A desena portretul unui artist în plină maturitate înseamnă a căuta adevărul unei vieţi printre multiple ficţiuni. Felurite straturi se suprapun, se întrepătrund, alcătuind chipul unui creator, care, căutîndu-se pe sine, se descoperă mereu altul, în operele sale. Cum poate fi scriitorul el însuşi? — pare să se întrebe neîncetat dramaturgul, romancierul şi eseistul Max Frisch. într-adevăr, cît timp artistul e în viaţă, chipul său stă sub semnul mobilităţii. Trăind în lume şi printre oameni, el se proiectează pe sine în acţiunile sale şi se oglindeşte în ochii oamenilor. Dar mai presus de toate, fiind omul cuvîntului creator, el dă viaţă unor făpturi plăsmuite, care îl trădează îndoit, descoperindu-l în intimitatea sa şi totodată părăsindu-l, devenind independente de el. Mai mult poate decît alţi scriitori contemporani din occident, Max Frisch s-a voit într-o continuă mişcare, prezent într-o lume în continuă transformare, s-a proiectat în propria-i activitate, refuzînd izolarea, pasivitatea, şi s-a zămislit pe sine, zămislind făpturile fictive care-i populează universul fanteziei. Căutarea adevărului şi declararea lui, născocirea unor ficţiuni şi exprimarea lor, şi-au împărţit, pînă acum, viaţa lui Max Frisch. De aceea, din portretul său nu pot lipsi nici perspectivele riguros raţionale, înfăţişînd spiritul geometric al arhitectului, nici culoarea, căldura, comunicînd fineţea artistului **cuvîntător.**

Max Frisch n-a ajuns încă la vîrsta memoriilor, dar a avut adesea prilejul să se aplece asupra propriilor experienţe, meditînd asupra lor, con-semnîndu-le în *Jurnal,* obiectivîndu-le, verificîndu-le în romane sau în piese. De altfel nu numai vîrsta îl împiedică să se întoarcă prea mult în urmă, ci şi o arzătoare pasiune pentru actualitate, ca şi o ciudată neîncredere în posibilitatea de a evoca trecutul. „Nu ştiu niciodată cum a fost", îşi mărturiseşte el neputinţa de a reda întocmai o întîmplare la care a fost martor, ori pe care a trăit-o altă dată. Faptul că odinioară a căzut la un examen, că a iubit o femeie pe care a părăsit-o ori de care a fost părăsit, că a căutat
odată să-şi schimbe viaţa din temelii, toate acestea nu le istoriseşte niciodată aşa cum s-au petrecut, ci aşa cum îşi închipuie că ar trebui să se petreacă, dacă ar mai fi silit să le trăiască din nou. în acest domeniu, făuritorul de ficţiuni dintr-însul e mai puternic decît cronicarul atent la veridicitate. Orice istorie a propriei noastre vieţi, nu e, după Frisch, decît un joc al imaginaţiei, o înşiruire de imagini care n-au decît realitatea imaginilor. „Fiecare om, chiar cînd nu e scriitor, îşi născoceşte istoria sa", spune el. Dar numai scriitorul îşi dă seama că această istorie e o născocire. Numai „ştiind că orice istorie, oricît de mare ar fi numărul faptelor care o confirmă, e o invenţie a mea, sînt scriitor...", afirmă Frisch în *Cartea mică a celor 100de cărţi.* Desigur» o experienţă din viaţa unui om nu poate fi exprimată decît istorisind cele petrecute în legătură cu ea. Dar pentru Frisch experienţa nu e un rezultat al evenimentelor trecute, nu derivă din istoria vieţii. Dimpotrivă, experienţa trăită e primordială, e o iluminare a conştiinţei care, spre a se exprima, spre a se comunica, îmbracă veşmîntul epic al unei istorisiri. Povestind „cele petrecute" noi născocim de fapt o întîmplare, pentru a comunica o experienţă originară. Atitudinea lui Frisch, care atribuie experienţei un rol iluminator si consideră „istoria", deci orice povestire, ca modalitatea de exprimare a experienţei umane e, cum vom vedea, plină de semnificaţii, atît pentru felul în care *homo Frisch* se raportează la propria sa existenţă, cît şi pentru modul în care concepe el rolul făuritorului de ficţiuni epice şi dramatice. Biografii, care privesc datele, evenimentele unei vieţi, dinafară, istorisind viaţa lui Max Frisch obişnuiesc să o raporteze la existenţa competitorului său în ale dramaturgiei, Friederich Diirrenmatt. Punctele comune între cei doi'scriitori sînt însă puţine. Deşi amîndoi sînt dramaturgi, elveţieni de limbă germană, deosebirile dintre ei sînt mai semnificative şi contribuie. mai mult decît asemănările, la conturarea profilului lor. Pe cînd Diirrenmatt e vlăstarul unei vechi familii de patricieni din Berna, familie care a jucat un rol în istoria Elveţiei, Frisch e descendentul unor imigranţi austrieci. Născut la Ziirich în. 1911, Frisch e cu zece ani mai în vîrstă decît Durren-matt. Pe cînd pregătirea acestuia din urmă a fost clasică, Frisch, fiu de arhitect, are înainte de toate o

pregătire tehnică. De fapt, în studiile sale, ca şi în alegerea căii pe care avea să meargă în viaţă, el a oscilat între tehnică şi artă. începe prin a se înscrie la facultatea de litere din Ziirich unde urmează cursuri de germanistică: Dar, după moartea tatălui său, din lipsă de mijloace materiale, e nevoit să-şi întrerupă studiile, în semestrul al şaptelea. Fiind silit să-şi cîştige existenţa, el alege cariera de jurnalist, pentru care simte o deosebită atracţie, şi care îi dă posibilitatea să facă o serie de călătorii prin Ungaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Turcia şi Grecia. Acum îşi
formează el acel ochi de reporter atent, care îi va servi mai tîrziu. Publică însemnările luate în cursul acestor călătorii şi lucrează la primul său roman, *Jiirg Reinhardt,* pe care mai tîrziu îl va renega. în 1936, la 25 de ani, viaţa Jui Max Frisch ia o cotitură nouă. Renunţă la literatură, la aspiraţiile sale de pînă atunci, arzîndu-şi în chip ostentativ cele cîteva manuscrise pe care le are. întrebat mai tîrziu de un ziarist (cf. *Lettres frangaises* nr. 1066/1965) de ce a procedat atît de brutal cu propriile sale lucrări, el face o confesiune în care nu se cruţă nicidecum pe sine. „Talentul meu este prea firav. Nu sînt un om de litere". îşi dăduse seama, de altfel, de aceasta, încă pe timpul cînd urma cursurile de germanistică. Observase pe atunci că nu era capabil să sufere o influenţă rodnică de la nici un autor citit. Avea nevoie, cum şi-a dat seama mai tîrziu, de un contact direct cu lumea reală. Pentru acest viitor autor de ficţiuni, pentru viitorul eseist, lumea ideilor şi a fanteziei era mult mai puţin importantă decît aceea a lucrurilor concrete. Tînărul Frisch simţea nevoia unui contact cu realul, care să nu fie doar acela al observatorului, ci al omului de acţiune.
După ce procedează la un adevărat autodafe al scrierilor sale, autorul de mai tîrziu al *Incendiatorilor* se înscrie la Şcoala Tehnică superioară din Ziirich, unde studiază arhitectura. în 1941 primeşte diploma de arhitect şi începe să-şi practice meseria, la început ca angajat, apoi ca şef al unui birou de antrepriză. Una dintre lucrările mai mari pe care le conduce, e proiectarea unui bazin de înot din Ziirich. Dar, deşi timp de zece ani lucrează în domeniul arhitecturii, Frisch nu poate renunţa la literatură. De fapt, în tot acest răstimp, ca unul ce nu se încrede în propriile-i puteri, el caută să-şi dovedească sieşi că e în stare să se afirme pe planul realităţii. Contingenţele sale cu arhitectura, cum va spune mai tîrziu, au fost îndeajuns de naive şi n-au depăşit planul practicilor curente. Deşi i-au apărut anumite studii teoretice .de urbanistică, n-a îndrăznit să publice niciodată lucrări de arhitectură. Această perioadă a însemnat însă mai mult decît un simplu exerciţiu al propriilor aptitudini practice. în acei ani de muncă în biroul de proiectări şi pe şantier, observă o serie de realităţi sociale şi politice tipice societăţii capitaliste. Ca un rod al acestor observaţii, nu va considera mai tîrziu urbanistica drept un ansamblu de probleme ce se cer rezolvate doar pe plan tehnic, ci ca un domeniu în care tehnica se întîlneşte cu marile probleme politice. De aceea, în cursul unei şederi la New York, cînd i se vor prezenta diverse proiecte de construcţie, de amenajare urbană, va pune o gravă întrebare social-politică : „Credeţi că e posibilă (realizarea acestor proiecte) în condiţiile sociale actuale, cu proprietatea privată a solului?"
La patruzeci de ani, o nouă conversiune în viaţa lui Max Frisch. Timpul trecea şi conştiinţa sa îi sugera că acea dublă ocupaţie de arhitect
şi scriitor în care se angajase (începuse să publice după terminarea celui de-al doilea război mondial) nu era decît un compromis, un fel de scuză pentru orice eşec, pentru orice insuficienţă a sa în ambele domenii. Trebuia să aleagă şi a ales. Tehnicianul cedă locul scriitorului.
Deşi cu aptitudini pentru eseistică, de care va da dovadă publicîndu-şi *Jurnalul dintre 1946 şi 1949,* Max Frisch începe să scrie pentru teatru. în 1944 termină *Santa Cruz,* piesă cu subtitlul *O romanţă. în* 1945 scrie *Acum chită din nou,* după care urmează *Zidul chinezesc* (1946), *După terminarea războiului* (1947—-l948), *Contele. Oderland* (1950). Se pare că în afară de conştiinţa de scriitor, care devine tot mai fermă pe măsură ce apar aceste scrieri, o prietenie influentă a contribuit la orientarea definitivă a lui Frisch spre tărîmul creaţiei literare, prietenia cu Bertholt Brecht. Scriitorul german, întorcîndu-se în 1948 din Statele Unite, a locuit un timp la Zurich. Frisch. îl cunoaşte şi cei doi scriitori se împrietenesc. în *Jurnal* el notează fascinaţia pe care Brecht a exercitat-o asupra lui, atribuind-o faptului că autorul *Vieţii lui Galilei* trăia o existenţă ce decurgea din propria sa gîndire, şi care, atare spiritului său, radia cu o neasemuită vigoare. Se pare că în comerţul intelectual dintre cei doi, Frisch oferea materialul concret, asupra căruia Brecht reflecta, uneori ironic, alteori „catehizînd", penetrant chiar şi atunci cînd nu era convingător. Deşi şederea lui Brecht la Zurich n-a durat decît puţine luni, ele au fost suficiente pentru a-l hotărî definitiv pe mai tînărul prieten elveţian să urmeze calea pe care i-o desemna talentul său.
în anii de după război, arhitectul-scriitor cutreieră mai multe ţări : Germania, Polonia, Franţa, Spania, Italia. După ce se dedică scrisului, el se stabileşte la Uetikon lîngă Zurich. De atunci încolo, în afara unor călătorii (cum a fost aceea mai îndelungată din 1951—1952 în S.U.A. şi Mexic) evenimentele vieţii lui Max Frisch vor fi cele legate de a pariţia cărţilor şi de reprezentarea pieselor sale. Astfel, după 1950 îi apar romanele, de la *Stiller* (1954) prin *Homo Faber* (1957) la *Numele meu să fie Gantenbein* (1964) şi i se reprezintă piesele, între care cele importante, cele care îl vor face cunoscut : *Don Juan sau Dragostea pentru geometrie* (1952), *Biedermann şi Incendiatorii* (1957—1958) şi *Andorra* (1960). Succesul a venit neaşteptat de repede, numeroase premii literare au încununat aproape an de an operele scriitorului elveţian. Astfel, între altele, Max Frisch, care în anii din urmă şi-a mutat reşedinţa la Roma, a primit premiul Wilhelm Raabe (1955), Charles-Veillon (1958) şi Premiul Academiei germane (1958). A devenit unul dintre numele cunoscute ale literaturii occidentale contemporane, operele sale tradueîndu-se în numeroase limbi. Dar toate aceste recunoaşteri oficiale nu par să fi dat personalităţii sale scriitoriceşti o rigiditate academică, şi destule semne din trecutul său, destule pasaje din operă pot să indice posi-
bilitatea unor noi cotituri şi conversiuni în drumul vieţii, ca şi în evoluţia scrisului. Căci, la 54 de ani, în plină maturitate a creaţiei, artistul Max Frisch păstrează spontaneitatea omului care nu-şi tezaurizează experienţele pentru a se îndigui între ele, ci e mereu gata, cu fiecare acţiune, cu fiecare operă, să ia totul de la început.
Faptele exterioare ale vieţii unui artist nu ne oferă decît o frîntură din chipul său adevărat. El se revelează adeseori cu mai multă autenticitate în ficţiuni decît în actele concrete. Rareori a fost mai justificată o asemenea constatare ca în cazul lui Max Frisch. Acest arhitect, bun observator al faptului concret, puţin aplecat spre abstracţiuni, puţin înclinat spre divagaţii lirice, alegînd epicul şi dramaticul ca genuri literare pretinzînd o obiectivare, e în fond un poet autobiografic, un literat urmărindu-se neîncetat pe sine, mereu aplecat — asemenea conaţionalului său Amiel — asupra problemelor personale.
S-ar putea spune că genul propriu al lui Max Frisch e jurnalul. Deşi n-a publicat decît caietele scrise în anii 1946—1949, perioadă fără îndoială fecundă în creaţia sa, „perioadă de proiecte" cum spune el însuşi (într-adevăr piese ca *Oderland,*

Biedermann şi Incendiatorii, Andorra etc. apar toate schiţate în jurnal), e evident că la originea tuturor operelor lui Frisch se află reflexiuni legate de vreo „experienţă" a sa, în sensul pe care am văzut că îl dă acestui cuvînt. întîlnim relatarea, analiza unor asemenea experienţe, meditaţii pe marginea lor, în paginile *Jurnalului.* Războiul şi urmările lui, văzute de un cetăţean al unui stat neutru, dar participînd cu sensibilitatea omului cinstit şi a artistului, constituie una dintre aceste experienţe. O vizită în fostul lagăr de exterminare din Theresienstadt îi oferă prilejul uneî experienţe deosebite. întîlnim apoi altele, ca : prigoana rasială, fuga de răspundere a unor scriitori occidentali, atracţia şi oroarea pentru mitul tehnicii, experienţa marilor comunicări planetare etc. Dar, aflăm în *Jurnal* şi trăiri intime, stîrnind unde care străbat întreaga sa lume interioară. Ele dau iţaştere la adevărate eseuri privind gelozia, experienţa căsătoriei, climatul simpatiei, întîlnirea vivificatoare cu Brecht etc.

E semnificativ cum scriitorul, mereu deschis unor experienţe revelatoare, gata să- înregistreze cu luciditate critică formele unei lumi în metamorfoză, refuză să se închidă într-un sistem de gîndire. îi e atît de teamă de orice anchiloză a gîndirii, ca şi de orice îngrădire a personalităţii sale îneît respinge orice convingere. Cel care „ajunge la anumite convingeri — afirmă Frisch în *Jurnal* — lichidează totul foarte repede. Convingerile sînt
cea mai bună pavăză împotriva Adevărului-Viu." Trebuie să înţelegem că critica lui Frisch se îndreaptă îndeosebi în contra ideilor preconcepute, a prejudecăţilor ca şi a tezelor dogmatice, a gîndirii „moarte". Nu e mai puţin adevărat că teama aceasta de convingeri a unei inteligenţe care se vrea mereu trează, trădează orientarea şi limitele sale individualiste.

Scriitor autobiografic, pornind mereu de la unele experienţe-cheie, individualist exasperat de orice îngrădire a individualităţii sale, căutîndu-şi propria identitate într-o lume dispusă tuturor înstrăinărilor, Max Frisch e poetul eului care se caută pe sine, al eului în raport cu altul, cu lumea. E revelatoare în această privinţă reflexia pe care o întîlnim în romanul *Numele meu să fie Gantenbein.* Ideea deşi nu e exprimată în numele autorului, e placentară gîndirii sale : „Uneori mi se pare şi mie că o carte, îndată ce nu caută să împiedice războiul, să făurească o societate mai bună etc, e deşartă, inutilă, iresponsabilă, nedemnă să fie citită, cu neputinţă de apărat. Epoca noastră nu e o epocă a istoriilor despre Eu. Şi totuşi, toată viaţa omului se realizează sau eşuează la nivelul Eului..." Autorul mărturiseşte astfel preocuparea sa de căpetenie, aceea de a urmări tribulaţiile eului. De aici temele legate de autenticitatea eului, de admiterea sau refuzul de sine, de admiterea sau refuzul altuia, de aici lupta împotriva anchilozării eului, a „fixării în eu" *(Ichbezogenheit),* dar şi împotriva înstrăinării, teme pe care le întîlniml adeseori în scrierile lui Max Frisch.

Există în *Jurnalul dintre 1946* şi *1949* cîteva pagini în care autorul ne oferă cheia sa personală în această problemă a eului. Cheia apare sub forma străvechiului imperativ „să nu-ţi faci chip cioplit", interpretat de scriitorul elveţian ca o poruncă esenţială privind raporturile dintre oameni. A fixa imaginea altuia, a socoti că îl cunoşti odată pentru totdeauna, că l-ai circumscris într-o formulă, l-ai etichetat printr-o judecată, înseamnă a-ţi face un asemenea „chip cioplit", înseamnă a trata pe cel astfel „fixat" (fie că e individ, fie că e un grup, ori un popor) potrivit unor canoane rigide şi nedrepte. Stiller, eroul din romanul cu acest titlu, sculptorul mediocru din Zurich, îşi „fixase" astfel soţia, îşi făurise un chip fals al ei şi o tratase mai exact o maltratase conform acestui tipar. „Chipul cioplit" e opusul iubirii care nu închide individualitatea altuia în tipare şi formule. Iubirea „eliberează de orice imagine fixă". Dar mai primejdioasă poate decît această congelare a altuia e încremenirea eului într-o imagine pe care omul şi-o face despre el, e anchiloza omului închis asupra sa, neputînd ieşi din sine. Stiller a ajuns într-o asemenea înfundătură. Imaginea pe care alţii şi-o făceau despre el şi pe care chiar el o acceptase, îl împiedica să devină el însuşi. De aceea a încercat să fugă de sine, să se lepede de sine, părăsindu-şi ţara, meseria, soţia, prietenii, obiceiurile, gusturile şi chiar numele. întoreîndu-se după

mai mulţi ani în Elveţia, arestat, învinuit de o faptă pe care n-a comiş-o, el se opune celor care vor să-l identifice cu dispărutul Stiller, refuză să fie acel om a cărui imagine autorităţile, prietenii, soţia şi iubita lui o fixaseră odinioară. „Eu nu sînt Stiller", se încăpăţînează el să declare. în cele din urmă, supunîndu-se verdictului dat de tribunalul care constată că e vorba de una şi aceeaşi persoană şi, mai tîrziu, îl eliberează, Stiller se acceptă pe sine, îşi acceptă vechea identitate. E eroul tipic al unui autor, pentru care a trăi înseamnă a fi gata să începi totul din nou. Fuga lui Stiller, în viziunea lui Friscn, înseamnă căutarea vieţii autentice, a vieţii care se opune încremenirii, în ipostaza sa finală, Stiller e identic cu cel vechi şi totuşi e altul.

Asemenea lui Stiller fugind de fixarea sa, de eul său, pe care nu-l poate accepta, încearcă să fugă de sine/bon Juan, seducătorul fără voie, care preferă plăcerile intelectului oferite de geometrie, plăcerilor trupului. Don Juan e şi el o victimă a imaginii pe care şi-au făcut-o alţii (îndeosebi femeile) despre el. Zadarnic caută să devină el însuşi, zadarnic aspiră la claritate, la luciditate, la exactitate. „Mlaştina" de care tînărul intelectual are oroare, tulburarea simţurilor îl cuprinde iarăşi şi iarăşi cu fiecare cucerire, în care nu el cucereşte ci e cucerit. Neizbutind să scape de imaginea sa falsă, nu-i rămîne altceva de făcut, după cum spune chiar el, decît să corespundă faimei sale. Ca şi Stiller (şi poate ca autorul însuşi), încereînd să evadeze dintr-o identitate, Don Juan va face o supremă tentativă: se va preface că moare, că a fost înghiţit de flăcările iadului, pe care printr-un truc le va suscita în faţa fostelor amante convocate dinadins, ca să spulbere imaginea sa (care nu e doar o povară personală, ci un agent de corupţie pentru alţii, o pildă nefastă). Tentativa reuşeşte, Don Juan dispare şi tră» ieste retras, dar — o ultimă ironie a sorţii — imaginea sa îi supravieţuieşte, dovedindu-se mai puternică decît el, căci literatura însăşi preluînd-o nu face decît să-i asigure nemurirea. /

Mecanismul dramei lui Andri, tînărul din *Andorra,* e asemănător cu acela al lui Don Juan, ori al lui Stiller. Şi în această piesă Frisch pune problema identităţii impuse de alţii unui om. De astă dată, el alege ura de rasă, ca tip al acelor comportamente sociale ce închid individul în imaginea pe care alţii şi-o fac despre el.

Max Frisch consideră aşadar „chipul cioplit" ca pe o crimă împotriva umanităţii. „Fie că e vorba de imaginea pe care un neevreu şi-o face despre un evreu, albul despre negru, francezul despre algerian, elveţianul despre muncitorul italian... orice imagine pe care ne-o facem despre semenul nostru îl privează pe acesta de libertate, face din el o victimă şi la limită îl ucide ; cuptoarele din lagărele de exterminare sînt un rezultat al fricii de altul, al urii faţă de altul..." în *Andorra* (mai mult decît în *Don Juan* ori în romanul

Stiller) problema „fixării" eului îşi descoperă aspectele grave, tragice. Şi totodată, în această piesă, nu mai avem de-a face cu drama insului însingurat, ci cu p dramă avînd implicaţiile sale colective. Deşi Frisch nu prezintă motivele social-politice ale prigoanei rasiale, cazul lui Andri nu e tratat ca şi acela al lui Stiller doar pe planul trăirilor individuale. Declaraţia lui Max

Frisch după care, „toată viaţa omului se realizează sau eşuează la nivelul Eului" nu mai apare o declaraţie a unui individualist. Cu toate acestea el rămîne un individualist. în declaraţia pe care a făcut-o presei cu ocazia prezentării *Andorrei* la Paris, Frisch spunea despre sine : „Chiar şi în teatru, rămîn subiectiv", după cum afirma tot atunci că romanele sale „tind spre un monolog" *(Lettres francaises* nr. 1066/1965). Unul dintre comentatorii săi, Walter Rosengarten, îl defineşte (în *Schrifl-steller der Gegenwart)* drept un „individualist angajat". într-adevăr, Frisch se apropie — cu toate deosebirile structurale dintre ei — atît prin critica socială pe care o întîlnim în operele lui, cît şi prin semnificaţia pe care o dă Cuvîntului, de marele său prieten Bertholt Brecht. „Ai promis să nu minţi", îşi spune Frisch în *Jurnal.* Ca şi Brecht, el ştie că valoarea operei unui scriitor depinde nu numai de preţul cuvintelor, de gradul în care exprimă adevărul, ci de capacitatea de a face ca „adevărul să devină eficace". Frisch ştie că — după cum spune Sartre — „cuvîntul e acţiune" şi că — tot după formula gînditorului francez — „nu poţi decît să demaşti dacă ai de gînd să schimbi". în acest sens el demască orice formă de cultură care pretinde să se închidă în sferele eternităţii *(Jurnal)* fără să acorde atenţie şi temporalului. Geniul nu poate sluji drept alibi absenteismului din viaţa publică. O cultură pur estetică poate să ducă, după el, la o „catastrofă mortală". Numai situîndu-se pe poziţia unui scriitor angajat, putea Max Frisch să ia atitudine faţă de cele mai variate fenomene morale, social-politice ori ştiinţifice ale timpului. Atunci cînd face dese aluzii la problema algeriană, în *Numele meu să fie Gantenbein,* cînd judecă falsul patriotism, tendinţele spre fascizare din unele ţări occidentale, formele capitalismului monopolist în *Stiller* şi în *Jurnalul* său, el are conştiinţa că slujeşte ca scriitor, stînd de veghe la răspîntia societăţilor şi culturilor, o cauză general umană.
Prezenţa scriitorului-arhitect în veacul său o dovedeşte şi atenţia acordată problemelor tehnicii, îndeosebi rolului pe care tehnica îl joacă în viaţa omului modern. O anumită mitizare a tehnicii în lumea occidentală idolatrizarea tehnicii, îl nelinişteşte. Romanul său, *Homo Faber,* e o parabolă în care scriitorul îşi exprimă această nelinişte. Inginerul Faber (numele însuşi e simbolic) devine o unealtă a destinului. Dar locul destinului orb e ocupat în această carte de lumea instrumentelor, a uneltelor : un avion care

are o pană de motor, aparatul electric de ras etc. Asemenea agenţi tehnici îl atrag pe Faber într-un fel de cursă. Dar îndeosebi *forma mentis* tehnic orientată a inginerului, concepţia sa de viaţă îi sînt fatale. El devine un Oedip modern, aventura sa încheindu-se lamentabil.
Totul în viaţa inginerului Faber era cvantificat. Cifrele (date, raporturi, statistici) erau suverane pînă cînd viaţa (şi apoi moartea) se dovedeşte mai complexă decît cele mai complexe calcule. „Cînd nu ştim în ce raport stau lucrurile cu viaţa zicem mereu : la început, apoi, mai tîrziu. Locul în calendar! Altul ar fi fireşte locul lucrurilor în inimile noastre." Această scurtă însemnare din volumul *Bin, sau Călătoria la Pekins,,* exprimă aspiraţia întrucîtva romantică a lui Frisch spre o ordine a inimii care să completeze o ordine prea rigidă a raţiunii. întreg dialogul cu Bin, în cartea amintită, Bin fiind un fel de alter-ego (în germană *ich bin* — eu sînt), e o pledoarie în favoarea drepturilor imaginaţiei, ale inimii şi visării. Peking e oraşul fanteziei, mereu rîvnit, mereu îmbiindu-te la orizont, niciodată atins. în apologia pe care o face visului (fără de care „nu sîntem niciodată întregi") Frisch nu predică însă fuga din realitate. Visul pentru el e lumea posibi-ităţilor, e realitatea însăşi în desfăşurarea ei nelimitată. De aceea fantezia creatoare a artistului, „visare" potenţată, rodnică, nu întoarce spatele realităţii, nu o pune în paranteză pentru a o părăsi, ci revelează toate feţele ei posibile. Interpretarea dată raportului dintre realitate şi fantezie, dintre necesitate şi posibilitate , e pe de-a-ntregul în spiritul acelui *Homo Frisch* pe care l-am văzut pendulînd între tehnică şi artă, între adevăr şi ficţiune.
în notele despre teatru (unele dintre cele mai pregnante pagini din *Jurnal)* Max Frisch încearcă să determine noţiunea de *teatral.* Pornind de la fenomenul originar al teatrului : un om pe o scenă, el socoate că ceea ce conferă caracterul de teatral unei reprezentaţii e raportul specific stabilit între „imagine vizibilă" şi „imagine vorbită". Teatralitatea ar rezida oarecum într-o dublă metaforă mijlocită de *percepţia* vizuală (oferită de decor, de prezenţa pe scenă a personajelor, toate evocînd o realitate de dincold de scenă) şi de imaginaţie (cuvîntul poetic rostit de eroii piesei). Cuvîntul singur nu e suficient, chiar atunci cînd e învestit cu prestigiu] poetic al genialităţii (de exemplu *Faust, Partea a-ll-a* nu e *teatral).* Percepţia vizuală singură nu conferă nici ea unui spectacol teatralitatea (de exemplu, arena, manejul nu sînt teatrale). Teatrul aşadar, e locul de întîlnire al poeziei cu circul. Pentru a stabili un „diagnostic" teatral trebuie să stabilim un raport

între ceea ce vedem şi ceea ce auzim. „Meciul dialectic" în care Frisch vede chintesenţa teatrului, trebuie să se petreacă nu sub specia declamării lirice, epice, dramatice (în acest caz piesa ar merita să fie citită ori ascultată cu ochii închişi) ci într-un ring perceptibil, sub forma unor evoluţii la care spectatorul participă, s-ar putea spune cu toate simţurile sale.
Dar unde se petrece de fapt acţiunea teatrală? Vizual, acţiunile personajului se desfăşoară pe scenă. Locul acţiunii teatrale e însă întotdeauna sufletul uman. După Frisch, într-o piesă totul trebuie să se supună legilor acestui *loc* privilegiat al acţiunii dramatice. Una dintre aceste legi e aceea a „compensaţiei". în mijlocul spectacolului pe care-l oferă o serbare tumultoasă, o voce care anunţă moartea are un ecou patetic, o putere de penetrare deosebită. Clovnul care, fiind extrem de grav, de demn, se încurcă în pro-priile-i picioare, exprimă astfel esenţa comicului tot în virtutea unei asemenea „compensaţii" a emoţiilor. De fapt Frisch se apropie în acest punct al esteticii sale de dramaturgii contemporani ai absurdului şi îndeosebi de Eugen Ionescu. „Contradicţiile" ionesciene, grefarea unei interpretări de clovn pe un text dramatic, a unei interpretări grave, solemne, ceremonioase, pe un text absurd, comic, vizează „compensaţii" psihologice ca acelea la care face aluzie Max Frisch.
Tezele lui Frisch cu privire la estetica teatrului au apărut în jurnalul său în „epoca proiectelor", aproape concomitent cu schiţele pieselor pe care le va scrie mai tîrziu. Cuvintele puse în gura unuia dintre eroii săi (în *Numele meu să fie Gantenbein)* se potrivesc şi lui în acea epocă : „încerc povestirile cum aş încerca hainele". Povestirile care nu sînt încă decît la „proba întîia" vor apărea mai tîrziu în veşmîntul lor dramatic definitiv. Cu o remarcabilă perseverenţă, dovedind o scrupuloasă conştiinţă de meşteşugar, Frisch va încerca povestirile sale în decursul anilor, transformîndu-le creator de mai multe ori. Astfel, *Oderland* cunoaşte două variante, *Don Juan* patru, iar *Andorraa* apărut în nu mai puţin de cinci variante consecutive. Conştient de limitele sale, cu o subiectivitate care-l făcea întrucîtva inapt pentru arta teatrului, care — după cum recunoaşte el însuşi—„pretinde un grad mult mai înalt de obiectivare a evenimentelor", Frisch a evoluat de Ia o variantă la alta, de la o piesă la alta, de la lirismul debuturilor, spre dramatismul mai autentic „teatral" al ultimelor piese.

Max Frisch îşi face debutul ca dramaturg în 1946, cu *Santa Cruz.* Piesa e drama unei căsătorii burgheze (titlul e o aluzie la „sfînta cruce a căsătoriei"), în care soţii, după mai mulţi ani de convieţuire petrecuţi într-o pace de cimitir, visează fiecare pentru sine o viaţă în libertate, al cărei simbol e exoticul „Hawai". Cel care catalizează jindul lor ascuns, turburînd
14
facticea linişte matrimonială, e un aventurier, cu care soţia avusese o legătură odinioară, întors din peregrinările sale doar ca să moară. Tăcerea de mormînt dintre soţi e ruptă, echilibrul dintre dorinţa tăinuită şi statornicie e rupt. Deşi după un moment de criză totul pare să se întoarcă la vechea linişte, tensiunea e transmisă şi va tulbura mai departe pe unicul copil al celor doi. Frisch a urmărit adeseori în cărţile sale (şi îndeosebi în *Stiller,* dar şi în *Jurnal),* vicisitudinile căsătoriei în lumea burgheză şi şi-a exprimat opiniile în ce priveşte egalitatea în drepturi a femeii şi bărbatului, fidelitatea soţilor, gelozia etc. Se poate simţi în opera sa o anumită influenţă a psiho-analizei, de nuanţă adleriană, mai curînd decît freudiană. Interpretările pe care le dă problemelor erotice sînt pe linia „voinţei de putere" (de exemplu explicaţia pe care o dă geloziei, ca teamă de a fi supus comparaţiei cu altul). După *Santa Cruz,* caracterizată de autor „romanţă", el scrie *Acum cîntă din nou,* piesă al cărei comentar se află în jurnal. în primii ani de după război, exprimînd probabil o mai veche părere dezabuzată. Frisch îşi notează rezervele în ce priveşte valoarea unei anumite culturi, a acelei culturi pe care, stigmatizînd-o drept „schizofrenie morală", o consideră vinovată de crimele din timpul său. El se referă atît în note cît şi în piesă, în mod expres, la vicierea valorilor culturale din Germania fascistă. Ofiţerul nazist din *Acum cîntă din nou* ordonă să fie împuşcat fostul său învăţător care n-a avut curajul să ducă pînă la capăt, pe planul acţiunii, cele propovăduite chiar de el. Frisch îşi exprimă îndoiala în valoarea acelei „Kultur" a dascălului german, văzînd într-însa o sursă de rătăciri funeste. Scenele piesei pot fi apropiate de acele note de *Jurnal* în care scriitorul se întreabă dacă îi mai pot oferi un sprijin cărţile, compoziţiile muzicale, operele de artă cînd oameni care le-au iubit n-au fost împiedicaţi totuşi să se transforme, în anumite împrejurări, din oameni în neoameni. Totuşi, un anumit optimism funciar al lui Frisch îl împiedică să adere la un scepticism ori la un nihilism axiologic. în piesa sa, cei ucişi cîntă înfruntînd moartea, iar cîntarea lor răsună mai departe în lumea celor vii (de aici titlul piesei) semnificînd triumful valorilor umane asupra celor care au încercat să le anihileze.
Neîncrederea lui Frisch într-o înţelepciune pe care istoria şi cultura ar oferi-o apare însă din nou, şi chiar agravată, în piesa *Zidul chinezesc.* Şi în această „farsă" cum o numeşte el, întîlnim ecoul anumitor experienţe de viaţă ale autorului. După război Frisch a vizitat oraşe germane distruse de bombardamentele aeriene. Dar mai mult decît spectacolul ruinelor, exemplul cutremurător al Hiroşimei şi experienţele care au continuat cu armele nucleare în Pacific l-au convins că universul omului e grav ameninţat. Consemnînd în *Jurnal* impresia pe care i-a făcut-o imaginea ciupercii ato-
15
mice de la Bikini, el adaugă : „Potopul e realizabil Acest lucru e nemaipomenit : putem ceea ce vrem, şi te întrebi doar, ce vrem ?" în „farsa" chinezească vom regăsi cuvintele din jurnal. Piesa are o formă de parabolă. Se pare că la elaborarea acestei piese autorul a ezitat între diverse formule. El concretizează într-însa timpuri istorice, feluritele personaje fiind împărţite în „figuri" şi „măşti". Dar cele dintîi, luate dintr-o istorie mai mult sau mai puţin fantezistă a Chinei, nu sînt cu nimic mai reale decît „măştile" unor figuri istorice (Napoleon, Pilat, Cleopatra, Columb etc.) Eroul piesei e „Actualul", un intelectual din zilele noastre, rătăcit printr-o retroactivă derulare a timpului în epoca acelui împărat chinez care a început construirea Marelui Zid. Zidul e un simbol al unei încercări de a opri timpul în loc, ceea ce, după cuvintele „Actualului" e cu neputinţă. Acesta vorbeşte cu Napoleon, cu Don Juan (care-şi declară dragostea pentru geometrie, anunţînd piesa de mai tîrziu a lui Frisch) şi cu celelalte „măşti" şi „figuri" despre problemele „actuale", despre ceea ce contribuie la grandoarea şi mizeria veacului nostru. „Atomul e fisionabil", aceasta e formula „Actualului" pe care, ca un posedat ori un profet al unui nou cult, o râspîndeşte. Nu convinge pe nimeni, căci nu propagă de fapt un crez, ci o constatare ştiinţifică, o seduce însă pe Mee Lan, fiica împăratului Chinei, care reprezintă eternul feminin. Temele piesei superficial tratate sînt antagonismele dintre autoritarism şi liberalism, iubire şi egotism, lume închisă şi lume deschisă înnoirilor. Mai remarcabilă decît pledoaria autorului pentru o cauză care nu e prea clară şi exprimă doar deruta unui intelectual într-o lume în criză, este încercarea de bun tehnician în ale dramaturgiei de a utiliza în construirea „farsei" elemente diverse, de la pantomimă la dans, de la personaje „reale" la altele simbolice. Şi în această tentativă Max Frisch se apropie de teatrul absurd care tot în acel timp îşi făcea apariţia pe scenele europene şi care va utiliza de asemeni elementele unui teatru non-verbal (pantomimă, mascarada etc).
Temele politice îl atrag în mod vădit pe Max Frisch. Cele mai multe din dramele sale surprind conflictul dintre forţele unei agresiuni subversive ori manifeste şi lumea valorilor umane. Forţele întunericului care viciază cultura, o utilizează ca auxiliar, ca justificare a violenţei, punînd descoperirile ştiinţei în slujba dorinţei de putere, apar în primele sale piese. într-o dramă ulterioară, *Contele Oderland,* voinţa nietzscheiană de putere izbucneşte cu teribilă forţă într-un individ, ducîndu-l, prin subminarea şi apoi prin răsturnarea ordinei publice, la dictatură. Agresorul apare cu atît mai brutal cu cît prin situaţia sa iniţială (era un om al legii, un procuror) era menit să apare un echilibru al justiţiei. Eliberînd însă un ucigaş, el devine un proscris, ap^i, după cum răsturnase balanţa justiţiei, răstoarnă ordinea publică Acţiunea în această piesă se petrece de fapt într-o zonă ambiguă : între rea. litatea brutală şi coşmarul unei aventuri interioare, existînd posibilitatea ca
16
toate cele petrecute să se fi desfăşurat doar în visul de putere al procurorului. După cum în *Santa Cruz o* falsă pace matrimonială acoperă o tensiune interioară care poate duce la o ruptură brutală, aspiraţiile tăinuite fiind simbolizate prin îndepărtatul Hawai, tot astfel ordinea juridică, mecanică, reprezentată de procurorul din *Oderland* ascunde tenebroase dorinţi de violenţă. Cultura, instituţiile de stat, legea, relaţiile umane, între care raporturile conjugale, lumea burgheză nu pot constitui o pavăză împotriva subversiunii unor forţe iraţionale. Nici una dintre piesele lui M. Frisch nu pune cu atîta forţă în lumină pe de o parte impotenţa unei societăţi agonice, pe de altă parte nocivitatea unor agenţi ai morţii ca în „piesa didactică fără morală" *Biedermann şi Incendiatorii.*
„Incendiatorii" care ameninţă viaţa cetăţenilor, care aprind, aruncă în aer casele, sînt un simbol amintind pe acela al „şobolanilor" din *Ciuma* lui Camus. Piesa „moralizatoare" a lui Frisch e o parabolă cu o pluralitate de sensuri. Totuşi intenţia autorului nu e cîtuşi de puţin echivocă. Biedermann e mic-burghezul miop, bonom, neputincios. „Incendiatorii" lucrează la început într-ascuns, camuflaţi îtt paşnici negustori ambulanţi. Mai tîrziu însă, profitînd de faptul că burghezul face totul

pentru a-şi ascunde sieşi primejdia în care se află, pentru a închide ochii la faptul că e sortit pieirii, „incendiatorii" încep să lucreze pe faţă, cu un cinism care îl dezarmează şi mai mult pe Biedermann. Ca într-o farsă tragică (cum îşi intitulează Eugen lonescu una dintre piesele sale), „incendiatorii" par să mintă, spunînd adevărul despre ei înşişi, despre intenţiile şi manevrele lor, cu o inocenţă prefăcută, perversă. Schmitz, unul dintre ei, a lucrat într-un circ, pînă cînd, după cum spune, circul a luat foc. „Nu scapi", îl avertizează el de la început pe domnul Biedermann. Cînd împreună cu acolitul său îngrămădesc bidoane de benzină în pod, ei îi arată lui Biedermann, proprietarul casei, etichete; cu toate acestea, el continuă să se amăgească, să socoată că totul nu e decît o farsă. Se linişteşte pe sine repetîndu-şi clişee morale, locuri comune : „Nu toţi oamenii sînt incendiatori", „Nu trebuie să ne gîndim întotdeauna la ce-i mai rău. Unde ne-ar duce asta? Eu ţin la tihna mea, la liniştea mea ;şi nu vreau nimic mai mult..." Apariţia „incendiatorilor" aminteşte apariţia fasciştilor într-o lume în care pasivitatea burgheză faţă de ei e evocată de atitudinea, de cuvintele lui Biedermann. între Biedermann şi „incendiatori", în jurul lor, ca nişte măşti neputincioase, deşi poartă casca celor care ar trebui să vegheze, apare Corul pompierilor. Acesta imită corul antic (cîntarea pompierilor fiind o parodie a corului din Antigona) avînd rolul unui *raisonneur* al piesei care comentează totul, al unei autorităţi care vede totul, îşi dă seama de primejdie, stabileşte balanţa răspunderii, dar e incapabilă de -a interveni în acţiune. „Noi stăm de strajă... Spre a dezvălui ceea ce-i învăluit/

2—3167

şi spre a stinge/ înainte de-i prea tîrziu/ ceea ce-i în primejdie să ardă." Afirmaţiile, nu lipsite de o nuanţă comică ale corului, amintesc în sublima lor ineficientă declaraţiile oamenilor de stat din parlamentele antebelice, rezistînd retoric agresiunii fasciste. Uneori însă, corul pompierilor exprimă clar sentinţe capitale. Astfel, incendiul care „nimiceşte oraşele îngrozitor" e o „Ruşine care face să piară/ Spiţa burgheză hărăzită morţii". Zadarnic îşi spun însă „pompierii" între ei, plini de clarviziune : „Raţiunea ne-ar feri de multe" şi mai ales de Absurditatea care într-o bună zi/ Nu va mai putea fi stinsă" pompierii, ca şi Biedermann, sînt neputincioşi în faţa incendiatorilor.

Satira socială, deşi prezentă în teatrul lui Max Frisch, nu se referă niciodată la realităţi social-politice bine determinate, istoric circumscrise. Parabola, simbolurile vizează fără îndoială situaţii, evenimente concrete şi pot fi interpretate fără multă greutate. Critica pierde desigur din eficienţa sa prin această imprecíziune abuzivă. Pe de altă parte, dramaturgul nu-şi pune verva satirică în serviciul unei cauze precise. De aici neputinţa de a construi după ce a distrus, de a propune soluţii, un mesaj. Frisch poate fi încadrat între acei scriitori occidentali de bună-credinţă, care, dăruiţi cu o deosebită perspicacitate în depistarea răului, nu găsesc decît paleative pentru rezolvarea crizei timpului şi lumii în care trăiesc. Nici o lumină (în afară de aceea sinistră a incendiului) nu se arătăJa sfîrşitul *Incendiatorilor.* Ca într-o tragedie (şi piesa e într-un sens o tragedie), destinul se împlineşte orb şi implacabil. Tragedie prin catastrofa finală, piesa e mai degrabă, o parodie a unei tragedii (de aici şi utilizarea parodică a funcţiilor corului} Grotescul se îmbină cu tragicul: situaţia, în coordonatele date, e oricum fără eşire. O asemenea situaţie închisă apare şi la sfîrşitul *Andorrei.*

Chiar dacă prin declaraţiile protagoniştilor, făcute în decursul piesei, putem înţelege că va veni ziua cînd invadatorii Andorrei vor fi nimiciţi, şi se va putea face lumină în cazul nefericitului Andri, piesa se încheie cu moartea tînărului, sinuciderea tatălui său, învăţătorul, singurul andorran, de bună-credinţă pe care-l întîlnim pe scenă şi prin nebunia lui Barblin, logodnica lui Andri. Se dovedeşte oare în teatrul lui Max Frisch dezumanizarea omului mai puternică decît omul ? Ca în *Rinocerii* lui Eugen Ionescu, ca în *Vizita bătrînei doamne* a lui Durrenmatt s-ar părea că şi în *Andorra* binele sucombă în faţa răului generalizat. Undeva însă, într-un ins care nu capitulează, într-o rezistenţă, în jertfa care nu e inutilă, găsim la aceşti dramaturgi promisiunea, slabă încă, a resurecţiilor viitoare.

Max Frisch nu caută, cum am văzut, să transmită convingeri; el vrea să convingă, am putea spune, prin situaţia dramatică dată ca atare. Foarte subiectiv, el propune desigur interpretările sale pentru marile eveni-

mente ori trăiri ale omului modern. Dar nu impune interpretarea sa, căci, cum spune el : „O interpretare pe care cineva o încearcă nu e o poruncă la care trebuie să te supui". Scriitorul pe care l-am văzut definindu-se printr-o concentrare asupra problemelor eului, printr-o căutare a identităţii, preferă obiectivităţii mărturia autentică a subiectivităţii sale. De aceea, îl vom vedea declarîndu-şi subiectivismul şi ca atare opunîndu-se lui Brecht în care vede un „autor obiectiv". într-adevăr, pentru Brecht toate personajele îşi au valoarea lor în-sine, toate „contează pentru el", cum spune Frisch. Pentru autorul lui *Don Juan,* personajele nu trăiesc decît raportate la un personaj central, există doar pentru a i se opune, pentru a-l incita. în nici o piesă a lui Frisch această centrare a lucrării dramatice pe un erou reprezentînd autorul nu e mai evidentă decît tocmai în *Don Juan.* Acest erou, în mod vizibil preferatul autorului între eroii săi, îl reprezintă : în teama de a se pierde pe sine, de a se închide, în căutarea de sine, în setea continuă de *altceva.* Setea aceasta neistovită la Max Frisch îl obligă pe scriitor, azi în plină maturitate a creaţiei, la o neîncetată depăşire de sine.

NICOLAE BALOTĂ

Don Juan

sau

Dragostea pentru geometrie

în româneşte de Veronica Porumbacu

Personajele

DON JUAN
TENORIO, tatăl său
MIRANDA
DON GONZALO, comendatar[1] de Sevilla
DONNA ELVIRA, soţia sa

DONNA ANNA, fiica lor
PATER DIEGO
DON RODERIGO, prietenul lui Don Juan
DONNA INEZ
CELESTINA, codoaşa
DON BALTHAZAR LOPEZ, un soţ
LEPORELLO
VĂDUVE DIN SEVILLA
TREI VERI DUELGII
LOCUL
O Sevilla de teatru
EPOCA
Pe timpul costumelor frumoase.

[1] Comendatar — cavaler însărcinat cu o „comendă", adică cu administrarea bunurilor unui ordin bisericesc catolic.

Actul I

în faţa palatului

Noapte Muzică. Un tînăr suie pe furiş scara, ca să poată iscodi de pe terasă ce se petrece în palat. Un păun ţipă. Findcă iese cineva pe terasă, tînărul se < ascunde îndărătul unei coloane,

DONNA ELVIRA: Don Juan? Don Juan?

DONNA INEZ: Nu-i nimeni aici.

DOMA ELVIRA: Bălanul lui e în grajd.

DONNA INEZ: Cu siguranţă că te înşeli, Donna Elvira^ Ce să caute un om pe-ntunericul ăsta? Mă trec fiorii, şi, dacă mai ţipă şi păunii... Of, îmi îngheaţă măduva-n oase,, înainte chiar de a-i auzi!

DONNA ELVIRA: Don Juan? Don Juan?

DONNA INEZ: Vîjîie vîntul prin palmieri. Parc-ar zăngăni sabia cuiva, cînd coboară pe treptele de piatră. Cunosc zgomotul ăsta, îl aud în fiece noapte, şi ori de cîte ori ies la fereastră : nu-i decît vîntul prin palmieri.

DONNA ELVIRA : A venit, ştiu bine; calul său alb e-în grajd...

(Amîndouă dispar, şi tînărul iese din penumbră ca să mai iscodească; trebuie să se ascundă din nou după coloană fiindcă din partea opusă apare un bătrîn, însoţit de un preot rotofei.)

TENORIO : Răbdare! Uşor de spus, pater Diego. Dar dacă bădăranul ăsta nu mai vine de loc? Iacă şi miezul nopţii! Răbdare! Nu-i mai tot lua apărarea lui fiu-meu. N-are inimă, ţi-o spun eu, e leit maică-sa. Rece ca piatra..

25

Auzi ce spune la douăzeci de ani: „Nu mă interesează femeile!" Şi partea proastă, pater Diego, e că nu minte. Cum gîndeşte, aşa vorbeşte. Cică iubita lui, şi mi-o spune de la obraz, e Geometria. Of, multă bătaie de cap mi-a dat. Dumneata singur spui că nici o femeie nu i-a pomenit numele la spovedanie! Şi unul ca ăsta e fiu-meu, singurul meu băiat, urmaşul meu! La douăzeci de ani nu ştie ce-i femeia, pater Diego, îţi poţi închipui una ca asta?

PATER DIEGO: Aveţi răbdare.

TENORIO: O cunoşti pe Celestina...

PATER DIEGO: Ssst!

TENORIO: Vestita codoaşă a Spaniei, ea, care izbuteşte să-şi facă muşterii şi printre episcopi, numai pe fiu-meu nu. Pe fiu-meu, nu. Şi ce de bani m-a costat! Iar el, chiar dacă se întîlmplă să calce vreodată într-un bordel, ce face acolo? Joacă şah. Asta am văzut-o cu ochii mei. Şah!

PATER DIEGO: Mai încet, tată Tenorio!

TENORIO : Auzi, nu-l interesează femeile!

PATER DIEGO: Vine cineva.

TENORIO: Băiatul ăsta are să mă bage-n mormînt, ai să vezi, pater Diego, un cîrcel la inimă, şi gata...

(Intră don Gonzalo, comendatarul.) PATER DIEGO: A venit?

DON GONZALO : Nu-i încă miezul nopţii.

TENORIO: Don Gonzalo, nobile comendatar de Se-villa, nu-l judecaţi greşit pe feciorul meu. Don Juan e unicul meu fiu. Don Juan va fi un ginere cuceritor, dacă va veni, şi nu pot să cred, comendatare, c-a uitat pur şi simplu data nunţii, nu pot să cred.

DON GONZALO: Are mult de mers călare tînărul, şi asta după nişte zile grele. N-am o părere proastă despre fiul dumneavoastră, s-a luptat straşnic.

TENORIO: Adevărat?

DON GONZALO : Nu vreau să vă măgulesc, fiindcă, din întîmplare, sînteţi părintele lui. Vă aduc doar la cunoştinţă un fapt ce nu are să fie niciodată contestat de istoria patriei noastre : el a fost eroul de la Cordova.
TENORIO: Nu l-aş fi crezut în stare.
DON GONZALO : Ca să fiu sincer, tată Tenorio, nici eu nu l-aş fi crezut în stare. Portretul acestui tînăr, aşa cum mi-l făcuseră iscoadele mele, era de-a dreptul îngrijorător. Ziceau că-şi îngăduie să glumească pînă şi pe socoteala mea.
TENORIO : Of, băiete, băiete !
DON GONZALO : L-am chemat în cort la mine şi l-am întrebat între patru ochi: De ce-am pornit noi cruciada asta? Şi pentru că se mărginea să zîmbească, l-am cercetat mai departe : De ce-i urîm pe păgîni ?
TENORIO: Şi ce v-a răspuns?
DON GONZALO: Că el nu-i urăşte.
TENORIO: Of, băiete, băiete!
DON GONZALO : Dimpotrivă, mi-a spus c-am avea ce învăţa de la păgîni; iar cînd l-am întîlnit a doua oară, citea o carte, întins sub un stejar de plută. O carte arabă.
TENORIO: Ştiu, geometria, dracu' s-o ia de geometrie.
DON GONZALO: L-am întrebat de ce-o citeşte.
TENORIO : Şi, pentru Dumnezeu, ce v-a răspuns ?
DON GONZALO : A zîmbit doar.
TENORIO: Of, băiete, băiete!
DON GONZALO : Nu neg, tată Tenorio, că de multe ori zîmbetul lui m-a scos din sărite. Cînd l-am trimis pe tînărul dumneavoastră fiu la Cordova să măsoare cetatea duşmană, ştiam că ordinul depăşea orice închipuire : nici nu credeam c-o să se încumete. Voiam doar să-i piară zîmbetul. Şi să mă ia în serios. A doua zi, cînd a intrat în cortul meu, viu şi nevătămat din creştet pînă în tălpi, cu un petic de hîrtie în mînă, nu-mi venea să-mi cred ochilor văzîndu-l
17
că-mi raportează, negru pe alb, lungimea cetăţii duşmane : 942 de picioare.
TENORIO: Şi cum a izbutit?
DON GONZALO : Don Juan Tenorio — am spus eu, îmbrăţişîndu-l de faţă cu toţi ofiţerii, care n-ar fi dat niciodată dovadă de un asemenea curaj — să ştii că te-am judecat greşit, însă din clipa asta eşti fiul meu, logodnicul Annei mele, Cavaler al Crucii Spaniole, Eroul de la Cor-dova!
(Se aude muzică.)
TENORIO: Dar cum a izbutit ?
DON GONZALO : L-am întrebat şi eu.
TENORIO : Ce a răspuns ?
DON GONZALO : A zîmbit, atîta tot.
(Apare donnă Elvira cu măşti în mînă.)
DONNA ELVIRA : Balul mascat a început! *{Face cîţiva paşi de dans după muzică. înăuntru a şi început dansul.)* DONNA ELVIRA: *Eu sînt Femeia*
şi lacul cu lună în noaptea aceasta.
Tu eşti Bărbatul
şi luna cu lacul în noaptea aceasta.
în noapte, noi toţi sîntem una,
iar feţele nu se mai văd.
Sînt orbi în iubire
toţi cei ce nu sînt mireasă şi mire. PATER DIEGO : Aşteptăm mirele. DONNA ELVIRA : Mirele e aici!
TENORIO : Fiul meu ?
DONNA ELVIRA: Bălanul lui e în grajd. Pe fiul dumneavoastră l-am văzut doar din depărtare, dar vă încredinţez, tată Tenorio, că nici un călăreţ n-a descălecat vreodată atît de graţios de pe un cal alb: hop! Şi a căzut în picioare, de parc-ar fi avut aripi.
28
DON GONZALO : Unde-i donna Anna ?
DONNA ELVIRA: Eu sînt mama miresei, dar mă simt mai mireasă decît copila mea. Sîntem ultimele fără

mască. Sper să nu mă ia drept mireasa lui! Şi tu, soţul meu, trebuie să-ţi pui o mască, datina-i datină şi, dacă îmi îngădui să-ţi fac o rugăminte, nu mai rosti nici un nume; altfel ce rost mai are să purtăm măşti?
(Apare o pereche mascată.)
EA : Ba tu eşti! Şi încă cum! Pun rămăşag pe viaţa mea că eşti tu. Lasă-mă să-ţi văd mîinile. EL : Trebuie să fie o greşeală. EA : Nici un bărbat nu are mîini ca ale tale! EL : Ne aude lumea.
(Don Gonzalo şi Tenorio îşi pun măştile.)
DON GONZALO : Să mergem.
(Don Gonzalo şi Tenorio se îndepărtează.)
DONNA ELVIRA : Un cuvînt, pater Diego!
(Perechea mascată se sărută.)
PATER DIEGO: Cine-s neruşinaţii ăştia doi? Parc-aş cunoaşte vocea femeii. Aş jura că e Miranda. DONNA ELVIRA : Trebuie să vorbeşti cu ea. PATER DIEGO : Cu Miranda, tîrfa asta, aici la castel ? DONNA ELVIRA: Cu donna Anna.
(Perechea mascată se sărută.)
DONNA ELVIRA: Biata copilă şi-a pierdut capul,, vrea să se ascundă de teama bărbatului, tremură din toate-încheieturile, dar e fericită de cînd a aflat c-a venit.
PATER DIEGO : ... cel mai graţios călăreţ care a descălecat vreodată de pe un cal alb : hop! şi a căzut în picioare,, de parc-ar fi avut aripi.
29-
DONNA ELVIRA: Diego!
PATER DIEGO: Zi mai departe!
DONNA ELVIRA: De ce te uiţi atît de urît la mine?
PATER DIEGO : Dacă biserica noastră spaniolă nu s-ar încăpăţîna să se ţină numai de binefaceri, ceea ce înghite aproape o zecime din daniile primite în cutia milelor, am putea şi noi descăleca de pe un cal alb, donna Elvira, în loc să coborîm de pe spinarea unui măgar.
DONNA ELVIRA: Diego!
PATER DIEGO: Zi mai departe!
DONNA ELVIRA: N-am jurat niciodată să fiu statornică în infidelitate, pater Diego! Să rămînem prieteni. Pari să uiţi că sînt măritată, dragul meu, şi dacă m-aş îndrăgosti, Doamne fereşte, de vreun tînăr, atunci l-aş înşela numai pe soţul meu, nu pe tine.
PATER DIEGO: Elviro!
DONNA ELVIRA: Asta o dată pentru totdeauna, prietene!
PATER DIEGO: Ssst !
DONNA ELVIRA : Să mergem la donna Anna.
(Donna Elvira şi pater Diego ies; rămîn în scenă doar perechea mascată, precum şi tânărul ascuns după coloană.)
EA: O confuzie? Cum poţi să vorbeşti aşa? Atunci ar fi confuzie tot ce leagă pe un bărbat de-o femeie. Crezi că nu mai ştiu cum e sărutarea ta? Te-am găsit, te-am recunoscut. De ce tăgăduieşti? Crezi că mă poţi păcăli, •dacă ţi-ai pus masca? Trebuie să-mi scot eu masca, pentru ca să mă recunoşti? Au să m-arunce în stradă, dacă mă prind fără ea. *(îşi scoate masca.)*
EL : Miranda! ?
EA: Tîrfa — da; sînt aici, pentru dumneata.
EL : Cum îndrăzneşti ?
30
EA: Te iubesc. Am îndrăznit, da, te-am recunoscut dintre sute de oameni. Te iubesc. De ce te sperii? Şi alţii m-au îmbrăţişat, dar totul a fost ca apa care trece prin sită, totul, pînă ce m-ai ţinut în braţele tale. De ce taci? N-ai experienţa femeilor, mi-ai spus, şi am rîs; rîsul meu te-a jignit, ştiu bine, l-ai înţeles greşit — şi pe urmă am jucat şah!
EL: Şah?
EA: De atunci îţi cunosc mîinile.
EL: Eu nu joc şah.
EA: Am rîs, fiindcă tu ştii, din instinct, mai mult decît toţi bărbaţii Sevillei la un loc. Te-am văzut: cufundat în jocul de şah, primul bărbat care-a cutezat într-adevăr să facă ce are chef, pînă şi în bordel.
EL: Mă cheamă Don Roderigo.
EA: Ei aş!
EL: De ce rîzi?
EA: Don Roderigo! Vrei să-ţi baţi joc de mine, înţeleg, fiindcă şi acela m-a strîns în braţe. Don

Roderigo? ! îl cunosc pe el şi pe toţi ceilalţi, care nu se deosebesc unul de altul decît prin nume, şi deseori mă mir că nu se confundă singuri între ei. Ce mi-e unul, ce mi-e altul. Chiar cînd tac şi te îmbrăţişează e tot ca şi cînd ar vorbi. Cît de plicticoşi sînt oamenii ca Roderigo, prietenul tău! Tu nu-ţi dai seama cît de mult te deosebeşti de ei. De aceea ţi-o şi spun.
EL : Şi dacă sînt totuşi don Roderigo ? Şi dacă ţi-o jur pe tot ce am mai sfînt?
EA : Atunci rîd de tot ce are mai sfînt unul ca don Roderigo, şi îţi ţin mîinile într-ale mele. Le-am recunoscut. Dă-mi voie să ţi le sărut. Sînt mîini care mă redau mie însămi, mîini cum nu le are decît un singur om pe lume, şi acela eşti tu — Don Juan!

EL: Don Juan ?
(Ea li sărută mîinile)
Uite-l colo!
(Arată înspre tînărul care a apărut de după coloana unde se ascunsese. Miranda îl vede şi scoate un ţipăt, ca străpunsă de un cuţit. în aceeaşi clipă, năvăleşte pe terasă im şir de măşti, dansînd poloneza, mînă-n mînă; Miranda e prinsă în lanţul de dănţuitori şi dispare cu măştile.)
DON RODERIGO: Juan, de unde ai răsărit aşa deodată?
DON JUAN: Ascultă-mă.
DON RODERIGO : De ce întîrzii aici în parc ? Eşti aşteptat, prietene, toţi întreabă de mire. De ce nu intri?
DON JUAN: Dacă-mi eşti prieten, Roderigo, te rog fă-mi un serviciu mărunt, pentru tine e un fleac, pentru mine — totul. Simt atît de limpede : acum şi aici, în noaptea asta, se va hotărî ceva ce nu se va mai putea schimba ni- j ciodată. O ştiu de un ceas, Roderigo, şi nu pot face nimic | împotrivă. Eu nu! Iaca, aşa, deodată, un dobitoc de cal să-mi dicteze destinul! E cumplit. Vrei să m-ajuţi, Roderigo ?
DON RODERIGO : Nu pricep o iotă.
DON JUAN: Adu-mi calul din grajd.
DON RODERIGO : Pentru ce ?
DON JUAN: Trebuie să plec, Roderigo.
DON RODERIGO: Să pleci?
DON JUAN : Cît mai sînt liber. *(Rîsete în palat. Don Juan îşi ia prietenul pe după umeri şi îl trage în faţa scenei, unde e întuneric.)* Roderigo, mi-e teamă.
DON RODERIGO : Tu, eroul de la Cordova ?
DON JUAN: Lasă prostiile!
DON RODERIGO : Toată Sevilla răsună de faima ta.

DON JUAN : Ştiu, ei cred de-adevăratelea că m-am strecurat pînă la Cordova să măsor cetatea, că mi-am pus viaţa în joc pentru cruciada lor.
DON RODERIGO: Ce, n-ai făcut-o?
DON JUAN: Drept cine mă iei?
DON RODERIGO: Nu înţeleg.
DON JUAN : Geometrie pentru începători, Roderigo! Dar nici măcar dacă le-aş desena-o pe nisip, tot n-ar înţelege nimic domnii ăştia. De aceea vorbesc despre minuni, despre Dumnezeu din ceruri şi cînd, în sfîrşit, mortierele noastre îşi nimeresc ţinta, se şi supără că mă văd zîmbind. *(Se uită cu teamă împrejur.)* Roderigo...
DON RODERIGO: De ce anume ţi-e teamă?
DON JUAN: Nu mă pot uita la ea!
DON RODERIGO : La cine ?
DON JUAN: Nici nu mai ştiu cum arată.
DON RODERIGO: Donna Anna?
DON JUAN: Nici nu mai ştiu, nu mai ştiu... Am călărit toată ziua. Mi-era dor de ea. Mi-am tot încetinit trapul. Aş fi putut sosi aici cu ore în urmă, dar cînd am zărit zidurile Sevillei, m-am ghemuit jos lîngă o cisternă pînă s-a întunecat... Roderigo, să fim sinceri.
DON RODERIGO : Negreşit.
DON JUAN: Cum poţi ştii pe cine iubeşti?
DON RODERIGO : Dragul meu Juan!

DON JUAN: Răspunde!
DON RODERIGO: Nu te înţeleg.
DON JUAN: Eu însumi nu mă înţeleg, Roderigo. Acolo, lîngă cisternă, cu chipul răsfrînt în oglinda neagră a apei — ai dreptate, Roderigo, e ciudat.... Cred că iubesc. *(Ţipăt de păun.)* Ce-a fost asta? *(Păunul ţipă din nou.)* Iubesc. Dar pe cine?
DON RODERIGO : Pe donna Anna, mireasa ta.

DON JUAN: Nu-mi pot reaminti chipul ei, aşa, dintr-o dată.
(Un grup de măşti vesele lunecă pe Hngă ei.)
DON JUAN: Era şi ea?
DON RODERIGO : Mireasa nu poartă mască. Te-a ameţit fericirea, asta-i tot, Juan. Hai să intrăm. A trecut de miezul nopţii.
DON JUAN: Nu pot!
DON RODERIGO : Da' unde dracu' vrei să te duci ?
DON JUAN: Să plec.
DON RODERIGO: La geometria ta?
DON JUAN: Acum, cînd ştiu ce ştiu — da... Aici sînt pierdut. Călărind pe lîngă castel, prin întuneric, am văzut la o fereastră o femeie tînără : aş fi putut s-o iubesc, pe cea dintîi întîlnită în cale, pe oricare, întocmai ca şi pe Anna mea.
DON RODERIGO : Poate că era chiar ea.
DON JUAN: Poate! Şi să jur, zici tu, ca un orb, că aşa e, deşi oricare alta poate pretinde că ea era?
DON RODERIGO : Tăcere !
DON JUAN : Să nu mă trădezi, Roderigo, să nu spui că m-ai văzut.
DON RODERIGO : încotro ?
(Don Juan sare peste balustradă şi dispare în întunericul parcului. Roderigo îşi pune iar masca, în timp ce pater Diego şi donna Anna apar, amîndoi nemascaţi.)
PATER DIEGO: Aici, copila mea, sîntem singuri.
DONNA ANNA: Nu. PATER DIEGO: Cum nu?
DONNA ANNA: Un bărbat...! DON RODERIGO: *Eu sînt Bărbatul*
şi luna cu lacul, în noaptea aceasta.

Tu eşti Femeia
şi lacul cu lună, în noaptea aceasta. în noapte noi toţi sîntem una, iar feţele nu se mai văd. Sînt orbi în iubire toţi cei ce nu sînt mireasă şi mire.
(Se înclină.) Dumnezeu s-o binecuvânteze pe donna Anna, mireasa! *(Iese.)*
DONNA ANNA: Poate că era el.
PATER DIEGO: Mirele nu poartă mască.
DONNA ANNA: Mi-e atît de teamă!
PATER DIEGO: Copila mea! *(Păunul ţipă.)* E păunul, copilă, n-ai de ce să te sperii. Nu te caută pe tine, bietul păun care peţeşte de şapte săptămîni cu vocea lui răguşită, şi mereu îşi desface roată coada multicoloră, doar-doar o să-l audă doamna păunită. Dar ei, pare-se, îi e la fel de teamă ca şi ţie, şi nu ştiu pe unde se ascunde. De ce tremuri?
DONNA ANNA: II iubesc doar—sînt sigură...
PATER DIEGO : Şi totuşi vrei să te-ascunzi de el ? De cel mai graţios călăreţ care a sărit vreodată de pe un cal alb : hop! şi a căzut în picioare, de parcă ar fi avut aripi, întreab-o pe mama ta! Mama ta jură că n-a mai văzut aşa statură, dar eu mă îndoiesc de memoria mamei tale şi, ca preot, trebuie să-ţi amintesc că o statură zveltă nu-i încă totul pe lume, zău nu, dimpotrivă, există şi valori lăuntrice, pe care adesea femeia se face că nici nu le observă, însuşiri sufleteşti, care trag mai greu în cumpănă decît o triplă guşă — da' ce -am vrut să spun ? Nu mă îndoiesc că cel ce ţi se va înfăţişa, dintr-o clipă în alta, va fi un tînăr zvelt, mîndru ca un păun... *(Donna Anna vrea să fugă.)* Stai. *(O trage înapoi pe bancă.)* încotro?
DONNA ANNA: Simt că o să leşin.
PATER DIEGO : Atunci te va ţine în braţe, pînă ce te vei trezi, copila mea, şi totul va fi bine.

DONNA ANNA : Unde e ?

PATER DIEGO : Cred că-n palat. îşi caută mireasa, după datină ... Păgînii o numeau Noaptea Desfrîului. O datină sălbatică, spune cronica; oricine se împerechea cu oricine, după plac, şi nimeni nu ştia în noaptea aceea pe cine strînge în braţe. Fiindcă toţi purtau aceeaşi mască şi, bănuie cronicarul, toţi erau goi, cum i-a făcut Dumnezeu, şi bărbaţii şi femeile. Goi ca-n ziua cea dinţii. Aşa era la păgîni...
DONNA ANNA: Vine cineva!
PATER DIEGO: Unde ?
DONNA ANNA : Parcă am auzit un zgomot.
PATER DIEGO: Vîntul prin palmieri...
DONNA ANNA: Te rog să mă ierţi, pater Diego.
PATER DIEGO : Aşa era la păgîni, oricine se împerechea cu oricine, dar e mult de atunci. Creştinii au botezat-o Noaptea Recunoaşterii, şi totul a primit o semnificaţie pioasă. De-atunci mirele şi mireasa au fost singurii care aveau voie să se îmbrăţişeze nemascaţi în noaptea aceea, bineînţeles dacă se recunoşteau în mulţimea măştilor, prin puterea iubirii lor adevărate. O semnificaţie frumoasă, o semnificaţie înaltă, nu-i aşa?
DONNA ANNA: Da.
PATER DIEGO : Numai că nu s-a adeverit, din păcate, zice cronicarul, cîtă vreme mirele şi mireasa au purtat şi ei măşti, ca toţi ceilalţi. Au fost, zice cronicarul, prea multe confuzii... De ce nu mă asculţi?
DONNA ANNA: Vine cineva.
(Donna Elvira iese din palat.)
DONNA ELVIRA : Pater Diego !
PATER DIEGO : Ce s-a întîmplat ?
DONNA ELVIRA : Vino ! Da' repede ! Vino !
(Pater Diego se conformează chemării şi donna Anna se trezeşte dintr-o dată singură în noapte. Păunul repetă ţipătul lui răguşit. Deodată, cuprinsă de groaeă, sare
36
peste aceeaşi balustradă ca şi don Juan mai înainte, şi dispare in parcul întunecos, ca să scape de el. Donna Elvira se întoarce.)
DONNA ELVIRA : Anna! Unde-o fi ? Anna!
(Pater Diego se întoarce.)
PATER DIEGO : Fireşte că-i o tîrfă, o cheamă Miranda, toţi îi ştiu numele, o biată făptură care n-are ce căuta aici. Fireşte că locul ei e pe stradă. *(Vede banca goală.)* Unde e donna Anna?
DONNA ELVIRA : Anna ? Anna ?
PATER DIEGO: Trebuie să fi intrat înăuntru...
(Donna Elvira şi pater Diego intră în palat. Tăcere. Păunul îşi repetă ţipătul răguşit.)

Intermezzo

în faţa celei de a doua cortine, apar Celestina şi Miranda.
CELESTINA : Nu mai boci, îţi spun! Şi nu mai vorbi prostii. Dacă nu ştii ce se cade unei tîrfe, ia-ţi boarfele şi şterge-o.
MIRANDA: Celestina!
CELESTINA: Musteşte inima în tine, de multă ce ai!
MIRANDA: Celestina, unde să mă duc?
CELESTINA: îndrăgostită! Şi mai îndrăzneşti să mi te-arăţi în ochi. îndrăgostită de un singur domn. Ia-ţi catrafusele şi, cu asta basta!...V-am tot spus şi răspus : inima n-are ce căuta în treburile noastre. Eu ştiu ce pacoste e dragostea adevărată. Altfel cum aş fi ajuns, crezi tu, să ţin un bordel? Ştiu eu ce înseamnă să plîngi cu sughiţuri, cînd e inima în joc. O singură dată am păţit-o, şi de-atunci gata. Mi-am jurat-o ! Nu mă port cu voi ca o mamă ? O făptură ca tine, Doamne-Dumnezeule, frumoasă, cu căutare, scheaună deodată, ca un animal, şi sporovăieşte ca o domnişoară : mîinile lui! Nasul lui! Fruntea lui! Şi ce mai are, mă rog, ăla al tău, cel fără pereche ? Hai, zi, dă-i drumul... Degetele de la picioare! Vîrful urechilor! Pulpele! Hai, zi, ce-i la el altfel decît la toţi ceilalţi? Am bănuit eu, după ochii tăi pierduţi de-atîtea săptămîni — ah, sentimentalismul ăsta!
MIRANDA : O, Celestina, el nu e ca ceilalţi!
CELESTINA : Ieşi afară!
MIRANDA: O, Celestina...
CELESTINA: Afară-ţi spun! Pentru cea din urmă oară. Nu îngădui nici o aiureală în casa mea. Auzi colo, îndrăgostită

de un om de vază! Asta-mi mai lipsea. Şi mai îndrăzneşti să mi-o spui în faţă, mie, celei mai mari codoaşe din Spania : iubeşti un om de vază!
MIRANDA: Da, Dumnezeu să mă aibe în paza lui!
(Celestina nici nu mai poate porbi de furie.)
MIRANDA: Da, chiar aşa.
CELESTINA: Asta-i mulţumirea pentru educaţia ce ţi-am dat-o.
MIRANDA: O, Celestina...
CELESTINA: O, Celestina, o, Celestina! Crezi că poţi, aşa, în miez de noapte, să-ţi rîzi de mine ? Că mă poţi minţi ca pe un bărbat, aşa crezi tu? Dumnezeu să-ţi ajute, da, că nevoie de ajutor ai; dar mie să nu-mi mai spui pe nume, dac-o să te mai ajut. Eu ştiu să-mi respect numele. De ce crezi tu, mă rog, că vin domnii la noi ? Ca tu să te îndrăgosteşti, să alegi? Vă spun şi vă repet în fiecare zi: fete se găsesc şi afară, femei de toate vîrstele gata la orice, măritate, nemăritate, mă rog, pentru toate gusturile. Atunci de ce vin domnii la noi ? Să ţi-o spun eu, puicuţă : aici, drăguţa mea, se refac -bărbaţii obosiţi de atîtea false sentimente. Pentru asta plătesc cu argint şi cu aur. Ce-a spus don Octavio, înţeleptul judecător, cînd au vrut să-mi închidă stabilimentul? Ia lăsaţi-mi-o-n pace pe onorabila mumă a tîrfelor! a spus el, şi pe deasupra, în public! Cît timp vom avea o literatură care dă naştere atîtor false sentimente pe lumea asta, nu ne putem lipsi de Celestina, şi gata! Uite aşa a spus, şi asta înseamnă că sînt ocrotită de stat. Ce, crezi că m-ar apăra statul, dacă aş permite ceva ce nu se cuvine? Aici nu vînd sentiment. M-ai înţeles? Nu vînd fete care, în inima lor, visează mereu la un altul. Asta, puicuţo, au clienţii noştri şi-acasă! Şi-acum ia-ţi catrafusele şi cară-te.
MIRANDA : Ce să fac ? CELESTINA: Mărită-te.
39
MIRANDA: Celestina...
CELESTINA: O meriţi. Mărită-te. Ai fi putut fi o tîrfă grozavă, cea mai grozavă tîrfă a vremii,' căutată şi răsfăţată. Da' nu! Ţie-ţi trebuie dragoste. Poftim! Vrei să fii o doamnă. Mă rog! O să-ţi mai aminteşti tu de noi, puicuţo, cînd o să fie prea tîrziu. O tîrfă nu-şi vinde inima...
(Miranda plînge în hohote,)
CELESTINA: Ţi-am spus verde ce gîndesc. Nu mai boci la poarta casei mele, aici e lăcaşul bucuriei. *(Iese.)* MIRANDA: Sînt îndrăgostită...

Actul II

Sală în palat. Donna Anna sade gătită ca mireasă,
înconjurată de femei, care trebăluiesc pe lîngă ea.
Donna Inez o piaptănă pe mireasă,
DONNA INEZ : Destul! îi prind singură **vălul,** eu sînt domnişoara de onoare. Avem nevoie numai de oglindă. *(Femeile se îndepărtează.)* De ce-ţi este părul atît de umed? Aproape că nu-l poţi pieptăna, aşa-i de umed. Iată şi ţărînă-n păr. Unde ai fost? Ba şi iarbă...
(Donna Anna tace, dusă pe gînduri.)
DONNA INEZ: Anna?
DONNA ANNA: Da.
DONNA INEZ: Trezeşte-te, draga mea, trebuie; a sosit ora nunţii. Au şi început să tragă clopotele, nu le auzi? Şi oamenii, spune Roderigo, au şi ieşit pe balcoane, o să fie o nuntă cum n-a mai pomenit Sevilla, aşa zice el...
DONNA ANNA: Da.
DONNA INEZ : Spui da, ca şi cum n-ar fi vorba de tine.
DONNA ANNA: Da.
DONNA INEZ : Iarăşi iarbă! Aş vrea să ştiu pe unde ai fost în visul *tău...(O piaptănă, apoi ia oglinda în tnînă.)* Anna, l-am văzut.
DONNA ANNA: Pe tine ?
DONNA INEZ: Prin gaura cheii. Mă întrebi pe cine? Se-nvîrtea ca un tigru în cuşcă. Deodată s-a oprit, şi-a tras spada şi a privit-o. Ca înaintea unui duel. Şi era îmbrăcat in alb de sus pînă jos, Anna, în mătase strălucitoare.
DONNA ANNA: Unde e vălul?
41
DONNA INEZ : Parcă vă văd, şi cînd ţi-or ridica văl 1 negru ca noaptea şi părintele va întreba : Don Juan, o rec noşti? Donna Anna, îl recunoşti?

DONNA ANNA: Şi dacă nu ne recunoaştem?
DONNA INEZ: Anna!
DONNA ANNA: Dă-mi vălul.
DONNA INEZ: Mai întîi priveşte-te în oglindă!
DONNA ANNA: Nu.
DONNA INEZ : Anna, eşti frumoasă!
DONNA ANNA: Sînt fericită. De-ar fi din nou noapte! Sînt femeie. Priveşte umbrele noastre pe zid, mi-a spus: Sîntem noi; o femeie, un bărbat! N-a fost un vis. Nu te ruşina altfel mă ruşinez şi eu! N-a fost un vis. Şi-am rîs, şi m-a luat; şi nu m-a întrebat cum mă cheamă, m-a sărutat pe gură m-a sărutat şi, ca să nu-l întreb nici eu cine e, m-a luat si m-a purtat în braţe prin lac, auzeam cum plescăie apa neagră, lovindu-se de picioarele lui.
DONNA INEZ: Mirele tău?
DONNA ANNA: El va fi mirele meu şi nimeni altul, Inez. Asta e tot ce ştiu. El şi nimeni altul. îl voi recunoaşte noaptea, cînd mă va aştepta lîngă lac. Nici un alt bărbat pe lume nu va avea vreodată vreun drept asupră-mi. El mi-e mai aproape decît îmi sînt eu însămi.
DONNA INEZ: Taci!
DONNA ANNA: O, de s-ar face o dată noapte! DONNA INEZ: îi aud venind.
DONNA ANNA: Dă-mi vălul!
{Intră don Gonzalo şi pater Diego.)
DON GONZALO: A sosit ceasul. Eu nu sînt omul cuvintelor înaripate. Ceea ce simte un tată într-o zi ca asta,' copila mea, să ţi-o spună acest sărut.
PATER DIEGO : Unde e vălul ?
DONNA INEZ: îndată.

PATER DIEGO: Hai, terminaţi, fiţi gata!
(Donna Inez şi donna Anna se îndepărtează.)
PATER DIEGO: Sîntem singuri. Despre ce e vorba? Vorbeste-mi deschis, comendatare. De ce nu ne-am înţelege unul pe altul, un om însurat şi-un călugăr? *(Iaulocpe scaune.)*
Ei?
DON GONZALO: ...precum spuneam, am intrat călare
în cetatea Cordovei, unde m-a primit Muhamed, prinţul paginilor, jelindu-şi înfrîngerea, iar curtenii în jur plîngeau si ei. Astea toate, a spus Muhamed, îţi aparţin, Erou al creştinilor, ia-le şi bucură-te de ele ! Am rămas uluit de atîta splendoare ; erau acolo palate, cum nici în vis n-am văzut, săli cu bolti sclipitoare deasupra, grădini cu fîntîni arteziene şi miresme de flori, şi Muhamed însuşi, plîngînd din nou, mi-a înmuiat cheile bibliotecii lui, pe care am pus s-o ardă de-ndată.
PATER DIEGO: Hm.
DON GONZALO : Şi aici, mi-a spus Muhamed, izbucnind din nou în plîns, aici a fost haremul meu. Fetele plîngeau şi ele. Plutea un parfum straniu de mirodenii. Toate astea, mi-a spus el, sînt azi ale tale, Erou al creştinilor, ia-le şi bucură-te de ele!
PATER DIEGO: Hm.
DON GONZALO : Plutea un parfum straniu de mirodenii.
PATER DIEGO: Asta ai mai spus o dată.
DON GONZALO : Ia-le şi bucură-te de ele, mi-a spus.
PATER DIEGO: Cîte erau?
DON GONZALO: Fete?
PATER DIEGO: Cam cîte?
DON GONZALO : Şapte sau nouă.
PATER DIEGO: Hm.
DON GONZALO: N-aş vrea să iau parte la o sfîntă cununie, pater Diego, pînă ce nu mă spovedesc.
PATER DIEGO : înţeleg.

DON GONZALO : Şi-anume, e vorba de căsnicia mea.
PATER DIEGO: Mă îngrijoraţi!
DON GONZALO : Şaptesprezece ani am păstrat credinţa conjugală.
PATER DIEGO : E un lucru bine cunoscut! Căsnicia dumitale, don Gonzalo, e singura căsnicie perfectă pe care o putem arăta dincolo, paginilor. Necredincioşilor, cu haremurile lor, le vine uşor să facă glume pe socoteala scandalurilor din Sevilla noastră. Eu spun mereu : dacă Spania n-ar avea un bărbat

ca dumneata, comendatare, ca model de soţ spaniol... dar spuneţi mai departe!
DON GONZALO: Toate astea, zise el, sînt ale tale...
PATER DIEGO: Ia-le şi bucură-te de ele!
DON GONZALO: Da...
PATER DIEGO : Şi plutea un parfum ciudat.
DON GONZALO: Da...
PATER DIEGO : Mai departe !
DON GONZALO : Fetele pricep numai araba, altfel nu s-ar fi ajuns niciodată atît de departe; cînd m-au dezbrăcat, cum era să le spun că sînt însurat şi ce înseamnă asta pentru noi?
PATER DIEGO: Fetele te-au dezbrăcat?
DON GONZALO : Aşa le-a învăţat Muhamed.
PATER DIEGO: Mai departe.
DON GONZALO : Părinte Diego, am săvîrşit un păcat.
PATER DIEGO: Ascult.
DON GONZALO : Am păcătuit cu gîndul. PATER DIEGO : Cum adică, cu gîndul ? DON GONZALO : Am blestemat fidelitatea! PATER DIEGO: Şi pe urmă?
DON GONZALO: Am blestemat cei şaptesprezece ani de căsnicie!
PATER DIEGO : Dar de făcut, ce-ai făcut ?
DON GONZALO: Făcut...

PATER DIEGO: Nu-ţi fie teamă, don Gonzalo, vor-beste-mi deschis; cerul ştie oricum.
DON GONZALO: Făcut...
PATER DIEGO: Toţi sîntem păcătoşi.
DON GONZALO : De făcut, n-am făcut nimic.
PATER DIEGO : De ce nu ?
{Intră în haine de sărbătoare : donna Elvira, Tenorio, don Roderigo, cei trei veri şi fel de fel de fete, băieţi cu cădelniţe, trîmbiţaşi.)
DONNA ELVIRA : Soţul meu! Sîntem gata! Cu tămîie şi trîmbiţe, ca acum şaptesprezece ani. Ce bine-ar fi să mai fim o dată tineri!
DON GONZALO : Unde e mirele ?
DONNA ELVIRA : îl găsesc minunat!
DON GONZALO : Eu întreb unde este.
DON RODERIGO : Don Juan, prietenul meu, vă roagă să-l iertaţi că n-a mai putut să vină la serbarea din noaptea trecută. Spune că obosit cum era, după drumul lung călare, a vrut să se odihnească puţin, înainte de a se înfăţişa socrilor şi miresei. Şi aşa s-a făcut că a adormit noaptea în parc, pînă ce l-au deşteptat cocoşii. Asta-i ce aveam să vă spun din parte-i. Acum se simte stînjenit. Nu îndrăzneşte să apară la nuntă, dacă nu mi se îngăduie să-l asigur că i se iartă somnul din parc.
DONNA ELVIRA : El nu îndrăzneşte! E cel mai curtenitor mire pe care l-am întîlnit vreodată. Nu ştiu ce nu i-aş putea ierta. *(Don Roderigo se înclină înaintea ei şi pleacă.)* L-am surprins în logia, veneam din spate. L-am întrebat de ce îşi roade unghiile, iar el se uita fix la mine şi tăcea. Donna Anna ? m-a întrebat încurcat, ca şi cum eu aş fi fost mireasa lui şi nu-şi putea aminti cum arată. Ca şi cum eu aş fi fost mireasa lui. Nici măcar nu m-a salutat cînd mi-am ridicat trena rochiei şi am plecat; doar se uita, încremenit, după

mine; l-am văzut în oglindă. E atît de absorbit, de cufundat în sine... ■
TENORIO : Vreau să sper că-i aşa.
DONNA ELVIRA: ...ca înaintea unei execuţii.
(Răsună trîmbiţele. Don Roderigo vine cu Don Juan.)
TENORIO: Fiul meu!
DON JUAN: Tată!
TENORIO: Datina cere să spun cîteva cuvinte, deşi sînt copleşit de emoţie, Dumnezeu mi-e martor, căci pentru prima oară te văd mire... pentru prima oară... cinstiţii mei prieteni înţeleg ce vreau să spun... pentru prima oară şi, să sperăm, fiul meu, pentru ultima oară...
DONNA ELVIRA: înţelegem.
TENORIO : Obiceiul este...
PATER DIEGO : Scurt, fii scurt!
TENORIO : Dumnezeu să te binecuvînteze! Dumnezeu să te binecuvînteze!

(Don Juan îngenunchează şi se lasă binecuvîntat.)
DONNA ELVIRA : Ah, ce elegant îngenunchează. PATER DIEGO : Ce-aţi spus?
(Don Juan se ridică.)
DON GONZALO : Fiul meu!
DON JUAN: Tată socrule...
DON GONZALO: Nici eu nu sînt omul cuvintelor înaripate, dar ceea ce spun vine din inimă, şi de aceea voi fi ! scurt.
(Don Juan îngenunchează din nou.)
DON GONZALO : A sosit ceasul...
DONNA ELVIRA: Alte cuvinte n-o să-i vină în minte, pater Diego, ordonă să sune trîmbiţele, îl cunosc eu, mai mult n-o să ştie să spună.
DON GONZALO: A sosit ceasul... TENORIO: Dumnezeu să-l binecuvînteze! DON GONZALO : Dumnezeu să-l binecuvînteze!
(Cei doi taţi se îmbrăţişează, trîmbiţele sună, apare mireasa voalată, condusă de donna Inez; frumosul cortegiu îl încheie Don Juan în mătasă albă, şi mireasa, în mătasă albă, cu văl negru, stînd unul în faţa celuilalt, iar între ei părintele; toţi ceilalţi îngenunchează.)
PATER DIEGO: „Doamne, cine va fi primit oaspete în cortul tău? Cui i-e îngăduit să facă popas pe muntele tău sfînt?
Cel care umblă neprihănit şi toată viaţa lui păzeşte dreptatea şi grăieşte adevărul din inima lui, cel care-şi ţine cuvîntul, chiar dacă jurămîntul îl păgubeşte, cel care astfel trăieşte, nu se va clătina în vecii vecilor." Amin.
(Trîmbiţe.)
PATER DIEGO : Tu : donna Anna, fiica lui don Gonzalo de Ulloa, comendatar de Sevilla. Şi tu : don Juan, fiu al lui Tenorio, bancher din Sevilla. Voi amîndoi, în straie de mireasă şi mire, veniţi din îndemnul liber al inimii voastre, decişi să rostiţi adevărul înaintea lui Dumnezeu, creatorul şi stăpînul vostru, răspundeţi limpede şi hotărît la întrebarea ce v-o pun în faţa cerului şi a oamenilor, pentru ca ei să vă fie martori pe pămînt: vă recunoaşteţi faţa, unul altuia? *(Se ridică vălul donnei Anna.)* Donna Anna, îl recunoşti? Răspunde.
DONNA ANNA: Da !
PATER DIEGO: Răspunde, don Juan, o recunoşti?
(Don Juan tace ca încremenii.)
PATER DIEGO: Răspunde, don Juan, o recunoşti? DON JUAN: Da...negreşit...o, da!
(Trîmbiţe.)

PATER DIEGO : Răspundeţi atunci la cealaltă întrebare
DONNA ELVIRA: Ce tulburat e!
PATER DIEGO : De vreme ce vă recunoaşteţi, donna Anna şi don Juan, sînteţi hotărîţi şi gata să vă daţi mîna pentru veşnicul legămînt al căsătoriei, care să vă ocrotească, pentru ca Satan, îngerul căzut, să nu prefacă minunea cerească a dragostei voastre în chin pămîntesc? Sînteţi, aşadar, gata să juraţi că nici o altă dragoste nu va sălăşlui în inima voastră, cît timp trăiţi, afară de aceea pe care o bmecuvîntăm în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh ? *(Toţi îşi fac seninul crucii.)* Te întreb pe tine, donna Anna.
DONNA ANNA: Da!
PATER DIEGO: Te întreb, don Juan.
DON JUAN: ...NU.
(Trîmbife.)
PATER DIEGO: Să ne rugăm.
DON JUAN: Am spus : nu. *(Părinteleîncepe să se roage.)* i Nu! *(Cei îngenuncheaţi încep să se roage.)* Am spus : nu. \ *(Ruga amuţeşte.)* Vă rog, prieteni, ridicaţi-vă.
DON GONZALO : Ce spune ?
TENORIO: Fiule, fiule!
DON GONZALO : A Spus — nu ?
DON JUAN : Nu pot. Cu neputinţă. Vă rog să mă iertaţi..» De ce nu vă ridicaţi?
PATER DIEGO: Ce înseamnă asta?
DON JUAN: V-am spus : nu pot să jur. Cu neputinţă. Nu pot. Ne-am îmbrăţişat noaptea trecută, desigur că pe ea o recunosc.
DON GONZALO : Ce spune ?

DON JUAN: Fireşte că ne recunoaştem
DON GONZALO: îmbrăţişat, zice? S-au îmbrăţişat?
DON JUAN: N-aş fi vrut să vorbesc despre asta...
DONNA ANNA: Dar e adevărul adevărat.
PATER DIEGO: Copiii cu tămîia să plece.
DON JUAN: Ne-am întîlnit în parc. Din întîmplare. Ieri pe întuneric. Şi dintr-o dată totul a fost atît de firesc! Fugisem de lume. Amîndoi. Dar în întuneric, neştiind cine sîntem, totul a fost atît de simplu. Şi frumos. Şi pentru că ne-am iubit, am făcut şi un plan — acum pot să vi-l destăi-naiesc : astă-noapte, voiam să ne revedem lîngă lac. Ăsta jie-a fost jurămîntul. Şi eu voiam să răpesc fata.
DON GONZALO: S-o răpeşti?
DON JUAN : Da.
DON GONZALO: Pe fiica mea?
DON JUAN : Nici nu bănuiam, don Gonzalo, că ea este.
DON GONZALO: Ai înţeles, Elvira?
DONNA ELVIRA: Mai bine decît tine.
DON JUAN : Dacă nu m-ar fi cuprins o oboseală atît de cumplită, încît să dorm pînă în zori, v-aş fi cruţat, pe cuvînt, de toată această ceremonie. Ce să fi făcut? Era prea tîrziu. Am auzit trîmbitele şi n-am mai avut încotro, însă mi-am spus : O să fac un jurămînt mincinos. Da, indignaţi-vă, dar e aşa cum vă spun. Să mă joc cu voi de-a nunta, aşa gîn-deamşi, pe urmă, la noapte, cînd se întunecă iar, atunci... *(O fixează pe donna Anna.)...*Dumnezeu mi-e martor, că nu m-aş fi aşteptat la una ca asta!
PATER DIEGO : La Ce ?
DON JUAN : Ca tu să fii fata.
TENORIO : Fiule, fiule!
DON JUAN: Numai fiindcă miroase a tămîie şi sună trîmbitele, tată, nu pot să jur cînd nu cred, şi eu nu mai cred nici în mine însumi. Nu ştiu pe cine iubesc. Altceva nu pot spune. Cel mai bine ar fi să mă lăsaţi să plec, şi cu cît mai repede, cu atît mai bine. *(Se înclină.)* Eu însumi sînt consternat.
DON GONZALO : Seducătorule! *(Don Juan vrea să plece.)*

DON GONZALO: Doar peste cadavrul meu! *(Trage spada.)* Doar peste cadavrul meu!
DON JUAN: La ce bun?
DON GONZALO : Doar peste cadavrul meu!
DON JUAN : Cred că nu vorbeşti serios.
DON GONZALO : Apără-te !
DON JUAN : Nici prin gînd nu-mi trece!
DON GONZALO: Pe numele meu de Gonzalo, că n-o să ieşi din casa asta decît peste cadavrul meu!
DON JUAN: Dar eu n-aş vrea să ucid.
DON GONZALO : Doar peste cadavrul meu!
DON JUAN: Ei şi, ce-ar schimba asta? *(Se întoarce spre partea opusă.)* Soţul dumneavoastră, donna Elvira, ar vrea să mă facă ucigaşul lui; îngăduiţi-mi o altă ieşire. *(Se înclină înaintea donnei Elvira, vrînd să se retragă spre partea opusă, dar în aceeaşi clipă cei trei veri şi-au tras şi ei spadele, şi don Juan se vede înconjurat.)* Dacă ţineţi cu tot dinadinsul.
DON GONZALO : Moarte seducătorului!
CEI TREI : Moarte !
(Don Juan trage spada.)
CEI TREI : Moarte seducătorului! DON JUAN: Sînt gata!
DONNA ELVIRA: Staţi!
DON JUAN: De bărbaţi nu mă tem.
DONNA ELVIRA: Staţi! *(Se interpune între ei.)* Patru contra unu! Şi nici nu ştim bine de ce-i atît de năucit tînărul ăsta! V-aţi ieşit din minţi? Vă rog, puţină judecată! Şi chiar acum, pe loc! *(Spadele se înclină spre pâmînt.)* Pater Diego, de ce nu scoţi nici un cuvînt?
PATER DIEGO: **Eu...**
DON JUAN: Ce-ar putea spune părintele? Cel mai bine mă înţelege el. Altfel, cum de nu s-a însurat?

PATER DIEGO: Eu?
DON JUAN: De pildă, cu donna Elvira. PATER DIEGO: Pentru Dumnezeu... DON JUAN : El îi spune Dumnezeu, eu — Geometria; orice bărbat are ceva mai presus decît femeia cînd se trezeşte beţie. PATER DIEGO : Ce vrei să spui ?
DON JUAN: Nimic.
PATER DIEGO: Ce vrei să spui?
DON JUAN: Ştiu eu ce ştiu. Să nu mă întărîtaţi! Nu ştiu dacă şi comendatarul ştie.
TENORIO : Fiule, fiule!
DON JUAN : Ţi se rupe inima, tată, ştiu, mi-o tot spui de treisprezece ani şi nu m-ar mira, tată, dacă... într-o zi ai muri. *(Către verii miresei.)* Ei, ne batem, ori nu ne batem ?
DONNA ELVIRA: Dragă Juan...
DON JUAN: Sînt cavaler, donna Elvira, n-am să compromit o doamnă. Fiţi pe pace! Dar nu mă las prostit, numai fiindcă sînt tînăr.
DONNA ELVIRA: Dragă Juan...
DON JUAN: Ce vreţi de la mine?
DONNA ELVIRA: Răspuns la o singură întrebare. *(Către veri.)* Băgaţi-vă săbiile în teacă. Aştept. *(Către don Gonzalo.)* Şi tu! *(Veriibagă săbiile în teacă.)* Don JuanTenorio, ai venit să te însori cu Anna, logodnica dumitale?
DON JUAN: Asta a fost ieri.
DONNA ELVIRA: Te înţeleg, dintr-o dată te-a cuprins teama. Ca şi pe Anna. Ai fugit în parc. Ca şi Anna. Vă temeaţi de împlinire. N-a fost aşa? Pe urmă însă, în întuneric, v-aţi întîlnit, fără să bănuiţi cine sînteţi, şi a fost frumos.
DON JUAN: Foarte.
DONNA ELVIRA: Nespus de frumos. DON JUAN: Da.
51
DONNA EL VIRA : Şi dumneata nu ai mai fi vrut să te căsătoreşti cu logodnica pe care ai înşelat-o. Ai fi vrut să fugi cu fata cealaltă, s-o răpeşti.
DON JUAN: Da.
DONNA ELVIRA : De ce n-o faci ?
DON JUAN: De CC.
DONNA ELVIRA: Nu vezi cum te aşteaptă fata pe dumneata şi pe nimeni altul, nu vezi cum radiază de bucurie că dumneata, logodnicul şi seducătorul, sînteţi unul şi acelaşi ?
DON JUAN: Nu pot. DONNA ELVIRA: De Ce ?
DON GONZALO : De ce! De ce! Aici nu încape nici un de ce! *(îşi înalţă din nou spada.)* Moarte pîngăritorului copilei mele!
DONNA ELVIRA: Soţul meu!
DON GONZALO : Apără-te !
DONNA ELVIRA: Soţul meu, n-am terminat convorbirea.
DON JUAN: Nu pot. Asta e tot ce am de spus. Nu pot să jur. Cum pot să ştiu pe cine iubesc? După ce ştiu cîte se pot întîmpla. Chiar şi cu ea, logodnica mea, care m-a aşteptat piş mine şi nu pe altul, şi ce fericită a fost cu primul venit, care din întîmplare am fost chiar eu... DON GONZALO : Apără-te!
DON JUAN: Dacă n-aveţi răbdare să vă aşteptaţi statuia de marmură, începeţi! *(Rîde.)* N-am să uit niciodată, Erou al creştinătăţii, cum stăteaţi în haremul din Cordova. Ia-le şi bucură-te de ele!... V-am văzut... începeţi! Eu sînt martorul domniei-voastre : fetele maure au încercat tot ce i le-a stat în putinţă ca să-l ducă în ispită pe bravul cruciat al căsniciei, dar jur c-a fost în zadar, l-am văzut, palid, în pielea goală, mîinile îi tremurau, spiritul era gata să cedeze dar trupul era nrpn <=i^
v. ii ui cm ui au, spir dar trupul era prea slab... începeţi!
(Don Gonzalo lasă să-i cadă spada.)
52
DON JUAN : Sînt gata.
DONNA ELVIRA: Juan...
DON JUAN: V-am spus de la început: mai bine mă lăsaţi în pace; simt că devin nepoliticos. *(îşi vîră sabia Ifi teacă.)* Am să plec din Sevilla. »
DONNA ANNA: Juan !
DON juAN:Rămîi cu bine! *(Sărută mîna donnei Anna.)* Te-am iubit, Anna, deşi nu ştiu pe cine am iubit, pe logodnica mea sau pe cealaltă. V-am pierdut pe amîndouă, pe amîndouă prin tine. M-am

pierdut pe mine însumi. *(îi sărută încă o dată) mîna.)* Rămîi cu bine!
DONNA ANNA : Mergi cu bine!
(Don Juan se îndepărtează.)
DONNA ANNA : Să nu uiţi, Juan: pe malul lacului, la noapte... astăzi... la noapte... Juan?... Juan!... *(Se duce după el.)*
PATER DIEGO: Prin urmare, nelegiuitul ăsta e lăsat să plece aşa?
DON GONZALO: Cerul să-l trăsnească!
PATER DIEGO: Asta o poate spune şi un preot. Cerul!
DON GONZALO: După el! Haideţi! înconjuraţi parcul! Haideţi! Sloboziţi cîinii din lanţ şi înconjuraţi parcul! Haideţi, voi toţi, haideţi!
(Rămîn în scenă donna Elvira şi Tenorio.)
TENORIO : Mi se rupe inima, donna Elvira, cînd văd cum se poartă fiul meu.
DONNA ELVIRA: Eu îl găsesc minunat.
TENORIO : Şi eu ce mă fac ?
DONNA ELVIRA: Tată Tenorio, asta e ultima noastră grijă — a tuturor, în clipa de faţă, crede-mă.
TENORIO : Carnea mea şi sîngele meu: hăituit de cîini!. Şi pe deasupra, nici nu cred că v-a sedus fata, unul ca el,
53
atît de nepăsător faţă de femei. îl cunosc eu! Pînă la urmă] o să se vadă că totul e o minciună, o minciună, ca să se întoarcă j la geometria lui, atît e de lipsit de inimă. Nici măcar nu s-ar | mira să mor într-o zi — aţi auzit ce spunea — nici măcar nu s-ar mira!
(Se aud dinii lătrînd. Pater Diego se întoarce.) PATER DIEGO : Şi dumneata, tată Tenorio, haidem!
(Donna Elvira rămîne singură.)
DONNA ELVIRA : Eu îl găsesc minunat!
(Don Juan năvăleşte înăuntru.)
DON JUAN : Am să-i nimicesc pe toţi, toată haita, dar nu mă însor, am să-i nimicesc.
DONNA ELVIRA : Vino !
DON JUAN: Unde?
DONNA ELVIRA: în odaia mea...
(Tenorio intră cu spada trasă, şi vede cum don Juan şi Elvira se îmbrăţişează, refugiindu-se în odaia ei.)
TENORIO: Fiule, fiule!
(Urmăritorii vin, cu spadele trase şi cu o haită de dulăi fioroşi, care se zbat să scape din lanţ.)
DON GONZALO: Unde e?
(Tenorio îşi duce mîna la inimă.)
DON GONZALO: Pe el! înconjuraţi parcul!
(Urmăritorii ies din scenă, în goană.)
TENORIO: Eu...mor...

Intermezzo

în faţa cortinei apare Miranda, costumată ca mireasă; apoi Celestina, cu o trusă de cusut.
CELESTINA: Nu te grăbi, drăguţă, toate pe rînd. Ai să ajungi la vreme. O nuntă ca asta, cu atîtea cuvîntări, ţine mult.
MIRANDA: Nu trebuie" să mă recunoască nimeni, Celestina, altfel ar porunci să mă biciuiască şi să mă lege la stîlp. Ajută-mă, Doamne! *(Trebuie să stea nemişcată, pentru ca Celestina să poată coase.)* Celestina...
CELESTINA : Dacă tremuri, nu pot să cos.
MIRANDA: Celestina, şi crezi chiar că semăn a mireasă?
CELESTINA: Perfect! *(Coase.)* îţi spun, bărbaţii sînt cele mai oarbe fiinţe din cîte a creat Dumnezeu. Eu am fost cusătoreasă, drăguţo, ştiu ce-ţi spun. Dantele false, dantele veritabile, prea puţini le deosebesc, înainte de a le fi plătit. Ţi-o spun eu : bărbatul nu vede decît esenţialul.
MIRANDA: Celestina, abia mai pot răsufla.
CELESTINA: Asta se poate îndrepta. Te-am strîns prea tare peste sîni, văd eu, şi tu nu mai eşti fată mare. E de ajuns să descos puţin la subsuoară, o nimica toată. N-o să bage el de seamă, sau o să vadă cînd o să fi prea tîrziu. Dar nu tremura. Altfel te înţep. Ce ai pe dedesubt?

MIRANDA: Pe dedesubt? Nimic.
CELESTINA: Aşa-i cel mai bine.
MIRANDA: Şi-aşa mi-e rochia prea strimtă.
CELESTINA: în ce priveşte lenjeria, sînt ciudaţi mai ales domnii mai fini. Cum zăresc, de pildă, un roz sau un violet,
55
se îngrozesc pe loc şi gustul tău îi îndepărtează. Tot aşa cînd vorbeşti despre romane, numai ce auzi vreun nerod din ăştia : „Sîntem două lumi diferite", — şi oftează, privind pe fereastră. De-asta vă spun mereu : nu v-apucaţi să vorbiţi despre romane! Că s-a şi căscat prăpastia. Aşa e şi cu lenjeria. Sînt bărbaţi care n-au fugit din faţa nici unui duşman, dar care dau bir cu fugiţii cînd văd un petic roz pe covor. Gusturile nu se discută. Cel mai bine e să n-ai lenjerie de loc, îi surprinde, dar nu-i îndepărtează.
MIRANDA: Celestina...
CELESTINA : Nu tremura, drăguţo, nu tremura! MIRANDA: Nu ştiu dacă pot cuteza, Celestina, sper că ce am pus la cale nu-i cu păcat.
CELESTINA: Acum nu te mai strînge, vezi, şi sînii sînt destul detari...Ce-aidegînd? Şi jos, drăguţo, să facem un tiv, ca să ţi se vadă gleznele. Gleznele sînt lucru mare.
MIRANDA : Doamne-Dumnezeule!
CELESTINA: Dar întîi să-ţi prindem voalul.
MIRANDA : Doamne-Dumnezeule!
CELESTINA : De ce oftezi ?
MIRANDA : De ce e amăgire tot ce facem ?
CELESTINA: Asta-i bună! *(îi ridică rochia.)* Şi-acum tivul.
MIRANDA : Nu aşa!
CELESTINA: Adică, să mă aplec?
MIRANDA: Celestina...
CELESTINA : Zece împunsături, şi gata. *(Miranda se învîrteşte încet, ca un titirez, în timp ce Celestina, în picioare, punctează tivul la poalele rochiei sumese.J* Crezi c-o să te îmbrăţişeze ? Fiindcă o să te ia drept donna Anna, mireasa lui. Să te sărute, să te îmbrăţişeze! Ce-am să mai rîd, puicuţo, cînd o s-o păţeşti. Da', mă rog! Asta o să-ţi scoată gărgăunii din cap şi tocmai de aceea îţi dau şi eu o mînă de ajutor. Donna Anna ? o să spună, cînd o da cu ochii de tine şi o să-şi simtă 56
conştiinţa încărcată, asta-i tot, apoi multe scuze, un potop de minciuni, şi n-o să mai fie timp de îmbrăţişări, ca să nu mai vorbim de plăcere. Crezi că soţii valorează mai mult decît valorează ei de fapt, drăguţo! Tu îi ştii cum sînt cînd vin la noi. *(A terminat tivul.)* Aşa...
MIRANDA: îţi mulţumesc.
CELESTINA: Cum se simte mireasa? *(Sună.)* Iar un client.
MIRANDA : Lasă-mi oglinda!
(Intră un nobil spaniol.)
CELESTINA: Ce doriţi? LOPEZ: Nu ştiu dacă am nimerit bine. CELESTINA: Cred că da. LOPEZ: Numele meu e Lopez. CELESTINA: Oricare-ar fi... LOPEZ : Vin din Toledo.
CELESTINA: Obosit de drum, înţeleg, doriţi un culcuş... LOPEZ: Don Balthazar Lopez.
CELESTINA: Noi nu cerem date personale, domnul meu, e de ajuns dacă plătiţi înainte. *(Lopez priveşte în jurul)*
CELESTINA: Da, da, aţi nimerit bine, intraţi.
(Lopez o cercetează cu privirea pe Miranda.)
CELESTINA: Fata asta are zi liberă astăzi.
(Miranda singură, cit oglinda în mînă.)
MIRANDA : Ajută-mă, Doamne! |Nu [cer mai mult: o singură dată să mă ia drept mireasă şi, chiar de-ar fi numai un joc, să îngenuncheze o singură dată în faţa mea şi să-mi j ure că acesta este chipul, donna Anna, numai acesta, pe care-l îndrăgeşte... chipul meu...
57

Actul III

în faţa palatului. în zori. Don Juan sade pe o scară ; din depărtare tot se mai aude lătrat de cîini; Don Juan mănîncă o potîrniche; apare don Roderigo-

DON RODERIGO: Juan? Juan! — Eu sînt, don Roderigo, prietenul tău de totdeauna. *(Don Juan - mănîncă şi tace.)* Juan?
DON JUAN: Ce s-a întîmplat, Roderigo, prietenul meu de totdeauna, că nu-mi dai nici bună dimineaţa?
DON RODERIGO: N-auzi?
DON JUAN: Lătrăturile? Le-am auzit toată noaptea, dragul meu, deşi m-am tot mutat dintr-o odaie în alta. Cînd se apropiau, cînd se depărtau. Au o perseverenţă cu adevărat mişcătoare.
DON RODERIGO : Te-am căutat toată noaptea. *(Don Juan mănîncă şi tace.)* Ca să te previn. Ce faci aici, Juan, pe scara asta?
DON JUAN: Iau micul dejun.
DON RODERIGO: Juan, ascultă...
DON JUAN: Ai fost la mireasa ta?
DON RODERIGO: Nu.
DON JUAN: O greşeală, don Roderigo, prietenul meu de totdeauna, o greşeală temerară. Să nu-ţi laşi fata niciodată singură. Un necunoscut, gonit de cîini, poate sări deodată pe fereastră în odaia ei, şi ea descoperă că nici tu nu eşti singurul bărbat pe lume!
DON RODERIGO : Ce vrei să spui cu asta ?
DON JUAN: Adevărul. *(Mănîncă.)* Vino, mireasă dulce...
58
DON RODERIGO : Juan, şchiopătezi ?
DON JUAN: Ca diavolul în persoană, ştiu. Aşa păţeşti cînd sari pe fereastră. *(Mănîncă.)* Nu există altă cale spre tine însuţi. *(Mănîncă.)* Femeia nu se satură niciodată...
DON RODERIGO : Juan, trebuie să te previn.
DON JUAN : Şi eu trebuie să te previn.
DON RODERIGO : Vorbesc serios, prietene. Are să se întîmple ceva groaznic, dacă nu-ţi vii în fire, ceva înspăi-mîntător, ce-ai putea să regreţi toată viaţa. Dintr-o dată se isprăveşte cu gluma şi peste tot e numai sînge. Irevocabil. Toată noaptea m-am strecurat prin parc, Juan, am tremurat pentru *tine...(Don Juan mănîncă şi tace.)* Nu-mi venea să-mi cred ochilor, cînd am văzut-o în faţa mea, afară, lîngă lac, ca un spectru al morţii!
DON JUAN: Pe cine?
DON RODERIGO: Pe mireasa ta.
DON JUAN: Anna?
DON RODERIGO: Te-a aşteptat, Juan, toată noaptea. Parcă-i nebună. Ore întregi stă nemişcată ca o statuie, ore întregi, şi pe urmă porneşte iar, agitată, încolo şi-ncoace, pe mal. I-am vorbit. Juan e departe, în larg, pe insula aceea mică, zicea ea, şi nu i-am putut-o scoate din cap. Cum am plecat, a şi început să te strige. Iar şi iarăşi... Trebuie să vorbeşti cu ea.
DON JUAN : N-aş şti ce să-i spun, Roderigo. Acum nu sînt capabil de sentimente, iar că am părăsit-o, ştie şi ea. Ce mai încolo-încoace ? Singurul lucru ce-l mai simt acum e foamea.
DON RODERIGO: Taci !
(Intră don Gonzalo, cu spada trasă.)
DON GONZALO: Stai! Cine-i aici?
DON JUAN : Ăsta abia se mai ţine pe picioare. Spune-i să renunţe.
59
DON GONZALO: Cine-i DON JUAN : îşi caută pur şi simplu moartea şi statuia, o să vezi că nu se lasă pînă nu le găseşte.
(Intră cei trei veri, însîngeraţi, în zdrenţe, istoviţi.)
DON GONZALO: Stai! Cine e?
UN VĂR : Trăsni-l-ar cerul pe nelegiuit!
DON GONZALO : L-aţi prins ?
UN VĂR: Am ajuns la capătul puterilor, unchiule, ne-au rupt în bucăţi afurisiţii ăştia de cîini.
ALT VĂR : Ai dat cu biciu-n ei, idiotule.
ALT VĂR: Idiot? Păi dacă se repezeau la mine?
DON GONZALO: Unde sînt cîinii?
UN VĂR: Nu eu i-am căsăpit, unchiule.
DON GONZALO: Căsăpit?
ALT VĂR: A trebuit.
DON GONZALO : Căsăpit, aţi spus ?

UN VĂR: A trebuit; ei sau noi.
DON GONZALO: Cîinii mei?
ALT VĂR : Nu mai putem, unchiule Gonzalo, cerul să se răzbune singur, noi sîntem la capătul puterilor.
DON GONZALO: Cîinii mei...
UN VĂR: Trebuie să ne legăm rănile.
(Cei trei veri se tîrăsc afară.)
DON GONZALO : N-o să am linişte şi tihnă pînă nu vor fi şi cîinii răzbunaţi. Spuneţi-i soţiei mele, cînd s-o trezi: pînă atunci n-o să mai am linişte şi tihnă.
(Don Gonzalo iese prin partea opusă.)
DON JUAN: Ai auzit? Cerul să-l trăsnească pe nelegiuit. Mişcătoare deviză. îmi pare rău de fiecare cîine ucis în numele ei.
DON RODERIGO : Să nu ne batem joc de cer, prietene.
DON JUAN: Nu-mi bat joc de cer, prietene, îl găsesc frumos. Mai ales la ora asta. Rareori îl vezi la ora asta.
60
DON RODERIGO : Gîndeşte-te acum la logodnica ta! DON JUAN: La care?
DON RODERIGO : Aceea care rătăceşte acum pe malul lacului, strigîndu-ţi numele... Juan, tu ai iubit-o,
ştiu bine.
DON JUAN: Şi eu ştiu. *(Aruncă osul.)* A fost o po-tîrniche pe cinste. *(îşi şterge degetele.)* Am iubit-o. îmi amintesc. în primăvară, cînd am văzut-o pentru prima oară pe donna Anna, am căzut în genunchi, aici, pe treptele astea. Mut. Ca fulgerat. Parcă aşa se spune. N-o să uit niciodată : cum cobora, pas cu pas, treptele astea, vîntul îi umfla veşmîn-tul, şi-apoi, cînd am îngenuncheat, s-a oprit şi ea tăcută. îi vedeam gura fragedă şi mă uitam în ochii ei albaştri, strălucitori, sub vălul negru. Era dimineaţa, ca şi acum, Roderigo, şi mi se părea că-mi curge soarele prin vine. Mi se tăiase răsuflarea că nu-i puteam vorbi, mi se pusese un nod în gît, să rîd nu puteam, căci rîsul s-ar fi prefăcut în plîns. Era iubirea, cred, da, asta era. Prima şi ultima oară.
DON RODERIGO: De ce ultima?
DON JUAN: Nimic nu se întoarce... Dacă în clipa asta ar coborî din nou treptele, cu veşmintele fîlfîind în vînt, dacă i-aş vedea strălucirea ochilor, sub văl, ştii ce-aş simţi ? Nimic. în cel mai bun caz, nimic. O amintire. Cenuşă. Nu mai vreau s-o revăd vreodată. *(îi întinde mina.)* Rămîi cu bine, Roderigo!
DON RODERIGO : încotro ?
DON JUAN : La geometrie.
DON RODERIGO : Juan, doar nu vorbeşti serios.
DON JUAN: E singurul lucru ce mi-a rămas, după noaptea asta. Nu mă compătimi. Am devenit bărbat, asta. e tot. Sînt zdravăn, după cum vezi, din creştet pînă în tălpi. Şi cu mintea trează de bucurie că totul a trecut ca o furtună surdă. O să plec călare afară din oraş în faptul dimineţii şi aerul curat o să-mi facă bine. Ce-mi mai trebuie? Cînd o să.
dau de un pîrîu năvalnic, o să mă scald, rîzînd de frig — şi gata cu nunta. Mă simt liber ca niciodată, pe dinăuntru gol şi treaz, Roderigo, şi plin de dorul bărbăteştei geometrii. DON RODERIGO: Geometria!...
DON JUAN: N-ai simţit niciodată uimirea lucidă în faţa unei ştiinţe care spune adevărul ? De pildă: ce e un cerc, puritatea unui loc geometric. Mi-e dor de puritate, prietene, de luciditate, de preciziune; mi-e groază de mlaştina stărilor noastre sufleteşti. De un cerc sau de un triunghi nu m-am ruşinat niciodată, niciodată nu mi-au pricinuit dezgust. Ştii tu ce e un triunghi ? Inexorabil ca soarta : există o singură figură cu cele trei laturi ale ei de care dispui, şi nădejdea, aparenţa unor posibilităţi neprevăzute, care ne pun de-atîtea ori inima în încurcătură, se spulberă ca o nălucă în faţa acestor trei linii. Aşa, şi nu altfel! spune geometria. Aşa, şi nu oricum! Aici nu încape nici o înşelăciune, nici un capriciu, există o singură figură care îşi poartă numele. Nu e frumos? Mărturisesc, Roderigo, că n-am trăit niciodată ceva mai măreţ decît acest joc, de care ascultă şi luna şi soarele. Ce e mai solemn decît două linii trase pe nisip, decît două paralele? Priveşte în cea mai îndepărtată zare, nimic decît nemărgi-nirea ; priveşte în largul mării, nimic altceva decît infinitul, şi ridică ochii spre Calea Laptelui : un spaţiu ameţitor, de neconceput, dar nu e infinitul pe care ţi-l arată numai cele două linii trase pe nisip, desluşite cu pricepere... Ah, Roderigo, sînt plin de dragoste, de veneraţie, tocmai de aceea îmi pot bate joc. Dincolo de tămîie, acolo unde totul devine limpede şi senin şi străveziu, încep revelaţiile; acolo nu

sînt nici capricii, Roderigo, aşa ca în iubirea omenească; ceea ce e adevărat astăzi, va fi şi mîine, chiar şi atunci cînd nu voi mai respira, va fi adevărat şi fără mine, şi fără voi. Numai cel lucid simte ce e sfînt, tot restul e pălăvrăgeală, crede-mă, nici nu merită să ne mai pierdem timpul. *(îi întinde mîna încă o dată.)* Rămîi cu bine !
.62
DON RODERIGO : Şi fata de lîngă lac ?
DON JUAN: O s-o consoleze un altul.
DON RODERIGO : Crezi cu adevărat ce spui ?
DON JUAN : Bărbat şi femeie — de ce vreţi să credeţi mereu numai ceea ce vă place şi, în fond, credeţi că puteţi schimba adevărul, numai pentru că nu rîdeţi de el. Roderigo, prietenul meu de totdeauna, îmi rîd de tine! îţi sînt prieten; de unde ştii însă că nu mi-ar putea veni o dată poftă să mă joc cu prietenia noastră? Nu suport prietenii prea siguri de mine. De unde ştii că nu vin acum de la Inez a ta?
DON RODERIGO : Lasă gluma!
DON JUAN: De unde ştii că-i o glumă?
DON RODERIGO: O cunosc pe Inez a mea.
DON JUAN: Şi eu.
DON RODERIGO : De unde ?
DON JUAN: Nu ţi-am spus? Am fost la ea.
DON RODERIGO: Nu-i adevărat.
DON JUAN: Eu sînt de felul meu dornic să ştiu totul, prietene. Mă întrebam dacă sînt în stare de asta. Inez e logodnica ta, o iubeşti şi te iubeşte. Mă întrebam dacă ar fi în stare s-o facă. Şi dac-o să crezi, cînd o să ţi-o spun.
DON RODERIGO : Juan !
DON JUAN : Crezi sau nu crezi? *(Pauză.)* Să nu crezi!
DON RODERIGO : Eşti diabolic.
DON JUAN: Mi-eşti drag. *(Se apropie de Roderigo şi-l sărută pe frunte.)* Sa nu crezi niciodată asta!
DON RODERIGO: Dac-ar fi adevărat, Juan, m-aş omorî pe loc, nu pe tine, nu pe ea, ci pe mine.
DON JUAN: Ar fi păcat de tine. *(îşi ridică de pe scară vesta şi o îmbracă.)* Acum ştiu de ce m-a înspăimîntat chipul meu răsfrînt în apa cisternei, acea oglindă de azur încîntător, fără fund. Nu fi curios ca mine, Roderigo ! O dată ce părăsim minciuna, care sclipeşte ca un înveliş poleit, şi nu mai vedenx lumea doar ca o oglindă a dorinţei noastre, dacă vrem să ştim
6î>
cine sîntem, ah, Roderigo, atunci nu mai încetăm să ne prăbuşim şi ne vîjîie urechile de nu mai ştim unde sălăşluieşte^ Dumnezeu. Nu coborî niciodată în propriul tău suflet, nici în al altuia, Roderigo, ci rămîi la suprafaţa albastră a oglinzii, ca gîzele ce se leagănă deasupra apei — ca să trăieşti, mulţi .ani pe pămînt. Amin. *(îşi încheie vesta.)* Aşa fiind, îţi spun : Rămîi cu bine! *(îl îmbrăţişează pe Roderigo.)* Să am un prieten, un Roderigo, un om care a tremurat toată noaptea pentru mine — ce frumos a fost! De azi înainte n-am să mai tremur decît eu însumi pentru mine.
DON RODERIGO : Juan, ce s-a întîmplat cu tine ?
(Don Juan rîde.)
DON RODERIGO: S-a întîmplat ceva cu tine.
DON JUAN : Am terminat cu dragostea. *(Vrea să plece; don Roderigo îl reţine.)* A fost o tinereţe scurtă. *(Se smulge din mîna lui Roderigo.)* Lasă-mă!
(Don Juan pleacă, dar în această clipă recunoaşte silueta donnei Anna, care a apărut în capul scării, în rochia ei de mireasă, cu vălul pe cap.)
DON JUAN: De ce asta? *[Silueta coboară treptele încet.)* Donna. Anna... *(Silueta se opreşte pe treapta a treia de jos.)* Te-am părăsit. Tu nu ştii ce ştie toată Sevilla ? Te-am părăsit! *(Femeia surîde şi tace.)*
DON JUAN: îmi amintesc. O, da! îţi văd gura fragedă cum surîde. Ca şi atunci. Şi văd, sub văl, strălucirea ochilor tăi. Totul e ca şi atunci. Numai eu nu mai sînt acela care-a îngenuncheat aci, pe scara asta, şi nu există întoarcere.
SILUETA: Dragul meu Juan...
DON J UAN : N-ar fi trebuit să vii, Anna, şi nu pe treptele astea. Văzîndu-te, simt că aştept ceva ce nu se va mai întoarce. Azi, ştiu că dragostea nu e aşa cum am aşteptat-o pe treptele astea. *(Pauză.)* Du-te. *(Pauză.)* Du-te, îţi spun. în numele -cerului şi al iadului, du-te!
SILUETA : De ce nu pleci tu ?

(Don Juan rămîne pironit pe loc, ca sub o vrajă, şi o priveşte.)
SILUETA: Dragul meu Juan...
DON JUAN: Dragul tău Juan! *(Rîde.)* Ştii unde-a fost dragul tău Juan în noaptea asta? La maică-ta a fost dragul tău Juan! Ai avea cîte ceva de învăţat de la ea, dar şi pe ea a părăsit-o dragul tău Juan, care e atît de plin de iubire, încît a sărit pe o fereastră ca să intre pe alta. La maică-ta, auzi? Au asmuţit cîinii, ca şi cum n-ar fi fost destul de hăituit şi aşa, şi nici nu ştiu măcar cum o cheamă pe-a treia din timpul cununiei lui, o femeie tînără, nimic altceva, o femeie ca alte o sută, pe întuneric. Şi ce plăcere îi făcea dragului tău Juan să te uite în întunericul fără nume şi chip, să ucidă şi să înmormmteze ceea ce s-a dovedit a fi fost o copilărie, şi-apoi să plece mai departe! Ce mai vrei de la el, care nu mai ştie decît să rîdă? Şi-apoi, cum totul era atît de gol şi fără farmec... nu speranţa l-a atras în ultima odaie pe Juan al tău, şi nu părul ei mai bălai, şi nici vreun alt fel, aparte, de a săruta, şi nici plăcerea de a-i învinge împotrivirea de fecioară; s-a apărat sălbatic, pînă la extaz, ca să nu fie mai slabă decît dragul tău Juan. Afară lătrau cîinii. O, da, deosebirile sînt încîntătoare, dar farmecul lor nu durează mult, şi în braţele noastre seamănă toate între ele, seamănă înspăimîntător de mult. Ceva a avut însă ultima femeie din această noapte tulbure, ceva ce alta nu are şi nu va avea vreodată, ceva unic, aţîţător, irezistibil: era logodnica unicului său prieten.
DON RODERIGO: Nu!
DON JUAN: Ea nu te-a uitat, Roderigo, nici o clipă, dimpotrivă, numele tău ne ardea pe frunte, şi am gustat dulceaţa ticăloşiei, pînă la cîntatul cocoşilor.
DON RODERIGO : Nu !
DON JUAN: Dar ăsta e adevărul adevărat!
(Don Roderigo iese în fugă.)

DON JUAN: Aşa mi-am petrecut noaptea asta, donna Arma, în timp ce mă aşteptai lîngă lac, şi aşa îngenunchea acum în faţa ta. *(îngenunchează.)* Pentru ultima oară, o ştiu. Tu mi te-ai mai arătat o dată, ca să-mi iei ultimul lucru ce mi-a rămas : rîsul meu fără căinţă. De ce te-am îmbrăţişat şi nu te-am recunoscut ? îmi vei lăsa imaginea acestei clipe, imaginea celei trădate, care nu va înceta să stea în faţa mea aşa, sub cerul însorit al dimineţii, oriunde m-aş duce.
SILUETA: Juan al meu!
DON JUAN: Cum ai mai putea Jcrede că te iubesc?] Socoteam că aşteptarea nu se va mai repeta. Cum s-o mai pot crede eu însumi ?J
SILUETA: Ridică-te!
DON JUAN: Anna!
SILUETA: Ridică-te!
DON JUAN: Nu îngenunchez ca să-ţi cer iertare. Doar o minune, nu iertarea mă mai poate salva de experienţa pe care am trăit-o.
| SILUETA : Ridică-te!
DON JUAN : *(se ridică.* jNe-am pierdut unul pe celălalt, ca să ne regăsim pentru totdeauna. Da! Pentru totdeauna. *(0 îmbrăţişează.)* Soţia mea!
SILUETA : Bărbatul meu!
(Apare don Gonzalo, cu sabia trasă.)
DON -GONZALO: Ah! Iată-l! DON JUAN: Da, tată.
DON GONZALO: Apără-te!
DON JUAN: Vii prea tîrziu, tată, ne-am căsătorit din nou.
DON GONZALO: Apără-te!
DON JUAN: De Ce?
DON GONZALO: Ucigaşule!

DON JUAN: Tatăl tău nu poate înţelege fericirea noas-rră; deşi o vede cn ochii lui, tot n-o poate înţelege.
DON GONZALO: Fericire, zice, fericire...

DON JUAN: Da, tată, lasă-ne singuri.
DON GONZALO: ...şi tu tîrfo, tu o să te laşi din nou prostită de nelegiuitul ăsta, dacă nu-l străpung pe loc. *(îl ameninţă pe don Juan, care se vede forţat să se apere.)* Jos cu el!
DON JUAN: Stai!
DON GONZALO : Apără-te!
DON JUAN: De ce „ucigaş"? în definitiv, sînt nişte cîini, nemaivorbind de faptul că nu eu i-am ucis...
DON GONZALO: Şi don Roderigo?
DON JUAN: Unde e?
DON GONZALO : Scăldat în sîngele lui, horcăind, te-a blestemat, pe tine, care i-ai pîngărit logodnica.
DON JUAN: Roderigo?
(Don Juan e consternat de această ştire şi priveşte fix înaintea lui, în timp ce vîjîitul săbiei cornendatarului îl sîcîie, ca o gînganie, pe care o goneşte supărat.)
DON j vAN : Opreşte-te, îţi spun.
(Don Gonzalo cade străpuns de o lovitură-fulger, înainte ca măcar să se fi ajuns la duel şi moare, în vreme ce don Juan, vîrîndu-şi sabia în teacă, continuă să privească fix, ca mai înainte.)
DON JUAN : Moartea lui mă cutremură — vorbesc de Roderigo. De ce a trebuit să fac din el victima adevărului ? Nu m-a înţeles niciodată prietenul meu de totdeauna şi eu îl iubeam din toată inima. L-am prevenit: nu suport prieteni siguri de mine. De ce n-am tăcut? Acum cîteva clipe mai era aici...
SILUETA: Moarte, moarte!
DON JUAN: Nu striga!

67

SILUETA : O, Juan! DON JUAN : Să fugim!
(Pater Diego apare în fund, purtînd pe braţe cadavrul donnei Anna, care s-a înecat, dar Don Juan nu-l vede încă.)
Să fugim! Aşa cum ne-am jurat noaptea, lingi lac, ah, atît de copilăreşte ne-am jurat, ca şi cum ai sta în puterea noastră să nu ne rătăcim şi să nu ne pierdem.] De ce şovăi? Ţin mîna ta într-a mea, ca pe o viaţă ci mi-e din nou dăruită, mai adevărată decît cea dintîi, ce; copilărească, îmbogăţită însă, pentru că acum ştim cît d< repede trece. Tremuri ? Priveşte-mă : recunoscător ca şi cei iertat simt acum soarele dimineţii acesteia, şi tot ce e viu... *(Dă cu ochii de pater Diego, cu moarta în braţe.)* Ce înseamnă asta, pater Diego? *(Tăcere.)* Răspunde-mi! *(Tăcere.)* Care o mireasa mea? *(Strigă.)* Răspunde!
PATER DIEGO : Nu-ţi va mai răspunde, don Juan, oricît de tare ai striga. Niciodată. S-a înecat. Ăsta e sfîrşitul nunţii tale, don Juan, astea sînt roadele cutezanţelor tale.
DON JUAN: Nu...
(Pater Diego pune cadavrul jos.)
DON JUAN : Asta nu e mireasa mea. Nu e adevărat. Eu m-am cununat cu viaţa, nu cu un cadavru umflat de apă, cu braţele atîrnînd şi cu părul plin de mătasea-broaştei. Ce înseamnă vedenia asta în plină zi? îţi repet : asta nu-i mireasa mea.
PATER DIEGO : Atunci, care-i mireasa ta ?
DON JUAN : Aceea! Cealaltă!
PATER DIEGO: Şi de ce vrea să fugă?
(Silueta încearcă să fugă în sus pe scări dar, în clipa aceasta, apar cei trei veri.)
DON JUAN: Domnii mei, vă spun bun venit. Prietenul meu e mort.
UN VĂR : Mort.

68

DON JUAN: Şi asta de-aici?
PATER DIEGO : Moartă.
DON J UAN : Şi acesta e mort. Cine m-ar crede că s-a repezit în spada mea, ca o găină? O să învie ca statuie.
UN VĂR: Trăsni-l-ar cerul pe nelegiuit!
DON JUAN: Şi ce e cu tatăl meu?
UN VĂR: Mort.
DON JUAN: Adevărat?
UN VĂR: Mort.

DON JUAN: Adevărat, Pater Diego, parc-aş fi un cutremur sau un fulger. *(Rîde.)* în ce vă priveşte, verii mei, hai, băgaţi-vă o dată spadele în teacă, pentru ca să supravieţuiţi şi să fiţi martori la nunta mea. Iată : două mirese, una vie, una moartă, eu trebuie să aleg; Pater Diego zice că m-am cununat cu moarta. Dar vă spun : ea *(Don Juan merge către femeia voalată şi o ia de mină)* — ea şi nu o alta e mireasa mea, ea, cea vie, ea, care nu s-a dus la moarte, ca să nu mă blesteme pînă la sfîrşitul zilelor mele, ea, care a apărut din nou rătăcitului, ca s-o recunosc, şi am recunoscut-o. SILUETA: O, Juan! DON JUAN : Ia-ţi vălul de pe faţă.

(Silueta îşi ridică vălul.)

PATER DIEGO: Miranda?!

(Don Juan îşi acoperă faţa cu amîndouă mîinile, pînă ce rămîne singur, pînă ce morţii sînt scoşi afară, pînă ce sunetul clopotelor, care însoţeşte cortegiul mortuar se stinge.)

DON JUAN: îngropaţi-o pe biata copilă, dar nu aşteptaţi să fac semnul crucii şi nu speraţi să plîng. Şi feriţi-vă din drumul meu. Acum nu-mi mai e frică de nimic. Să vedem, care din noi îşi bate mai tare joc de celălalt? Eu de cer sau cerul de mine ?!

Pauză

Actul IV

O sală.

Don juan, acum un bărbat de treizeci şi trei de ani, stă in faţa unei mese festive, cu argintărie şi lumînări, pe care le cercetează cu privirea. Slujitorul său Leporello aşază carafele pe masă. Trei muzicanţi aşteaptă ordine. în fund, o perdea mare,

DON JUAN: Voi aşteptaţi în camera de alături, înţeles ? Şi în ce priveşte Aleluia : dacă s-ar întîmpla ceva, un accident sau, aşa — de pildă, s-ar putea întîmpia să mă înghită iadul...

MUZICANTUL : Domnule!

DON JUAN: ... voi să cîntaţi mai departe. înţeles? Aleluia se repetă pînă ce nu va mai fi nimeni aici în sală. *(îşi scoate mănuşile albe, în timp ce inspectează încă o dată masa,)* Pregătiţi-vă!

MUZICANTUL: Şi plata?

DON JUAN: Despre asta, mai tîrziu.

MUZICANTUL: Cînd nu va mai fi nimeni în sală?

DON JUAN: Domnilor, acum aştept treisprezece doamne, care susţin că le-am sedus; ceva mai mult, îl aştept şi pe episcopul de Cordova, care e de partea doamnelor, cum bine ştie oricine; aştept şi o statuie, pe care am invitat-o de asemeni — un oaspete de piatră — domnilor, n-am acum nervi pentru onorariile dumneavoastră, n-am nervi...

(Muzicanţii se retrag.)

DON JUAN: E destul de bine.

70

j \ LEPORELLO: N-o să prea ajungă vinul, domnule, poate doar un păhărel de fiecare musafir.

DONJUAN: Ajunge. Sper că o să le treacă degrabă pofta de băut, cel mai tîrziu cînd va sosi oaspetele de piatră.

LEPORELLO: Domnule...

DON JUAN: Am dat faliment. *(Sună la intrare.)* Unde sînt cărţile de vizită?

LEPORELLO: Domnule... Doar nu credeţi serios c-o să vie ăla de pe soclul de piatră.

DON JUAN: Şi tu crezi serios c-o să vină?

LEPORELLO : Eu ?! *(încearcă să rîdă tare, batjocoritor, dar grimasa îi piere de pe obrazul înspăimîntat, în clipa în care se aude a doua oară sunînd.)* Poate că e chiar el!...

(Don Juan aşază cărţile de vizită.)

LEPORELLO : Domnule...

i DON JUAN: Dacă e iarăşi doamna aceea voalată, spune-i că nu mai primesc din principiu doamne voalate. Cunoaştem noi asta. Ar vrea să-mi mîntuiască sufletul şi speră să le seduc din spirit de contradicţie. Spune-i doamnei că le cunoaştem procedeul şi ne-am săturat de el. *(Sună pentru a treia oară.)* De ce nu te duci să deschizi?

(Leporello se duce cu teamă. Alături, muzicanţii îşi încearcă instrumentele, se aude un amestec confuz de sunete, în timp ce don Juan aşază cu grijă cărţile de vizită; ajungînd la ultima se opreşte.)

DON JUAN: Tu, mai vie decît toţi cei vii, tu nu vei veni,.tu singura pe care am iubit-o, tu, cea dintîi şi cea din urmă pe care am iubit-o şi n-am recunoscut-o. *(Arde cartea de vizită la o luminare.)* Cenuşă.

{Leporello se întoarce.)
LEPORELLO: Episcopul de Cordova! DON JUAN: Suflă cenuşa de pe masă şi spune-i episcopului de Cordova să aştepte o clipă. Dar vorbeşte-i
71
politicos. Episcopul doar nu e un creditor, vreau sâ spui[1], că nu-i datorez nimic, dar am mare nevoie de el. De n-a| fi biserica, n-ar fi nici iadul.
LEPORELLO: Domnule... ,
DON j UAN : Ce ai de tremuri mereu ? LEPORELLO: Ajunge, domnule, ajunge, nu trebuie] să întreceţi măsura, să poftiţi la masă o statuie funerară! un mort care a putrezit şi mucegăit de mult şi, ce-i' drept e drept, domnule, eu am fost un şnapan ori de cîte ori merita să fiu, şi pentru o pradă bună sînt gata să fac orice, domnule, nu sînt un laş, domnule, dar ce-aţi ceruţi ieri în cimitir, asta e o sfruntare dintr-o ambiţie deşartă,j domnule, să poftiţi la masă o statuie funerară...
o VOCE- Don Juan?
LEPORELLO: Sfîntă Mărie şi sfinte Iosif!
VOCEA : Don Juan ?
DON JUAN: O clipă.
LEPORELLO: Vine.
DON JUAN : O clipă, spun, o clipă.
LEPORELLO : Fie-vă milă! Sînt nevinovat, am fost silit, I am familie, Doamne-Dumuezeule... cinci copii şi o nevastă. *(Se aruncă în genunchi.)* Fie-vă milă!
DON JUAN: Dacă vrei să te rogi, ieşi afară.
LEPORELLO: V-a chemat, am auzit.
DON JUAN : Ridică-te.
(Leporello se ridică.)
DON JUAN: Acum fă ce-ţi poruncesc: spune episcopului de Cordova că-l rog să mă aştepte. Dar spune-i-o aşa, cu multe vorbe şi înflorituri: mai am nevoie aici de cîteva minute.
LEPORELLO: Sfîntă Mărie şi sfinte Iosif...
DON JUAN: Şi nu uita cuvenita genuflexiune.
(Leporello iese.)
72
DON JUAN: Ei, ce s-aude acolo? *(Face cîţiva paşi ,fe perdeaua cea mare din fund, şi dindărătul ei apare Ce-igstina, travestită în statuie; numai capul îi e încă descoperit.)* pe ce nu-ţi pui tinicheaua aia pe cap?
CELESTINA: Coiful mi-e prea strîmt.
DON JUAN : Nimeni n-o să bage de seamă.
CELESTINA: Afară de mine.
(Don Juan îi face semn să dispară.)
CELESTINA: Am mai chibzuit o dată.
DON JUAN: Ce anume?
CELESTINA; Orice mi-aţi spune, e totuşi un sacrilegiu, şi pentru cinci sute n-o fac, domnul meu.
DON JUAN: Celestina...
CELESTINA: Pentru aşa ceva, domnule, mi se cuvine cel puţin o mie. Fiindcă dacă vă vînd ducesei de Ronda, primesc o mie de pesoşi bani gheaţă.
DON JUAN: Asta se cheamă şantaj.
CELESTINA : Spuneţi-i cum vreţi, don Juan, mie nu îmi pasă cum îi ziceţi ci cît îmi daţi, şi cinci sute e prea puţin.
DON JUAN: Mai mult n-am.
CELESTINA: Atunci n-o fac.
(Don Juan îşi smulge ceva de la gît.)
CELESTINA: O amuletă?
DON JUAN: Ultimul lucru ce mi-a mai rămas. Hai, ia-o din loc! Dacă nu-mi izbuteşte acum prăbuşirea în infern, sînt un om pierdut.
CELESTINA: Nu sînt eu de vină c-aţi dat faliment, Don Juan. De ce îmi nesocotiţi oferta? Aţi fi mai bogat decît episcopul de Cordova. Vă spun : un palat cu patruzeci şi patru de camere.
DON JUAN : Nu mai vreau să aud vorbindu-se de asta!
73
CELESTINA: Se mai poate încă face. DON JUAN: Isprăveşte o dată cu codoşlîcul! Toa| Spania ştie, şi

o spun pentru ultima oară : Nu mă în; CELESTINA: Au mai spus-o şi alţii. DON JUAN: Taci!
(Celestina dispare îndărătul perdelei. Don Juan aşteaptă) dar nu intră decît Leporello.)
DON JUAN: Ce s-a întîmplat?
LEPORELLO: Domnule... am uitat, domnule, ce trebuia
. să-i spun. E atît de solemn, domnule, şi măsoară sala în.s
lung şi-n lat, de parcă n-ar mai avea răbdare pînă ce nu neH
trăsneşte cerul. iH
DON JUAN: Spune-i că-l rog să intre.
(Leporello iese, lăsind deschise ambele canaturi ale uşii. Don Juan se pregăteşte să-l primească pe episcop : trage un scaun, încearcă unde şi cum e mai bine să îngenuncheze în faţa episcopului, apoi face un semn muzicanţilor. O muzică solemnă începe. Don Juan îşi aranjează jaboul în faţa unei oglinzi, în timp ■ ce pe uşa deschisă intră încetişor o doamnă voalată. Pauză. Don Juan o zăreşte în oglindă şi tresare, fără să se întoarcă.)
DOAMNA: De ce te sperii?
DON JUAN : Pentru că ştiu singurul lucru care meri să fie ştiut: tu nu eşti donna Anna, căci donna Anna . moartă... Atunci la ce bun vălul ăsta? *(Se întoarce.)* Cin* sînteţi dumneavoastră ?
DOAMNA: Ai dat ordin să nu fiu lăsată să intru... Şi deodată am găsit uşile deschise...
DON JUAN: Cu ce vă pot servi?
DOAMNA: Te-am iubit cîndva, fiindcă un joc de şahi te-a atras mai irezistibil decît o femeie. Şi fiindcă ai trecut pe lîngă mine ca un bărbat care are o ţintă în viaţă. O mai ai? Era geometria. E mult de-atunci. Şi văd ce viaţă duci: plină de femei, Juan, şi fără geometrie.
74
DON JUAN.' Cine eşti tu?!
DOAMNA: Sînt astăzi ducesa de Ronda.
DON JUAN : Neagră ca moartea mi-aţi apărut în gliiidă, ducesă. Nu era nevoie de-atîta negru ca să mă înspăiniîntaţi. Femeia, cu cît arată mai înfloritoare, cu atît aininteşte mai mult de moarte.
DOAMNA: Sînt în negru, fiindcă sînt văduvă.
DONJUAN: Eu sînt vinovatul?
DOAMNA: Nu.
DON JUAN : Despre ce. e vorba, ducesă de Ronda? DOAMNA : Despre salvarea ta.
DON JUAN: Sînteţi doamna care vrea să se cunune cu mine. Sînteţi palatul cu patruzeci şi patru de camere. Stăruinţa dumneavoastră e uimitoare, ducesă de Ronda. De altfel, aveţi dreptate : deşi un joc de şah mă atrage mai irezistibil decît o femeie, viaţa mea e plină de femei. Şi totuşi vă înşelaţi. Femeia nu m-a învins încă, ducesă de Ronda, şi mai curînd intru în iad decît să mă căsătoresc. DOAMNA: Eu nu vin ca femeie. DON JUAN : Mă faceţi să mă ruşinez. DOAMNA: Am avut atîţia bărbaţi, că m-am dezgustat de ei şi dezgustul s-a prefăcut în surîs, iar unul dintre ei, care credea că nu poate trăi fără zîmbetul acesta, m-a făcut ducesă, şi-apoi a murit. DON JUAN: înţeleg.
DOAMNA: Şi-acum mi-a rămas palatul din Ronda. DON JUAN: Mi-a şi fost descris. DOAMNA : Mi-am spus aşa: tu poţi locui în aripa stîngâ, eu în cea dreaptă, ca şi pînă acum. între ele e o curte mare. Liniştea fîntînilor arteziene. Nici măcar nu trebuie să ne întîlnim, afară numai dacă avem chef să stăm de vorbă. Şi la asta s-ar adăuga o avere ducală, destul de mare nu numai ca să acopere toate datoriile tale prosteşti, dar chiar să închidă gura oricărui judecător din lume care
75
te-ar învinui de omor. într-un cuvînt : nimeni nu te-aB putea distrage de la geometrie, cit timp ai locui la RondaP
DON JUAN: însă?
DOAMNA: Nici un însă.
DON JUAN : înţelegerea ce-o arătaţi bărbatului] recunosc, e cu totul neobişnuită, ducesă de Ronda. Dar ci preţ cereţi pentru aceasta salvare?
DOAMNA: Cer s-o primeşti, Juan.
DON JUAN: Nimic altceva?
DOAMNA: Poate că te iubesc încă, dar nu trebuia să te sperii; mi-am dat seama că nu am nevoie de tine, Juanj şi tocmai asta e ceea ce-ţi ofer înainte de toate; eu sînt fel meia care nu mai e nebună să creadă că n-ar putea trăi fără tine. *(Pauză.)* Gîndeşte-te. *(Pauză.)* Tute-ai iubit totdeauna doar pe tine însuţi, fără să te fi găsit vreodată. De aceea na urăşti. Ne-ai considerat totdeauna drept femele, nu femei. Ca un episod. Pe oricare dintre noi. Dar episoadele ţi-aă înghiţit toată viaţa. De ce nu crezi într-o femeie, Juan, măcan o singură dată? E singura cale spre geometria ta, Juan| *(Leporello îl introduce pe episcopul de Cordova.)* •

LEPORELLO : Eminenţa-sa!
DON JUAN: Mă iertaţi, ducesă de Ronda, eminenţa[1] sa şi cu mine avem o convorbire de afaceri, dar sper să v; văd în curînd la masă, fără văl.
DOAMNA : La Ronda, dragul meu Juan! *(Doamna îşi ridică trena, face o reverenţă adîncă în faţa episcopului, apoi iese, urmată de Leporello, care închide uşile,)*
DON JUAN: Vedeţi, eminenţă, n-am linişte nici clipă. Toate vor să mă salveze prin căsătorie... Eminenţă !| *(îngenunchează înaintea lui.)* Vă mulţumesc că aţi venit.
EPISCOPUL : Ridicaţi-vă.
DON JUAN: Doisprezece ani m-a urmărit biserica spaniolă — nu îngenunchez din obişnuinţă, martor mi-e
76
rUi; o fac din recunoştinţă; cît mi-am dorit, eminenţă, " stau de vorbă cu un bărbat! EPISCOPUL : Ridicaţi-vă.
(Don Juan se ridică.)
EPISCOPUL: Despre ce este vorba?
DON JUAN: Eminenţa-sa nu vrea să ia loc?
(Episcopul se aşază).
DON JUAN: Nu mai pot să văd şi să aud femei, eminenţă. Nu înţeleg Creaţiunea. Era oare nevoie de două sexe ? Am tot cugetat despre asta : despre bărbat şi despre femeie, despre nevindecabilul stigmat al sexului, despre specie şi individ, mai ales despre individ, despre funcţia pierdută a acestuia.
EPISCOPUL: Să trecem la chestiune.
(Don Juan se aşază.)
EPISCOPUL: Despre ce e vorba?
DON JUAN: Pe scurt, despre crearea unei legende.
EPISCOPUL: Cum adică?
DON JUAN : Despre crearea unei legende. *(Ia o carafă.)* Am uitat să vă întreb, eminenţă : doriţi ceva de băut? *(Episcopul refuză.)* Avem puţină vreme pînă ce vin doamnele şi îmi permiteţi să vorbesc fără ocol.
EPISCOPUL: Vă rog chiar.
DON JUAN: Propunerea mea e simplă şi clară: don Juan Tenorio, duşmanul de-a dreptul popular al domniei-voastre, cel pe care-l aveţi în faţă, în floarea vîrstei lui mature şi pe punctul de a deveni nemuritor, da, îmi îngăduii să spun : de a deveni un mit — don Juan Tenorio, spun, e hotărît şi gata să fie mort de azi încolo.
EPISCOPUL: Mort?
DON JUAN: Cu anumite condiţii. EPISCOPUL; De ce natură?
77
DON JUAN: Sîntem între noi, eminenţă. Pe şleau domnia-voastră, biserica spaniolă, îmi acordaţi o rentl modestă, nimic altceva, o chilie într-o mînăstire, o mînăstirl de călugări, o chilie nu prea mică, dacă îmi pot exprimi dorinţa, şi, dacă e posibil, cu vederea spre munţii Andaj luziei; acolo să trăiesc cu pîine şi vin, anonim, cruţat di prezenţa femeilor, liniştit şi împăcat, cu geometria mea!
EPISCOPUL: Hm.
DON JUAN: Iar domniei-voastre, episcop de Cor<j dova, v-aş oferi în schimb ceea ce îi trebuie bisercii spaniola mai mult decît banii : legenda despre prăbuşirea în iad J nelegiuitului. *(Pauză.)* Ce spuneţi de asta?
EPISCOPUL : Hm.
DON JUAN: S-au împlinit doisprezece ani, eminenţă! de cînd s-a ridicat statuia aceea cu inscripţia penibilă I CERUL SĂ-L NIMICEASCĂ PE NELEGIUIT, şi eJ don Juan Tenorio, mă plimb prin faţa ei ori de cîte oii mă aflu la Sevilla, mai liber şi mai nevătămat decît oricarl cetăţean al Sevillei. Cît timp, eminenţă, cît timp să mal duc viaţa asta? Să seduc, să străpung, să rîd şi să piei mai departe... *(Se ridică.)* Trebuie să se întîmple ceva] episcope de Cor do va, trebuie să se întîmple ceva.
EPISCOPUL: Se va întîmpla.
DON JUAN: Ce impresie fac asupra tineretului nostru ? Tineretul mă ia ca exemplu; văd ce se va întîmplaj văd apropiindu-se o epocă întreagă care va alerga în gdl ca şi mine, îmbătată de curaj fiindcă a văzut că nu exista judecată pe lume, o generaţie întreagă de zeflemişti, cari se cred de talia mea, mîndri de batjocura lor din ce în ci mai ieftină, mai ordinară, tot mai la modă, şi proşti, să tel apuce disperarea, nu alta! Prevăd toate astea!

EPISCOPUL : Hm.
DON JUAN: Dumneavoastră nu-i vedeţi? *(Episj copul ia carafa şi-şi umple un pahar.)* înţelegeţi-mă bind

1

poiscope de Cordova, nu doar de femei sînt obosit — bineînţeles, sufleteşte — sînt obosit de păcat. Doisprezece ani dintr-o viaţă, ce nu se mai întorc, risipiţi în această copilărească provocare a văzduhului albastru pe care-l numim cer! Nu m-am speriat de nimic, dar vedeţi şi dumneavoastră, eminenţă, nelegiuirile n-au avut altă urmare decît să mă facă celebru. *(Episcopul bea.)* Sînt disperat. *(Episcopul bea.)* De treizeci şi trei de ani am parte de soarta atîtor oameni celebri: lumea întreagă ne cunoaşte faptele, aproape nimeni sensul lor. Mă cutremur cînd aud cum vorbesc oamenii despre mine. Parcă m-ar fi interesat vreodată femeile!
EPISCOPUL : Totuşi...
DON JUAN: La început, recunosc, m-a amuzat. Mîinile mele, aşa aud spunîndu-se, ar fi baghete magice; ele descoperă voluptăţi pe care soţul nu le-a găsit timp de zece ani.
EPISCOPUL: Te gîndeşti la bietul Lopez?
DON JUAN: N-aş vrea să rostesc nici un nume, eminenţă.
EPISCOPUL: Don Balthazar Lopez.
DON JUAN: La toate mă aşteptam, eminenţă, dar nu la plictiseală. M-am săturat de gurile lor în extaz, şi de ochii lor, de ochii lor lăcrimoşi, micşoraţi de plăcere — nu mai vreau să-i văd! Tocmai dumneavoastră, episcope de Cordova, mai mult decît oricine, vă străduiţi să-mi crească faima, zău că are haz : doamnele care vin de la predicile dumneavoastră mă visează pe mine, iar soţii îşi trag spadele din teacă, înainte măcar ca eu să le fi remarcat nevestele, şi trebuie să mă bat în duel, oriunde m-aş afla sau m-aş duce; practica te face meşter, şi nici n-apuc să-mi bag în teacă spada că văduvele îmi şi sar de gît, plîngînd

în hohot, să le consolez. Ce alta-mi rămîne de făcut, mă roţi decît să corespund faimei mele, să fiu victima celebrităţi| dar, despre un singur lucru nu vorbeşte nimeni în polf ticoasa noastră Spanie : cum îşi fac păcat femeile cu mine| Sau, să zicem că nici nu mă uit la văduvă, fac stînga-mpre jur şi-mi văd de drumul meu, ceea ce numai uşor nu e, emi nenţă, cunoaştem doar setea de răzbunare ce nu se stinge o viaţă întreagă în femeia care a nădăjduit o dată să fie sedusă, şi n-a fost. *(Bătăi în uşă.)*
(Bătăi în uşă.)
EPISCOPUL: De ce mă priviţi aşa?
DON JUAN: Ciudat.
EPISCOPUL: Ce e ciudat?
DON JUAN: Pentru prima dată vă privesc de aproape}. episcope de Cordova; n-aţi fost cîndva mult mai gras?j
EPISCOPUL: Predecesorul meu, poate.
DON JUAN: Totuşi am dintr-o dată impresia c-am mai văzut chipul dumneavoastră întunecat. Unde ne-am mai întîlnit? *(Bătăi în uşă.)* Foarte ciudat... *(Bătăi în uşă.)*
DON JUAN: Vă vorbeam despre necazurile mele.
EPISCOPUL : Căsătorii pîngărite, familii distruse, fiice se-j duse, taţi omorîţi, fără a mai vorbi de soţii care trebuie să supravieţuiască ruşinii lor — şi dumneata, care eşti vinovat de toate astea, dumneata, don Juan Tenorio, îndrăzneşti să vorbeşti de necazurile dumitale!
DON JUAN: Văd că vă cutremuraţi.
EPISCOPUL : Să rîdă toată ţara de tine că eşti vi soţ încornorat! Ai trăit vreodată asta, să ştii ce înseamnă?
DON JUAN: Dumneavoastră da, eminenţă?

EPISCOPUL: Un om de treabă ca Lopez... DON JUAN : Eminenţa-voastră pare a fi ruda cu el, că-l tot aminteşte mereu pe onestul Lopez, care a donat, pe cît ştiu, jumătate din averea lui, pentru ca biserica spaniolă să nu înceteze a mă urmări, ba acum a trecut la alte fapte, preacinstitul

dumneavoastră Lopez; mi-a înconjurat casa cu zbirii lui. Văd că păliţi, eminenţă, dar fapt e că nu mai pot ieşi din casă, fără să fiu silit a străpunge un om — e ceva cumplit, eminenţă, credeţi-mă, ceva cu adevărat cumplit. *(Intră Leporello.)* Nu ne deranja acum!
(Leporello dispare.)
EPISCOPUL: Ca să rămmem la ceea ce vorbeam... DON JUAN: Vă rog! EPISCOPUL: La crearea unei legende. DON JUAN : Trebuie numai să fiţi de acord, episcope de Cordova, şi legenda s-a şi făcut. Am tocmit pe cineva care să joace rolul comendatarului mort, şi cum or auzi glasul lui sepulcral, doamnele or să şi înceapă să ţipe de spaimă. Nu vă faceţi griji! O să mai adaug din parte-mi un hohot de rîs dispreţuitor, aşa ca să le treacă fiorii, o detunătură la momentul potrivit, ca să-şi ascundă doamnele obrazul — priviţi, eminenţă, ingenioasa maşină de sub masă - şi a şi început să pută a pucioasă şi fum. Totul foarte rapid, se înţelege : uluiala e mama minunilor. Şi dumneavoastră, aşa gîndeam, aţi spune pe dată un cuvînt nimerit, cum vă place s-o faceţi, un cuvînt despre încrederea în pronia cerească, muzicanţii mei ar executa, cum le-am cerut, Aleluia, şi — gata.
EPISCOPUL: Şi dumneavoastră?
DON JUAN: Eu sar în pivniţă — eminenţa-voastră observă acest ingenios chepeng în podea! — fireşte nu fără
6—3167

un ţipăt potrivit, care să stîrnească teama şi milă, cum cere Aristofel. în pivniţă mă aşteaptă rasa cafenie şi un I brici ascuţit ca să-mi radă renumita mea mustaţă, şi iată, pe cărarea plină de colb, se depărtează un călugăr.
EPISCOPUL: înţeleg.
DON JUAN : Condiţia: amîndoi păstrăm taina. Altfel nu ieşim nici unul la socoteală. Prăbuşirea mea în infern — vestea se va răspîndi într-o clipă, şi cu cît o vor fi văzut mai puţini martori oculari, cu atît o vor îmbogăţi cei mulţi, care n-au fost de faţă, apărînd-o de orice bănuieli — căderea mea va consola toate doamnele, pe soţii lor, legiunea ameninţătoare a creditorilor mei, pe scurt, toţi vor avea satisfacţia dorită. Ce-ar putea fi mai minunat?
EPISCOPUL: înţeleg.
DON JUAN: Don Juan a murit. Mă pot ocupa în linişte de geometria mea. Şi dumneavoastră, şi biserica, veţi avea despre justiţia divină o dovadă, cum nu veţi mai găsi alta în toată Spania.
EPISCOPUL : înţeleg.
(Leporello intră din nou.)
LEPORELLO : Domnule ...
DON JUAN: Ce e?
LEPORELLO: Doamnele sînt aici.
DON JUAN: Unde?
LEPORELLO: în curte. Sînt cam furioase, domnule. Fiecare credea că va fi între patru ochi cu dumneavoastră, aşa şi pe dincolo. Dacă n-aş fi tras repede zăvorul, n-ar mai fi fost nici una aici. Se fîţîie şi cotcodăcesc, de parc-ai fi într-o ogradă andaluză.
DON JUAN : Bine.
LEPORELLO : Adică, să fiu precis, aşa cum doreşte domnul: acum stau liniştite, măsurîndu-se una pe alta pieziş, şi fiecare îşi face vînt cu evantaiul.

DON JUAN: Să intre *(după ce aruncă o privire episcopului),* să zicem, peste cinci mimite.
(Leporello iese.)
DON JUAN: Eminenţă, spuneţi-mi numele mînâs-
tirii!
EPISCOPUL: Sînteţi foarte sigur de reuşită.
DON JUAN : Fireşte, biserica nu se poate folosi de o legendă decît dacă e reuşită. înţeleg ezitarea dumneavoastră, episcope de Cor do va, dar fiţi fără grijă : povestea e verosimilă, nu e nicidecum originală, o veche legendă, o statuie funerară care-l zdrobeşte pe ucigaş există şi în antichitate, tot aşa, craniul batjocorit al unui mort, care trage după sine pe cealaltă lume pe cel ce-şi bătea joc; gîndiţi-vă la baladele bretone cîntate de soldaţii noştri. Noi folosim tradiţia.
(Episcopul îşi scoate odăjdiile şi ochelarii negri ce-i purta pînă atunci şi apare în adevărata lui înfăţişare.)
DON JUAN: Don Balthazar Lopez?
LOPEZ: Da.

DON j UAN : Aşadar, chiar dumneata erai!
LOPEZ: Ne-am văzut o singură dată, don Juan, şi numai o clipă. Unduirea unei perdele albe a stins luminarea cînd am deschis uşa, şi v-am găsit la soţia mea; şi, deodată, o flacără uriaşă ca un steag, îţi mai aminteşti, şi-a trebuit să sting focul... .
DON JUAN: Exact.
LOPEZ : N-a mai fost timp de duel. *(Don Juan îşi scoate sabia.)* După ce am aflat ce pui la cale ca să scapi de răzbunarea noastră, o să-mi fac o adevărată plăcere să demasc legenda dumitale blasfemătoare. Porunceşte să intre doamnele! Vei rămîne aici pe pămînt, don Juan
83
Tenorio ca si noi, iar eu n-o să am linişte pînă ce nu mă voi şti răzbunat, pînă ce n-o să vă văd şi pe dumneavoastră, don Juan Tenorio, căsătorit.
DONJUAN: Ha!
LOPEZ: Şi anume, cu nevastă-mea!
(Intră Leporello.)
LEPORELLO : Doamnele!
LOPEZ .- Pare-se că şi unui maestru de şah i se întîmplă să mute greşit o piesă şi dintr-o dată, sigur de izbînda planului său viclean, se face singur mat.
DON JUAN: Vom vedea.
(Intră cele treisprezece doamne indignate; la vederea pretinsului episcop amuţesc, în primul moment, căci Lopez şi-a pus din nou pălăria episcopală; doamnele îi sărută tivul veşmîntului, cu demnitate, pentru ca apoi să înceapă :)
DONNA ELVIRA: Eminenţă, sîntem înşelate... DONNA BELISA: înşelate fără pic de ruşine ... DONNA ELVIRA: Credeam că e pe patul de moarte...
DONNA ISABEL: Şi eu...
DONNA VIOLA: Fiecare dintre noi... DONNA ELVIRA: Pe cuvînt de onoare, altfel n-aş fi venit niciodată...
DONNA FERNANDA: Nici una dintre noi...
DONNA ELVIRA : Eu, văduva comendatarului...
DONNA FERNANDA: Şi eu credeam că e pe moarte...
DONNA INEZ: Şi eu, şi eu...
DONNA ELVIRA: Credeam că se căieşte...
DONNA BELISA: Oricare dintre noi...
DONNA ISABEL: Că vrea să se pocăiască, aşa credeam...
DONNA VIOLA: Ce altceva...
DONNA ELVIRA: Eminenţă, eu sînt o doamnă...
DONNA BELISA: Şi noi? 84
EPISCOPUL: Donna Belisa...
DONNA BELISA : Noi nu sîntem doamne, eminenţă ?
EPISCOPUL: Linişteşte-te, donna Belisa, ştiu că eşti soţia bunului Lopez.
DONNA BELISA: Nu rostiţi numele lui!
EPISCOPUL: De ce nu?
DONNA BELISA: „Bunul Lopez", cum îşi spune el mereu, n-a scos o dată măcar sabia pentru mine, eminenţă, nu s-a bătut nici o singură dată, ceilalţi soţi cel puţin s-au bătut, eu sînt singura din acest cerc, care n-a rămas văduvă.
EPISCOPUL : Stăpîniţi-vă!
DONNA BELISA : Bunul Lopez!
DONNA ELVIRA: Mă aşteptam la orice, eminenţă, dar nu la o paradă de femei adultere, împopoţonate, care se socotesc de-o seamă cu mine.
DOAMNELE: Ah !
DONNA ELVIRA: Puteţi să vă indignaţi, adunătură de făţarnice, răcoriţi-vă cu evantaiele, ştiu prea bine de ce-aţi venit în casa asta blestemată.
DONNA BELISA: Şi dumneavoastră?
DONNA ELVIRA: Unde e, mă rog, iubitul vostru, unde e, să-i scot ochii ?!
DON JUAN: Aici. *(Intră în cerc ca un toreador.)* Vă mulţumesc, iubitele mele, că aţi venit toate. Fireşte, nu chiar toate, dar destule cred, ca să serbeze prăbuşirea mea în infern.
LEPORELLO : Domnule!
DON JUAN: Iubitele mele, să ne aşezăm.
(Doamnele rămîn nemişcate cu evantaiele în mină.)

DON JUAN : Mărturisesc, e cam [ciudat să-ţi vezi iubitele adunate toate în aceeaşi sală, da, foarte ciudat, am tot încercat să-mi închipui cum ar fi, dar degeaba, şi nu ştiu cum să vorbesc în această clipă solemnă, cînd vă

văd pe toate împreună, străine una-de-alta şi totuşi nu numai unite prin mine, ci despărţite prin mine, aşa încît nici una nu mă priveşte în ochi... *(Doamnele îşi fac vînt cu evantaiul.)* Doamnele mele, ne-am iubit. *(0 doamnă scuipă la, picioarele lui.)* Mă mir şi eu, donna Viola, cît de puţin a rămas din ceea ce a fost!

DONNA ISABEL: Nu mă cheamă Viola!

DON JUAN: Iartă-mă.

DONNA VIOLA: îi spune ei Viola!

DON JUAN: Iartă-mă şi tu.

DONNA VIOLA : Asta nu mai pot să suport!

DON JUAN : Ce efemer e sentimentul care, în clipa cînd îl trăim, ne duce atît de aproape de veşnicie încît ne orbeşte, ca indivizi; da, donna Fernanda, e amar!

DONNA ISABEL: Nici pe mine nu mă cheamă Fernanda !

DON JUAN: Draga mea...

DONNA ISABEL : Aşa ai spus fiecăreia : draga mea !

DON JUAN: Totdeauna impersonal, donna Isabel — acum îmi amintesc numele : donna Isabel! Tu, cea cu atîta suflet, gata să se reverse, de ce n-ai izbucnit imediat în plîns? *(Către episcop.)* Memoria bărbatului e ciudată, aveţi dreptate, mi-şi aminteşte decît amănuntele : o perdea albă, care flutură peste o luminare aprinsă...

DONNA BELISA : Doamne...

DON JUAN: Altădată se auzea un foşnet în păpuriş şi eu, speriat trăgeam spada; era o raţă în lumina lunii.

DONNA VIOLA : O, Doamne!

DON JUAN: Ce rămîne în amintire sînt nişte obiecte: un vas lipsit de gust, o pereche de papuci, nu crucifix de porţelan. Uneori, o mireasmă de lămîiţă veştedă.

DONNA ISABEL : O, Doamne!

DON JUAN: Şi aşa mai departe, şi aşa mai departe. Şi în depărtata mea tinereţe, care a fost de scurtă duratăj aud lătratul răguşit al unei haite de dini, noaptea, în parc§

DONNA ELVIRA : O, Doamne!

DONNA CLARA: O, Doamne!

DONNA INEZ : O, Doamne!

DON JUAN: Asta e tot ce-mi pot aminti. *(Doamnele şi-au acoperit obrazul cu evautaiele.)* Leporello, aprinde luminările! *(Leporello aprinde luminările.)* Nu ştiu dacă sînt altfel decît ceilalţi bărbaţi. Păstrează ei oare amintirea nopţilor petrecute cu femei? Eu mă înspăimînt cînd privesc înapoi la viaţa mea; mă văd ca un înotător în rîu: nici o urmă îndărăt. Dumneavoastră, nu? Şi dacă m-ar întreba un tînăr cum e cu femeile, vă spun sincer că n-aş şti ce să-i răspund, le uiţi ca pe un fel de mîncare, sau ca pe-o durere, şi abia atunci cînd se repetă, ştiu : Aşa a fost, da, aşa a fost întotdeauna... *(Leporello a aprins luminările.)* Nu 'ştiu, don Baltazar, dacă vreţi să vă scoateţi masca acum ori mai tîrziu. DONNA BELISA : Ce spune ?

(Episcopul scoate masca.)

LOPEZ: Numele meu e Lopez.

DONNA BELISA: Tu?!

LOPEZ : Don Balthazar Lopez.

DON JUAN: Vistiernicul din Toledo, dacă nu mă înşel, purtător al mai multor ordine. Cum vedeţi, domnul Lopez a preluat dezinteresat funcţia, totdeauna delicată, de reprezentant al geloziei soţilor.

LOPEZ : Ironia dumitale, don Juan, a atins culmea.

(Se aude un duduit înăbuşii.)

DON JUAN: Linişte! *(Se aude un duduit înăbuşit.)* Domnul Lopez din Toledo are cuvîntul.

(Se aude un duduit înăbuşit.)

LOPEZ : Nu vă speriaţi, doamnele mele, ştiu eu ce farsă vi se joacă aici, ascultaţi-mă!

LEPORELLO : Domnule! DON JUAN : Taci! LEPORELLO: ...uşile sînt încuiate.

(Doamnele ţipă.)
LOPEZ: Ascultaţi-mă!
(Doamnele au alergat către uşi, dar le-au găsit încuiate; don Juan s-a aşezat pe marginea mesei şi îşi toarnă vin într-un pahar.)
DON JUAN : Ascultaţi-l!
LOPEZ : Doamnelor ...
DON JUAN: îmi îngăduiţi să beau între timp; mi-e sete. *(Bea.)* Vorbiţi odată!
LOPEZ : El nu va părăsi această casă, doamnelor, fără a-şi fi luat pedeapsa cuvenită. De asta, am avut eu grijă. A sunat ceasul judecăţii. S-a umplut paharul nelegiuirilor lui.
DON JUAN : Acum abia? Nu s-a umplut de mult? *(Bea.)* Şi totuşi nu se întîmplă nimic, asta e partea nostimă. Ieri, în cimitir, Leporello, n-am făcut totul ca să ne batem joc de comendatar?
LEPORELLO : Domnule...
DON JUAN : Nu l-am poftit la ospăţ ?
DONNA ELVIRA : Pe soţul meu ?!
88
DON JUAN : Credinciosul meu slujitor l-a văzut cu ochii lui pe soţul tău cum îşi clătina coiful de piatră, răs-punzîndu-mi deci limpede că azi are timp. De ce nu vine? A trecut de miezul nopţii. Ce trebuie să fac ca, în sfîrşit, să mă trăsnească cerul vostru?
(Se aude un duduit înăbuşit.)
LOPEZ: NU pleca, donna Elvira, nu pleca*(Se aude un duduit înăbuşit.)* Nu e adevărat, e o şarlatanie fără sea raăn, nimic nu e adevărat, vrea să-şi bată joc de voi... Vedeţi sub masă maşina asta ingenioasă? Detunătura şi pucioasa sînt menite să vă sperie, ca să vă pierdeţi minţile, ca să credeţi că don Juan s-a prăbuşit în infern prin hotărîrea judecăţii divine, dar totul nu e decît teatru, un sacrilegiu fără pereche, numai ca să scape de pedeapsă pe pămînt. Să păcălească întreaga Spanie, ăsta era planul lui, să răs-pîndească o legendă, ca să scape de pedeapsa noastră, nimic altceva, ăsta era planul lui, teatru şi nimic altceva... *(Don Juan rîde.)* Tăgăduieşti?
DON JUAN : De loc. "LOPEZ : Aţi auzit, doamnelor ?
DON JUAN : Nimic altceva decît teatru.
LOPEZ : Uitaţi-vă : ăsta e ingeniosul chepeng în podea, doamnelor, priviţi-l doamnelor, încredinţaţi-vă cu ochii dumneavoastră! *(Don Juan rîde.)* Nimic altceva decît teatru!
DON JUAN : Ce altceva? *(Bea.)* Asta spun de doisprezece ani: nu există un iad adevărat, nici lumea de apoi, nrci judecata cerească. Domnul Lopez are perfectă dreptate : nimic decît teatru.
89
LOPEZ : Aţi auzit, doamnelor?
DON JUAN : Priviţi... *(se ridică şi dă la o parte peri deaua din fund, astfel încît să se vadă statuia teatrală a cornet datarului)...* vă rog. *(Doamnele ţipă.)*
DON JUAN : De ce tremuraţi?
o VOCE: Don Juan!
LEPORELLO: Domnule... domnule...
VOCEA : Don Juan!
DON JUAN : Teatru, nimic altceva.
VOCEA: Don Juan!
LEPORELLO ; Domnule... uite că întinde mîna...
DON JUAN : Nu mă tem, dragele mele, vedeţi cuml îi iau mîna de piatră într-a mea. *(Don Juan ia de mînă statuia; o detunătură, fum, don Juan şi statuia se prăbuşesc prin chepeng, muzicanţii cîntă Aleluia, aşa cum li s-a po-l runcit.)*
LOPEZ : Nu-i nimic adevărat, doamnelor, nu-i nimici adevărat, vă conjur, nu vă închinaţi! *(Doamnele îngenun-M chează şi se închină.)* Muieri!... *(Toate uşile se deschid* J *la fiecare uşă cîte un paznic.)* De ce v-aţi părăsit S turile ?
ZBIRUL : Unde e ?
LOPEZ: I-a reuşit şi asta!...

Intermezzo

în faţa cortinei interioare apare Celestina cu Leporello.
CELESTINA: Trebuie să vorbesc între patru ochi cu ea. Du-te la trăsură! Te cunosc eu-: cîteva clipe în grădina mînăstirii, cîteva dangăte de clopot la vecernie, şi te-ai şi muiat. în curînd ai să crezi şi tu că a

ajuns în iad.
(Apare o călugăriță.)
CELESTINA: Soră Elvira?
(Leporello iese.)
CELESTINA: Soră Elvira, am venit, fiindcă am mustrări de cuget. Pentru ce am făcut atunci. N-ar fi trebuit s-o fac. Mă mustru singură cînd văd ce a ieşit, cînd văd cum te rogi toată ziulica, numai fiindcă te-ai prins în capcană şi-ai dat crezare şarlataniei cu oaspetele de piatră. Nu mi-am închipuit c-are s-o creadă cineva. Pe cinstea mea! Si azi o crede toată Spania! în public nu mai poate nimeni să spună adevărul. Nefericitul ăla de Lopez! Ai auzit doar : surghiunit din ţară, numai fiindcă a cutezat să spună deschis că un şarlatan a jucat pe fantoma comen-datarului. Soră Elvira, eu am fost aceea care am făcut p<; oaspetele de piatră, eu şi nimeni altul. Nefericitul ăla de Lopez! Ai auzit doar : s-a spînzurat dincolo, în Maroc, sărmanul de el, după ce şi-a dăruit toată averea bisericii spaniole, şi-acum nici măcar biserica nu-l crede. De ce-o duce atît de greu adevărul în Spania? Am călătorit trei ceasuri, numai ca să-ţi spun adevărul, soră Elvira, adevărul gol-goluţ. Mă asculţi? Sînt ultimul om care ştie ade-

vărul în istoria asta neroadă, şi zău că am o piatră pe inimă, soră Elvira, de cînd am aflat c-ai intrat la mînăstire din] pricina ei. N-am nimic împotriva mînăstirii. între noi, soră Elvira : don Juan nu e în iad. Crede-mă! Ştiu şi unda e, dar n-am voie s-o spun, că m-au mituit, soră ElviraJ şi încă gras — altfel nu mi-ar da mîna să-l ţin pe slujitorul j lui... Soră Elvira, îţi vorbesc de la femeie la femeie : doni Juan trăieşte, l-am văzut cu ochii mei, nici vorbă de iad,l poţi să te rogi pentru el cît pofteşti. *(Clopote de vecernie ;'| călugăriţa se depărtează, rugîndu-se.)* Nimic de făcut. *(Vine] Leporello.)* Marş pe capră! N-am timp de pierdut cu oamenii care cred că asta înseamnă dreapta credinţă i să nu vrei să ştii adevărul. Fă-ţi cruce!
LEPORELLO : Celestina...
CELESTINA : Don Juan e în iad.
LEPORELLO : Şi simbria mea, simbria mea?
CELESTINA : Marş pe capră!
LEPORELLO : *Voilă par sa mort un ckacun satisfaitM Ciel offense, lois violees, filles seduites, familles deshonoreesA parents outrages, femmes mises â mal, maris pousses â boutM tout le monde este content. II n'y a que moi seul de malheureux, qui, apres tant d'annees de service, n'ai point d'autre recom-* ! *pense que de voir â mes yeux l'impiete de mon maître punie par le plus epouvantable châtiment du monde*! [1]

1 Cu moartea lui toată lumea e mulţumită : cerul insultat, legile călcate în picioarâH fetele seduse, familiile dezonorate, părinţii ultragiaţi, femeile date de gol, soţii aduşi lăl disperare, toată lumea e mulţumită. Numai eu sînt nenorocit, căci după atîţia ani de slujbă n-am altă răsplată decît să văd impietatea stăpînului meu pedepsită cu cea mai cumplită pedeapsă de pe lume.

Actul V

O logia.
în planul întîi, o masă pusă pentru două persoane.
Don Juan aşteaptă vădit pe cealaltă persoană. După
un timp, pierzîndu-şi răbdarea, sună cu un clopoţel;
apare un slujitor.

DON JUAN : Am rugat să nu fiu deranjat de la lucru, pînă ce nu se poate servi masa. Şi iar aştept de o jumătate de ceas. Nu sînt zilele mele de ajuns de scurte? Ştiu, Alonso, că nu eşti tu vinovat. *(Ia o carte în mină.)* Dar unde o fi ea? *(Slujitorul dă din umeri.)* Mulţumesc. Bine. N-am spus nimic. *(Slujitorul iese şi don Juan încearcă să citească, dar brusc azvîrle cartea într-un colţ; apoi strigă:)* Alonso! Cînd o să ne putem, în sfîrşit, aşeza la masă, mă găseşti dincolo, în chilia mea.
(Don luan vrea să plece, dar din grădină apare rotofeiul episcop de Cordova, fostul pater Diego, cu un ochiu-boului în mînă.)
EPISCOPUL: încotro aşa de grăbit?
DON JUAN : Ah!
EPISCOPUL: Te-am aşteptat în grădină, dragul meu, E o seară îmbătătoare. Ce rău îmi pare că nu pot să rămîn cu voi azi! Aici, în faţă, sub arcade, de unde vezi Cheile Rondei, ultimele raze ale soarelui, roşii şi liliachii pe incandescentele flori de ochiu-boului, şi-apoi răcoarea albastră a văii peste care a şi coborît umbra, mă fac să gîndesc de fiece dată : un paradis se aşterne la picioarele dumitale.
DON JUAN : Ştiu.

EPISCOPUL : Dar a venit toamna... DON JUAN : Vrei un pahar de vin, Diego? EPISCOPUL: Cu plăcere. *(în acest timp don Juan ia o carafă şi umple două pahare.)* Tocmai spuneam : ce talent aveau totuşi maurii de pe vremuri, care făceau grăi dini ca astea, unde să simţi totul epidermic. Toate aceste, curţi, cu vedere dintr-una într-alta, toate bolţile atît de îmbietoare cu răcoarea lor, şi liniştea, care nu e de mor-mînt, ci e plină de taina depărtărilor albastre dindărătul gardurilor graţios forjate; aici te plimbi şi te delectezi cu umbra, dar răcoarea păstrează refluxul senin şi blînd al zidurilor însorite; cu ce spirit, cu ce fineţe au fost făcute toate acestea numai pentru a-ţi desfăta pielea. Nu mai vorbesc de fîntînile arteziene. Ce artă : să laşi creaţiunea să cînte pe instrumentul simţurilor noastre! Ce măiestrie : să guşti ceea ce e efemer, să-ţi spiritualizezi pînă şi pielea! Ce cultură! *(Miroase floarea.)* Ducesa trebuie să vină din moment în moment.

DON j UAN : O să vină.

EPISCOPUL : Poate că nu se simte prea bine, aşa; cum spunea. *(Don Juan îi oferă paharul plin.)* Cum merge cu geometria?

DON JU4.N : Mulţumesc, bine.

EPISCOPUL: M-am gîndit mult la ceea ce rni-afl istorisit ultima oară, ştii, povestea dumitale cu dimensiuni nile, şi că geometria ajunge la adevăruri pe care nici nu nil le mai putem închipui. Parcă aşa spuneai. Linie, suprafaţă, spaţiu; dar care să fie a patra dimensiune? Şi totuşi, raţional se poate demonstra că şi ea trebuie să existe. *(Don Juan dă pe gît paharul.)* Ce-i cu dumneata, don Juan *m*

DON JUAN : Cu mine? Nimic. Cum adică? Absolut nimic.[1] *(îşi umple a doua oară paharul.)* Nu merită să vorbim. *(Dă pe gît a doua oară paharul.)* Ce să fie?

EPISCOPUL : Noroc!

DON JUAN : Noroc! *(îşi umple a treia oară paharul.)* în fiecare zi îmi exprim dorinţa modestă de a nu fi chemat înainte de a ne aşeza cu adevărat la masă. Degeaba! întîi a fost de vină gongul, pe care ducesa nu-l auzea dacă ţîrî-iau greierii în vale. Atunci am pus să se facă altul, care să acopere cascada din valea Rondei. Serios, toată Ronda ştie cînd e ora mesei [la castel. Numai ducesa, nu. Am dat instrucţiuni slugilor s-o caute şi s-o găsească şi să i se comunice personal; masa e servită! Şi să nu fiu chemat înainte ca ducesă să traverseze curtea. Dumitale îţi vine să zîmbeşti! Sînt fleacuri, ştiu bine, nici nu face să vorbim despre ele; tocmai de aceea devin o tortură. Ce să fac? Sînt prizonierul ei, nu uita, căci nu pot ieşi din palat; dacă mă vede careva ieşind, s-a dus legenda mea, şi atunci ar trebui să-mi reiau viaţa de don Juan. *(Dă pe gît al treilea pahar.)* Să nu mai vorbim de asta!

EPISCOPUL : Un jerez delicios. *(Don Juan tace mînios.)* Un jerez delicios.

DON JUAN : Scuză-mă. *(Umple şi paharul episcopului.)* N-am spus nimic.

EPISCOPUL : Noroc!

DON JUAN : Noroc!

EPISCOPUL : Ducesa e o femeie minunată. *(Mai soarbe din pahar.)* E fericită, dar înţeleaptă; ştie foarte bine că dumneata, bărbatul ei, nu eşti fericit şi e singurul lucru pe care-l deplînge între patru ochi.

DON JUAN : N-are nici o vină, o ştiu.

EPISCOPUL : Dar ce?

DON j UAN : Să nu mai vorbim de asta! *(EpiscopuSA soarbe din pahar.)* Cînd intru în această logie în fiece zi, an de an, de trei ori pe zi, am senzaţia arzătoare că nu mai pot răbda. Fleacuri, vei zice. Dar nu mai pot răbda! Şi, cînd, în sfîrşit, vine, mă port într-adevăr ca şi cum ar fi fost un fleac; ne aşezăm la masă şi spun : Poftă bună!

EPISCOPUL : O iubeşti.

DON JUAN : O să ajung şi la asta. Cînd zăboveşti cîte o săptămînă în Sevilla ca să-şi vopsească părul, n-aş putea spune că-mi lipseşte...

EPISCOPUL : Dar îţi lipseşte.

DON JUAN : Da.

EPISCOPUL : Nu e bine ca bărbatul să fie singur, spune Scriptura, de asta i-a şi creat Dumnezeu o tovarăşă de viaţă.

DON JUAN : Şi a crezut c-aşa o să fie bine? *(Slujitorul intră cu o tăviţă âe argint.)* Nu sîntem gata. *(SlujiÂ torul iese, luînd cu el tăviţa de argint.)* Serios vorbind, revolta mea împotriva Creaţiunii, care ne-a împărţit în bărbat şi femeie, e mai aprinsă ca oricînd. Tremur înainte de fiecare masă. Ce

monstruozitate ca omul singur să nu poată fi un tot întreg! Şi cu cît doreşti mai mult să fii o entitate independentă, cu atît mai tare te-apasă blestemul şi cu atît rămîi mai expus celuilalt sex. Cu ce-a meritat omul o asemenea soartă? Şi pe deasupra trebuie să mai fiu şi recunoscător, ştiu bine. Acum, n-am altă alegere : ori mort, ori aici. Recunoscător pentru închisoarea asta în grădini paradisiace!

EPISCOPUL : Ei, prietene...

DON JUAN : O închisoare, îţi spun!

EPISCOPUL :(Cu patruzeci şi patru de camere. Gîn-deste-te numai la atîţia alţii, don Juan, care n-au decît o jnică locuinţă.

DON JUAN : îi invidiez.

EPISCOPUL : Cum aşa ?

DON JUAN : Cred că-şi pierd minţile şi nu-şi mai dau seama de nimic... De ce nu m-au lăsat să intru la mî-năstire ?

EPISCOPUL : Nu oricine poate intra la mînăstire.

DON JUAN : înmulţiţi-vă şi umpleţi pămîntul!

EPISCOPUL : Aşa stă scris.

DON JUAN : Nici o anatemă din partea bisericii, ştii şi dumneata, şi nici o spadă din lume nu m-au făcut să tremur; dar ea, o femeie care mă iubeşte, mă aduce în fiecare zi într-o asemenea stare. Şi cu ce, mă rog? Văd doar că nu mai pot să zîmbesc la ceea ce e ridicol, că o să mă împac cu ceea ce nu te poţi împăca. E poate cea mai bună dintre toate femeile imaginabile, dar o femeie, iar eu sînt un bărbat. Nu-i nimic de făcut, eminenţă; şi cu bunăvoinţă, cu atît mai puţin. Asta nu duce decît la o emulaţie, în care fiecare îl umileşte pe celălalt cu bunăvoinţa lui. Ar trebui să ne vezi şi să ne auzi cînd sîntem singuri. Nici o vorbă tare. Curată idilă. O singură dată un pahar trîntit de perete, dar numai o dată şi gata! Am ajuns de o delicateţe mspăimîntătoare; suferim, dacă celălalt nu e fericit. Ce altceva mai trebuie unei căsnicii perfecte? *(Pauză.)* Un singur lucru mai lipseşte, ca sexul să-mi arunce şi ultimul laţ după gît...

EPISCOPUL : Şi anume ?

DON JUAN : Să mă facă tată. Ce-o să se întîmple cu mine atunci? Ea nu e vinovată cu nimic. O să ne aşezăm ca întotdeauna la masă şi o să ne spunem : Poftă bună!

(Miranda, ducesă de Ronda, îşi face apariţia.)

MIRANDA : Am întrerupt conversaţia domnilor ?

EPISCOPUL : Nicidecum, dragă Miranda. Tocmai vorbeam de prăbuşirea în iad a lui don Juan. *(Către don Juan.)* Ai văzut spectacolul din Sevilla? *(Către Miranda :)* Acum se joacă la teatru.

DON JUAN : Dar eu nu mă duc la Sevilla.

MIRANDA: Un spectacol, spuneaţi?

EPISCOPUL : Se cheamă *EL BURL ADOR DE SEVILLA* sau *OASPETELE DE PIATRĂ;* a trebuit să-l văd, fiindcă se spune că l-a scris superiorul nostru, Gabriel Tellez[1].

MIRANDA: Şi cum e?

EPISCOPUL : Nu fără haz. Don Juan se prăbuşeşte! într-adevăr în iad şi publicul e încîntat că-l trec fiorii. Ar trebui într-adevăr să-l vezi o dată, don Juan.

DON JUAN: Să văd cum mă prăbuşesc în infern?

EPISCOPUL : Ce-i rămîne teatrului ? Adevărul nul se poate înfăţişa, ci doar născoci. Să ne închipuim un mo-l ment un public care ar putea să-l vadă pe adevăratul doj8 Juan aici, în această loggie, din Ronda, la început de toamnă,! Doamnele s-ar făli şi la întoarcerea acasă ar spune : Vezi?'i Iar soţii şi-ar freca mîinile cu bucurie răutăcioasă : dona Juan sub papuc! Căci şi ceea ce e neobişnuit ajunge curînd; la un punct în care seamănă cumplit de mult cu obişnuitul. Şi atunci secretarii mei ar exclama : unde-i pedeapsa? Nesfîrşite ar fi confuziile. Un tînăr cu ifose, care se complace în pesimism, ar declara : căsătoria, înţelegeţi dum-i neavoastră, e adevăratul infern! Şi cine ştie cîte alte pla-j titudini... Nu, ar fi îngrozitor să auzi vorbind un public care vede numai realitatea. *(Dă mina cu Miranda.)* Rămîi ' cu bine, ducesă de Ronda!

MIRANDA: Vreţi chiar să plecaţi?

[1] Autor dramatic spaniol (1571—1648), cunoscut sub pseudonimul de Tirso de Molina..

EPISCOPUL : Trebuie. Trebuie. *(Dă mîna cu don Juan.)* cu bine, Burlador de Sevilla!

DON JUAN : Se va şi tipări piesa?

EPISCOPUL : Aşa cred. Oamenilor le place grozav să vadă din cînd în cînd un bărbat făptuind pe scenă

ceea ce ar vrea să facă ei înşişi, dar care trebuie să ispăşească, pînă la urmă, pentru ei.
MIRANDA : Dar eu, Diego, nu apar în piesă ?
EPISCOPUL : Nu.
MIRANDA: Slavă Domnului.
EPISCOPUL : Nici eu, slavă Domnului, altfel ar fi trebuit s-o interzicem, şi teatrul are nevoie de piese. De altminteri, mă îndoiesc că a scris-o într-adevăr Tirso de Molina; mi se pare că e prea cucernică şi apoi, ca stil, nu e la înălţimea celorlalte piese ale lui. Dar, oricum ar *ii... (pune floarea pe masă)...* Domnul binecuvînteze masa voastră!
(Episcopul iese, condus de don Juan. Miranda rămîne cîteva clipe singură. O mişcare arată că nu se simte bine. Găseşte cartea pe jos. Don Juan se întoarce.)
MIRANDA: Ce s-a întîmplat cu cartea asta?
DON JUAN : Aha!
MIRANDA : Tu ai aruncat-o în colţul ăsta?
DON JUAN : Dar ce e de fapt?
MIRANDA : Tu întrebi dacă se tipăreşte, şi uite-o: EL BURLADOR DE SEVILLA Y CONVIDADO DE PIEDRA.
DON JUAN : Atunci el ne-a dăruit-o.
MIRANDA : Şi de ce ai aruncat-o în colţ? *(Don Juan îi aşază scaunul.)* E ora mesei? *(Miranda se aşază.)* Erai mînios? *(Don Juan se aşază.)* Mă nedreptăţeşti, Juan.
DON JUAN : Desigur, draga mea, desigur.
MIRANDA : A trebuit neapărat să mă întind o clipă.
DON JUAN : Vrei vin?
MIRANDA : Mulţumesc, nu.
98
99
DON JUAN : De ce nu?
MIRANDA : Deodată mi-a venit din nou ameţeală, mi se pare c-o să avem un copil.
DON JUAN: Un copil... *(Intră slujitorul.)* Sîntemgata.
(Slujitorul iese.)
MIRANDA : Nu trebuie să pretinzi acum, Juan, că te bucuri, dar o să fiu foarte fericită, dac-am să văd într-o zi că te bucuri cu-adevărat.
(Slujitorul intră cu o tavă de argint şi serveşte masa.)
DON JUAN : Poftă bună! MIRANDA : Poftă bună!
(încep amîndoi să mănînce în tăcere, în timp ce cortina cade încet.)

Addenda

Don Juan, ca orice personaj, are un cerc de rude spirituale şi, oricît de depărtate i-ar fi, Icar sau Faust sînt totuşi mai apropiaţi de el decît Casanova. De aceea, actorul nu trebuie să fie de loc preocupat dacă şi cum ar putea exercita o putere de seducţiune asupra doamnelor din stal. Celebritatea sa de seducător (care-l însoţeşte ca o glorie, fără ca el însuşi să se identifice cu această glorie) se datorează faptului că doamnele nu l-au înţeles. Don Juan este un intelectual, deşi bărbat bine, şi n-are de loc aerul unui pedant. Ceea ce îl face irezistibil în ochii doamnelor din Sevilla este tocmai spiritualitatea sa, preţul pe care-l pune pe spiritualitatea masculină, ceea ce este un afront, căci urmăreşte din capul locului altă ţintă decît femeia, şi nu consideră femeia decît ca simplu episod — fireşte, cu rezultatul cunoscut că episoadele îi consumă în cele din urmă toată viaţa.
Un intelectual în sensul următor :
„Celălalt trăieşte într-o lume a lucrurilor care sînt, o dată pentru totdeauna, ceea ce par a fi. Nu se îndoieşte de ele nici măcar întîmplător. Nu4 tulbură liniştea...Intelectualului i se pare că lumea pe care o întîlneşte există numai spre a fi pusă la îndoială. Lucrurile în sine nu-l satisfac. îşi face din ele o problemă. Şi acesta e simptomul cel mai evident al dragostei. De aici rezultă că lucrurile sînt ceea ce sînt numai cînd intelectualul le consideră că sînt. Aceasta o ghiceşte uneori femeia..." (Ortega y Gasset: *Intelectualul şi celălalt).* Farmecul lui don Juan constă în curajul său de a trăi experienţa. Nu e un frumos! Şi nici un Hercule; e zvelt ca un torero, aproape ca
101
un adolescent. Ca un torero : se luptă cu taurul, nu e taurul Mîinile lui sînt nervoase, dar delicate; nu au însă moliciune Văzîndu-l, trebuie să te întrebi mereu: oare este bărbat? Ar fi putut deveni balerin.

Se mişcă pe limita bărbăţiei, care nu reprezintă o caracteristică a sa de la sine înţeleasă, ci constituie un dar, pe care-l posedă şi pe care nu e deci nevoie să-l suplinească printr-o ţinută marţială, însă trebuie să-l apere, bărbăţia lui e oarecum în primejdie. Fizionomia sa, oricum ar fi sub alte raporturi, exprimă atenţia mărită a celui aflat în primejdie. Primejduitul înclină spre soluţiile radicale.
Cît priveşte infidelitatea, trăsătura cea mai cunoscută j a oricărui don Juan, trebuie înţeleasă cam astfel : nu e tras de la o voluptate la alta, dar îi repugnă tot ce nu concordă cu aşteptările sale. Şi nu pentru că iubeşte femeile, ci pentru că iubeşte altceva (d. ex. geometria) mai mult decît femeile, trebuie să le părăsească una după alta. Infidelitatea sa nu se datorează unei senzualităţi exagerate, ci temerii de a se înşela pe sine, de a se pierde pe sine — temerea continuă de ceea ce e feminin în el însuşi.
Don Juan e, fără îndoială, un Narcis : în fond, se iubeşte numai pe sine. Numărul legendar al iubirilor sale (1003) nu inspiră oroare numai fiindcă este un lucru comic, şi este comic fiindcă s-a făcut o numărătoare acolo unde nu e nimic de numărat; cu alte cuvinte, numărul acesta ar însemna că don Juan rămîne fără un „tu".
Deci nu e un îndrăgostit.
Dragostea, aşa cum o trăieşte don Juan, trebuie să aibă caracterul straniu şi respingător al tropicelor, ceva ca un soare umed peste o mlaştină de putreziciune înfloritoare, mustind teama latentă, ca o nemişcare cleioasă, ucigător de fertilă, care se autodevoră, năpădită de liane — o junglă în care nu poţi înainta fără spada trasă; în care ţi-e teamă să zăboveşti.
102
Don Juan nu are un „tu" nici printre bărbaţi. în preajma j_ui există doar un Catalinon, un Sganarelle, un Leporello, niciodată un Horatio. Şi cînd îşi pierde şi prietenul din tinereţe, dobîndit încă din anii de fraternitate ai copilăriei, nu xnai leagă nici o prietenie; bărbaţii îl evită. Don Juan e un om care nu îmbie la fraternitate, fie chiar numai pentru faptul $_c$ă ar părea feminin, printre bărbaţi.
Ni l-am mai putea închipui şi astfel:
Ca şi cei mai mulţi dintre noi, educaţi de poezie, el pleacă, încă din adolescenţă, de la ideea că dragostea ce-l cuprinde într-o bună zi se referă exclusiv la o anumită persoană, la donna Anna, care i-a dezlănţuit această dragoste, însă, simplul presentiment despre rolul mare al sexualităţii în dragoste, nemaivorbind de experienţa ca atare, care arată ce uşor se poate schimba obiectul dorinţei lui tinereşti, probabil că-l sperie cumplit şi-l zăpăceşte pe adolescentul cu personalitatea abia în formaţie. Se simte ca un element al naturii, orb, ridicol, pe care ironia divină l-a prefăcut într-o fiinţă cu suflet.
Consecinţa acestui traumatism este nevoia sălbatică de a lua în derîdere cerul, de a~l provoca prin batjocura şi nelegiuire — ceea ce dovedeşte că admite totuşi existenţa unui cer. Un nihilist?
într-o societate îndeobşte deprinsă a minţi, aşa e denumit (cel puţin în zilele noastre) orice om care vrea să afle ce este adevărul.
Ironia sa : un fel mai pudic de melancolie, care nu priveşte pe nimeni altul decît cerul.
Importantă îmi pare pudoarea lui don Juan. Don Juan e un impertinent, dar niciodată lipsit de ruşine, şi printre bărbaţi ar fi probabil singurul care n-ar rîde, care n-ar putea
103
rîde de măscări; are o pudoare interioară, nu de suprafaţă, nu e prud, ci sensibil, şi în plus manifestă adeseori şi o înclinaţie teatrală, nevoia de a se preface, de a juca teatru pînâ la autonegare. „Don Juan" e rolul său.
El Burlador de Sevilla y Convidado de piedra, prima dramatizare, publicată în 1627, şi probabil pe nedrept atribuită gloriosului Tirso de Molina, începe cu o scenă în care don Juan e prezentat în chip foarte rezumativ : nu *cum* a devenit ceea ce a devenit, ci cum este şi rămîne pînă ce iadul îl înghite. Şi astfel, fără pregătire şi dezvoltare, apare şi înţ versiunile de mai tîrziu. Don Juan apare de la început aşa cum e, ca un meteor... Se pune întrebarea dacă orice încercare de a-l prezenta pe don Juan în devenire e posibilă, fără a ne oferi altceva decît un adevărat don Juan, adică un om care (din aceste motive sau din altele) ajunge cu timpul să joace rolul unui don Juan.
Aşadar un don Juan prin reflexie?
Atunci, în orice caz, mediul său nu e muzica — după Kierkegaard singurul mediu posibil pentru nemijlocitul don Juan — ci numai teatrul, care constă în aceea că masca I şi caracterul nu sînt identice, astfel încît se pot ivi confuzii, I ca în vechile farse spaniole şi ca pretutindeni unde un om nu este ceea ce pare, ci se caută pe sine însuşi.
De ce apare don Juan totdeauna ca un escroc ? El duce o viaţă pe care nimeni altul nu şi-ar putea-o îngădui, şi anume exclusiv viaţă de mascul, fapt care-l face să rămînă inevitabil dator cu ceva

creaţiunii. Falimentul său material, aşa cum i accentuează Moliere, atestă un alt faliment total. Fără femeie, ale cărei pretenţii nu e dispus să le recunoască, n-ar putea exista. Ca unui parazit al creaţiunii (don Juan n-are copii), nu îi rămîne, mai devreme ori mai tîrziu, altă alegere : moartea sau capitularea, tragedia sau comedia. Existenţa ca don Juan
104
este întotdeauna o existenţă imposibilă, oricare ar fi societatea în care trăieşte. Don Juan nu este revoluţionar. Duşmanul său e însăşi creaţiunea.

Don Juan e un spaniol: un anarhist.

Don Juan nu ar putea să aibă copii, chiar dacă ar fi rămas 1003 fii de pe urma lui. N-are copii tot aşa cum nu poate avea un prieten. Devenind tată — dacă ar accepta acest rol — ar înceta să mai fie don Juan. Ar fi capitularea sau primul pas spre maturizare. Altminteri, de ce nu există un don Juan bătrîn? Don Juan este, din punct de vedere spiritual, un hibrid, este bărbatul singur (sau femeia singură) care vrea să fie un om întreg; spiritul său rămîne pueril în raport cu creaţiunea— de aceea cortina trebuie să cadă înainte ca don Juan să împlinească treizeci şi cinci de ani, altfel — tocmai pentru că don Juan este o figură de intelectual — nu ar mai fi decît un bufon stupid, penibil.

(Casanova da, poate îmbătrîni!)

Elementul spaniol poate fi neglijat, dar niciodată n-ar putea fi conceput don Juan într-un alt costum, de exemplu german ori anglo-saxon, ori slav; e de ajuns a încerca să ni-l închipuim astfel, spre a ne convinge cît de mult este şi rămîne, în fond, o creaţie spaniolă, indiferent de caracterul, mai larg eventual, al interpretării noastre. Spaniolul (aşa cred, cel puţin, după impresiile culese într-o scurtă călătorie) nu cunoaşte un Poate, un Precum şi, ci numai: Da ori Nu. Tot aşa nu cunoaşte decît două feluri de vin, alb sau negru; nu cunoaşte nuanţe. Acest grandios permanent se extinde şi în viaţa cotidiană. Ceea ce-i lipseşte e ezitarea, amestecul, concilierea, ca şi nuanţele de tranziţie. Ceea ce-i lipseşte e
105
media sufletească, inima bună, în aceeaşi măsură mila, mila mică sau mare, aproape c-ai zice: dragostea omenească Atunci cînd spaniolul spune : Te iubesc! aceleaşi cuvinte înseamnă : Te vreau! Şi curajul său, aşa cum se cuvine şi lui don Juan, apare adesea ca un simplu gest cu care un fatalist solitar, sub albastrul nud al cerului spaniol, se distrează singur : Moarte sau viaţă, ce importanţă are! Şi dansurile au în ele ceva semeţ, trufaş, provocator; buna dispoziţie este lepădată ca ceva nedemn, terfelită aspru, ba chiar batjocoritor; şi oricît de pătimaş ar fi dansul, niciodată nu culminează într-o beţie, niciodată în deliciul deznodămîntului; dimpotrivă, în triumful asupra delirului, într-o poză bruscă de luciditate plenară. Şi orgoliul, bineînţeles; iar orgoliul are întotdeauna ceva gol în el, şi sună totdeauna fals. Bucuria de a trăi? Mai mare, mai spaniolă, e bucuria de a se înfrînge. Un torero în veşminte alb-argintii, care înfruntă taurul negru, un om care joacă jocul mortal al spiritului, nu e altul decît don Juan; | nici unui torero nu-i pasă, la drept vorbind, dacă rămîne sau nu în viaţă. Asta n-ar fi o victorie. Ceea ce-l face cu adevărat un triumfător este acurateţa geometrică, sînt mişcările suple, dansante, cu care se împotriveşte forţei taurului, o victorie cîştigată prin spiritualitatea jocului. Iată ceea ce stîrneşte entuziasm în arenă. Fiara neagră, căreia i se opune don Juan, e forţa elementară a sexului, pe care însă nu o poate ucide un torero, fără să se sinucidă. Asta şi deosebeşte arena de viaţă, jocul de realitate... Cea mai bună introducere la don Juan, în afară de Kierkegaard[1], rămîne spectacolul unei lupte de tauri în Spania.

Un don Juan* care' nu ucide e de neconceput, fie şi într-o comedie; crimele îi aparţin, ca un copil unei femei. De altfel, omorurile nu i le punem în seamă, nici măcar — ui-

Aatorul arc în vedere eseul Iui S. Kierkegtard: jurnalul unui seducător.

106

mitor lucru! — cît unui general. Şi crimele sale nu lipsite de gravitate — pentru care ar trebui să-l acuze orice justiţie obişnuită (deci şi preaonoratul public) — se sustrag într-un fel sau altul indignării publice. Să ne închipuim un don Juan sfîrşind într-o temniţă! închisoarea sa este lumea — sau, altfel spus, don Juan e în genere interesant numai în măsura în care scapă de învinuirile noastre; e ca un meteor, ca o prăbuşire nedorită şi ca un ricoşeu, al cărui efect ucigător dovedeşte cît de departe sîntem încă de paradis.

Dacă ar trăi în zilele noastre, don Juan s-ar îndeletnici (după cîte văd) probabil cu fizica atomică, pentru a afla ce este adevărul. Conflictul cu elementul feminin, şi anume cu voinţa primară de perpetuare a vieţii ar rămîne, deci, acelaşi; şi ca cercetător atomic s-ar afla mai devreme ori mai tîtziu în faţa alternativei: moarte ori capitulare — capitularea acelui spirit bărbătesc care, dacă ar triumfa în chip absolut, ar face, evident, să sară în aer lumea, de îndată ce ar fi stăpîn pe mijloacele tehnice.

Oricare don Juan ascunde plictisul, chiar dacă poartă masca bravurii, plictisul care nu cască, ci face farse; plictisul unui spirit însetat de absolut şi încredinţat că nimic nu-l poate atinge vreodată; pe scurt, marele plictis al melancoliei, pustiul unui suflet căruia, după ce i-au pierit poftele, nu-i mai rămîne decît ironia; un don Juan care n-ar avea ironia, s-ar spînzura.

Romano Guardini, despre melancolie :

„Melancolicul vrea să găsească absolutul, dar sub forma iubirii şi frumuseţii... E aspiraţia către ceea ce Platon numeşte ţelul real al Erosului, către cel mai înalt bun, care este de fapt singura realitate, veşnică şi fără limite... Această aspiraţie către absolut e însoţită, la melancolici, de conştiinţa propriei zădărnicii. Melancolia reprezintă chinurile facerii ce însoţesc naşterea veşniciei în om."

107

(Frumuseţea : ceea ce don Juan consideră că e limpede, j curat, transparent, atunci cînd vorbeşte de geometrie, şi bineînţeles se referă la geometria încă reprezentabilă în spaţiu.) De la un dramaturg contemporan nu ne putem aştepta să aducă în scenă absolutul sub chipul oaspetelui de piatră.' Ce ne-am face cu o fantomă fioroasă ca o sperietoare de ciori ? Totuşi, nu se poate niciodată detaşa de don Juan această crustă alcătuită din cioburile tuturor legendelor antice sau bretone, şi, numai printr-o parodie, nu poţi înlătura o asemenea ipoteză. Parodia presupune doar ca spectatorul să mai creadă încă, în fundul inimii, în ceea ce se parodiază. Care dintre spectatorii noştri crede că morţii batjocoriţi pot să apară în realitate şi să se aşeze la masă cu noi ? Altfel, ar trebui ca în parlamentele şi conferinţele noastre, în care se dezbat războaie şi alte afaceri de acest fel, să fie o cumplită îmbulzeală de schelete, şi în prăpastia (care s-ar căsca, dacă ar mai nutri o asemenea speranţă), ar fi o viermuiala de miniştri, directori, generali, bancheri, diplomaţi, jurnalişti. Nu, nimeni nu mai crede în asta. Ce ne rămîne însă, e poezia, şi, înţeleasă astfel, mai poate dăinui legenda clasică a prăbuşirii în iad. Deznădăjduit de imposibilul existenţei sale — imposibil care nu se mai manifestă ca o furtună metafizică, ci exclusiv ca plictis — don Juan este acela care de aici înainte îşi pune singur în scenă legenda prăbuşirii sale în iad, ca într-o operă, ca un trucaj pentru o evadare, ca o artă care presupune numai absolutul, ca poezie bineînţeles. Dar atunci e vădit că legenda prin care îşi bate joc de lume e numai un mod de expresie a efectivei sale prăbuşiri sufleteşti, intime, invizibile celor dinafară, dar reale şi de neînlăturat.

Fireşte, nu aceste gînduri (ulterioare) l-au determinat pe autor să scrie piesa de mai sus, ci pur şi simplu plăcerea de a scrie o piesă de teatru.

Biedermann şi Incendiatorii

O piesă didactică fără morală Cu un epilog

în româneşte de Paul B. Marian *si* Suzi Hirsch

Personajele

DOMNUL BIEDERMANN
BABETTE, soţia lui
ANNA, fată în casă
SCHMITZ, un luptător
EISENRING, un chelner
UN POLIŢIST
UN DOCTOR ÎN FILOZOFIE
VĂDUVA KNECHTLING
CORUL ALCĂTUIT DIN POMPIERI

Scena reprezintă o odaie, un pod.

Scera e cufundată în întuneric; deodată, luceşte lumina unui chibrit: se zăreşte faţa domnului Biedermann, care îşi aprinde o ţigară. în timp ce scena se luminează tot mai mult, domnul Biedermann priveşte în jur. Pretutindeni sînt pompieri cu căşti pe cap.

BIEDERMANN: în ziua de azi nu mai e chip să aprinzi o ţigară fără să nu te gîndeşti la incendiu!...Ţi se face silă.

(Biedermann ascunde ţigara aprinsă şi pleacă, în timp ce pompierii înaintează în formaţie de cor antic. Un orologiu bate sfertul de ceas.)

CORUL: Vedeţi, cetăţeni ai oraşului natal,
Noi sîntem paznici ai oraşului natal,
Noi stăm de strajă;
Cu urechea la pîndă,
Vrem binele bunului cetăţean.

CORIFEUL: Care ne plăteşte.

CORUL: Echipaţi de minune,
Dăm ocol casei voastre;
Noi sîntem cu ochii-n patru şi binevoitori.

CORIFEUL : Dacă din cînd în cînd ne aşezăm, Neobosiţi, nu dormim niciodată.

CORUL: Noi stăm de strajă,
Cu urechea la pîndă, Spre a dezvălui ceea ce-i învăluit Şi spre a stinge, înainte de a fi prea tîrziu, Ceea ce-i în primejdie să ardă.

(Un orologiu bate jumătate de ceas.)

8-3167

CORIFEUL: Multe sînt în primejdie să ardă, Totuşi nu tot ceea ce arde Se datoreşte nestrămutatei sorţi.

CORUL: Nu căutaţi să aflaţi de ce şi cum
Ceea ce voi numiţi soartă Nimiceşte oraşele îngrozitor. E o ruşine...

CORIFEUL : Omenească...

CORUL: Prea omenească...

CORIFEUL : Ruşine care face să piară
Spiţa burgheză hărăzită morţii..

(Un orologiu bate trei sferturi.)

CORUL: Raţiunea ne-ar feri de multe.

CORIFEUL : într-adevăr!

CORUL: Nu-şi merită numele
Nu şi-l merită nici Domnul,
Nici omul,
Care dispreţuieşte astfel omenia;
Nu merită minunatul pămînt,
Nesecatul, rodnic şi îndurător omului,
Şi nici aerul pe care-l respiră,
Şi nici soarele
Dacă numeşte soartă —
Doar fiindcă s-a întîmplat —
Absurditatea care într-o bună zi
Nu va mai putea fi stinsă.

(Orologiul bate patru sferturi.)

CORIFEUL: Straja noastră a început.

(Corul se aşază în timp ce bate ora nouă.)

Scena 1

O odaie

Gottlieb Biedermann sade în odaia lui şi citeşte ziarul.
Fumează o ţigară. Anna, servitoarea purtînd un şorţ
alb, aduce o sticlă de vin,

ANNA: Domnule Biedermann! *(Nici un răspuns.)* Domnule Biedermann...

(Domnul Biedermann îşi împătureşte ziarul.)

BIEDERMANN : Ar trebui să-i spînzure, n-am spus-o eu dintotdeauna ? încă un incendiator. Şi mereu spun şi scriu aceeaşi poveste : iarăşi un negustor ambulant care s-a cuibărit în pod, un negustor ambulant paşnic... *(Ia sticla.)* Ar trebui să-i spînzure. *(Ia tirbuşonul.)*

ANNA: Domnule Biedermann...
BIEDERMANN: Ce-i? ANNA: E tot acolo. BIEDERMANN: Cine?
ANNA : Negustorul ambulant care ar vrea să vă vorbească.
BIEDERMANN : Nu sînt acasă pentru nimeni.
ANNA: E mai bine de o oră de cînd i-am spus asta, domnule Biedermann. Zice că vă cunoaşte. Domnule Biedermann, nu pot să-l dau afară. Nu pot!
BIEDERMANN: De ce?
ANNA: Fiindcă-i tare voinic.
(Biedermann destupă sticla.)
BIEDERMANN: Să treacă mîine pe la prăvălie.
115
ANNA : I-am spus, domnule, de trei ori i-am spus, dar nici că-i pasă.
BIEDERMANN: **Cum** aşa?
ANNA : Nu vrea loţiune pentru păr. BIEDERMANN: Atunci ce vrea? ANNA: Omenie...
(Biedermann miroase dopul.)
BIEDERMANN : Spune-i că am să-l dau chiar eu pe uşă afară dacă n-o şterge imediat. *(îşi umple cu grijă paharul cu vin de Burgundia.) Omeniei...(Degustă vinul.)* Să aştepte afară pe culoar. Vin îndată. Dacă vrea să-mi vîndă ceva, vreo broşură religioasă sau lame de ras, nu sînt lipsit de omenie, dar — nu sînt lipsit de omenie Anna, dumneata ştii cît se poate de bine — dar nimeni nu va intra în această casă. Ţi-am mai spus-o de o sută de ori! Chiar dacă avem trei paturi libere, îţi repet că nu poate fi vorba de aşa ceva. Se ştie unde duce asta... în ziua de azi...
(Cînd Anna dă să plece, observă că străinul a şi pătruns înăuntru; e un atlet, costumul lui sugerînd închisoarea şi circul; e tatuat pe braţe şi poartă cîte o curea lată de piele la încheietura mUnii. Anna dispare. Străinul aşteaptă ca Biedermann so-şi deguste vinul şi să se întoarcă.)
SCHMITZ: Bună seara. *(Biedermann rămîne uluit şi scapă ţigara din mină.)* Ţigara, domnule Biedermann. *(Ridică ţigara şi i-o întinde lui Biedermann.)* ,
BIEDERMANN: Ia ascultă!
SCHMITZ: Bună seara!
BIEDERMANN: Ce înseamnă asta? I-am spus răspicat servitoarei să aştepţi afară pe culoar. Cum se poate... aşa... fără să baţi.
SCHMITZ: Numele meu e Schmitz.
BIEDERMANN: Fără să baţi.
SCHMITZ: Schmitz Josef. *(Tăcere.)* Bună seara!
BIEDERMANN : Şi ce doreşti ?
SCHMITZ : N-aveţi de ce să vă temeţi, domnule Biedermann, nu sînt negustor ambulant!
BIEDERMANN: Atunci Ce?
SCHMITZ: Sînt luptător de meserie. BIEDERMANN : Luptător ? SCHMITZ: Categorie grea.
BIEDERMANN: Văd.
SCHMITZ: Adică am fost.
BIEDERMANN: Şi acum?
SCHMITZ: Şomer. *(Pauză.)* N-aveţi de ce să vă temeţi, domnule Biedermann, nu caut de lucru. Dimpotrivă. Sînt sătul de atîta luptă... Am intrat doar fiindcă plouă cu găleata. *(Pauză.)* E mai cald aici. *(Pauză.)* Sper ca nu vă stingheresc. *(Pauză.)*
BIEDERMANN: Fumezi? *(îi oferă ţigări.)* SCHMITZ: E groaznic, domnule Biedermann, cînd ai o cherestea ca a mea, îi înspăimînţi pe toţi... Mulţumesc ! *(Biedermann îi dă să aprindă.)* Mulţumesc.
(Amîndoi rămîn în picioare şi fumează.)
BIEDERMANN: Pe scurt, ce doreşti?
SCHMITZ: Numele meu e Schmitz.
BIEDERMANN: Ai mai spus-o, da, foarte încîntat...
SCHMITZ: Sînt un vagabond. *(Duce ţigara la nas şi o miroase cu satisfacţie.)* Sînt un vagabond.
BIEDERMANN: Vrei... o bucată de pîine?
SCHMITZ: Dacă n-aveţi altceva...
BIEDERMANN: Sau un pahar cu vin?
SCHMITZ: Pîine şi vin... Dar numai dacă nu vă stingheresc, domnule Biedermann, numai dacă nu vă stingheresc!
(Biedermann se îndreaptă spre uşă.)
BIEDERMANN : Anna!

(Biedermann se întoarce.)
116
117
SCHMITZ: Servitoarea mi-a spus că aţi avea intenţia să mă daţi chiar dumneavoastră pe uşă afară, dar m-am gîndit, domnule Biedermann, că vreţi doar să glumiţi.
(Intră Anna.)
BIEDERMANN: Anna, mai adu un pahar.
ANNA: Bine, domnule.
BIEDERMANN: Şi puţină pîine... da.
SCHMITZ : Şi dacă domnişoara binevoieşte : puţin unt. Şi o fărîmă de brînză, sau friptură rece, ori altceva. Dar nu vă obosiţi. Cîţiva castraveţi, o roşie ori altceva, nişte muştar — ce aveţi la îndemînă.
ANNA: Bine, domnule.
SCHMITZ: Dar nu vă obosiţi!
(Anna iese.)
BIEDERMANN: I-ai spus servitoarei că mă cunoşti.
SCHMITZ : Bineînţeles, domnule Biedermann, bineînţeles.
BIEDERMANN: De unde?
SCHMITZ: Numai din unghiul cel mai favorabil, domnule Biedermann, numai din unghiul cel mai favorabil. Ieri seară, cînd şedeaţi la masa dumneavoastră obişnuită de la cafenea, domnule Biedermann, nici nu m-aţi observat în colţul meu. Toată cafeneaua se amuza, domnule Biedermann, văzîndu-vă cum loveaţi cu pumnul în masă.
BIEDERMANN: Şi ce spuneam?
SCHMITZ: Adevărul gol-goluţ. *(Trage din ţigară, apoi:)* „Ar trebui să-i spînzure. Pe toţi. Şi cu cît mai curînd, cu atît mai bine. Să-i spînzure. Adică pe aceşti incendiatori..."
(Biedermann îi oferă un scaun.) BIEDERMANN: Te rog.
(Schmitz se aşază.)
SCHMITZ: De oameni ca dumneavoastră, domnule Biedermann, avem nevoie!
118
BIEDERMANN: Da, da, fără îndoială, dar...
SCHMITZ : Nu încape nici un dar, domnule Biedermann, nici un dar! Dumneavoastră sînteţi încă din vechea plămadă, încă mai aveţi un punct de vedere pozitiv. Din pricina asta.
BIEDERMANN : Desigur...
SCHMITZ : Daţi dovadă că încă mai aveţi curaj civic.
BIEDERMANN: Fără îndoială...
SCHMITZ: Ceea ce se datorează tocmai acestui fapt.
BIEDERMANN: Cărui fapt?
SCHMITZ ; Că încă mai aveţi conştiinţă, asta a simţit-o toată cafeneaua, o conştiinţă adevărată.
BIEDERMANN: Da, da, fireşte...
SCHMITZ: Domnule Biedermann, nu-i chiar atît de firesc. în ziua de azi. La circ, unde luptam, de pildă — şi din pricina asta, vedeţi, a luat foc toată şandramaua! — directorul nostru, de pildă, ei bine, mi-a zis : „Mă ştii, Sepp" — că doar mă cheamă Josef...— „Mă cunoşti", mi-a zis el. „La ce bun să am conştiinţă?" Textual. „Ca să le viu de hac fiarelor mele, n-am nevoie decît de o cravaşa." Textual! Dintr-ăştia era. „Conştiinţă!" mi-a rîs el în nas. „Cînd cineva are o conştiinţă, zicea el, înseamnă de cele mai multe ori că nu-i curată..." *(Fumează cu vădită plăcere.)* Dumnezeu să-l ierte.
BIEDERMANN: Vrei să spui că a murit?
SCHMITZ: Făcut scrum cu toată şandramaua lui...
(O pendulă bate ora nouă.)
BIEDERMANN : Nu înţeleg ce face servitoarea.
SCHMITZ: Nu mă grăbesc. *(Deodată se privesc în ochi.)* Bineînţeles, nici dumneavoastră n-aveţi nici un pat liber în casă, domnule Biedermann, servitoarea mi-a spus-o...
BIEDERMANN: Ce-i de rîs în asta?
SCHMITZ: „Din păcate, n-avem nici un pat liber!" Aşa spun toţi, de îndată ce un om e fără adăpost... De altfel nici nu vreau un pat.
119
BIEDERMANN: Nu-U?
SCHMITZ: Sînt obişnuit să mă culc pe jos, domnule Biedermann. Tatăl meu era cărbunar. Sînt obişnuit... *(Fumează în tăcere.)* Nu încape nici un dar, domnule Biedermann, nici un dar! Ascultaţi-mă

pe mine! Dumneavoastră nu sînteţi dintr-ăia care îşi dau aere la cafenea, fiindcă se scapă pe ei de frică. Pe dumneavoastră vă cred. Din păcate, nici un pat liber! Aşa spun toţi — dar pe dumneavoastră, domnule Biedermann, vă cred pe cuvînt... Unde am ajunge dacă nici unul dintre noi nu s-ar mai încrede în nimeni ? Eu spun întotdeauna : Unde am ajunge, copii? Fiecare îl socoteşte pe celălalt un incendiator, în lume-i numai neîncredere. N-am dreptate? Asta, toată cafeneaua a simţit-o, domnule Biedermann. Dumneavoastră credeţi încă în ceea ce-i bun în om şi în dumneavoastră înşivă. N-am dreptate? Sînteţi prima persoană din acest oraş care nu-i tratează pe cei de teapa noastră pur şi simplu ca pe nişte incendiatori.
BIEDERMANN: Uite o scrumieră.
SCHMITZ: Sau n-am dreptate? *(Scutură cu grijă scrumul ţigării.)* în ziua de azi majoritatea oamenilor nu mai cred în Dumnezeu, ci în pompieri.
BIEDERMANN: Ce vrei să spui?
SCHMITZ: Adevărul.
(Anna aduce o tavă.)
ANNA: N-avem friptură rece.
SCHMITZ: E destul şi asta, domnişoară, e destul şi asta... dar aţi uitat muştarul.
ANNA: Iertaţi-mă! *(Iese.)*
BIEDERMANN: Serveşte-te! *(Umple paharele.)*
SCHMITZ : Nu eşti pretutindeni primit aşa. Pot să vă încredinţez de asta! Am trecut prin multe. Abia intră unul ca noi într-o casă, un individ fără cravată, fără căpătîi, înfometat. „Ia loc", ţi se spune, şi pe la spate cheamă poliţia.
120
Ce părere aveţi ? Eu cer un adăpost, nimic altceva, un brav luptător, care a luptat toată viaţa lui: dar iată că un domn care n-a luptat în viaţa lui te ia de guler. „Pentru ce?" îl întreb eu, întorcîndu-mă numai ca să-l privesc, şi iată-l cu umărul zdrobit. *(Ia paharul.)* în sănătatea dumneavoastră !
(Beau amîndoi; Schmitz începe să mănînce cu lăcomie.)
BIEDERMANN: în ziua de azi, domnule, lucrurile stau aşa : nu poţi deschide un ziar, că şi dai de încă un incendiu! Şi veşnic aceeaşi poveste : iarăşi un negustor ambulant care cere adăpost, şi a doua zi dimineaţa casa-i în flăcări... Vreau să spun numai — sincer vorbind : e de la sine înţeleasă o anumită neîncredere. *(îşi ia ziarul.)* Uite, citeşte! *(Pune ziarul deschis alături de farfurie.)*
SCHMITZ: Am văzut.
BIEDERMANN : Un cartier întreg. *(Se ridică de pe scaun ca să-i arate lui Schmitz.)* Aici, citeşte asta!
(Schmitz mănîncă lacom, citeşte şi bea.)
SCHMITZ: E vin de Beaujolais?
BIEDERMANN: Da.
SCHMITZ: Se cerea să fie mai „şambrat"... *(Citeşte pe deasupra farfuriei.)*,,... se pare că incendiul a fost pus la cale şi înfăptuit după acelaşi plan ca ultima oară".
(îşi aruncă unul altuia o privire.)
BIEDERMANN: E de necrezut, nu?
(Schmitz dă ziarul la o parte.)
SCHMITZ: Tocmai de aceea nu citesc ziarele.
BIEDERMANN : Ce vreţi să spuneţi ?
SCHMITZ: Pentru că mereu dai de aceeaşi poveste.
BIEDERMANN: Da, da, domnule, bineînţeles, dar... asta nu-i totuşi o soluţie, domnule, să nu citeşti ziarul: la urma urmei şi în definitiv, trebuie să ştii ce te aşteaptă.
SCHMITZ : La ce bun ?
121
BIEDERMANN: Cum asta? Aşa.
SCHMITZ : Nu scapi, domnule Biedermann, nu scapi! *(Miroase cîrnatul.)* Providenţa. *(Taie cîrnatul.)*
BIEDERMANN : Crezi ?
(Anna aduce muştarul.)
SCHMITZ : Mulţumesc, domnişoară, mulţumesc!
ANNA: Mai doriţi ceva?
SCHMITZ: Pentru azi, destul. *(Anna rătnîne Ungă masă.)* îmi place grozav muştarul. *(Se serveşte cu muştar.)*
BIEDERMANN: Cum asta, providenţa?!

SCHMITZ: Ce ştiu eu... *(Se îndoapă şi citeşte din nou ziarul.)* „... după părerea experţilor, se pare că incendiul a fost pus la cale şi înfăptuit după acelaşi plan ca ultima oară." *(Rîde scurt, apoi îşi umple paharul cu vin.)*

ANNA : Domnule Biedermann!

BIEDERMANN: Ce-i ?

ANNA: Domnul Knechtling doreşte să vă vadă.

BIEDERMANN: Knechtling? Acum? Knechtling?

ANNA: Spune...

BIEDERMANN: Nici pomeneală.

ANNA: ...Că nu vă înţelege de loc.

BIEDERMANN: Pentru ce trebuie să mă înţeleagă?

ANNA: Are o nevastă bolnavă şi trei copii.

BIEDERMANN: Nici pomeneală! Am spus. *(Se ridică de pe scaun enervat.)* Domnul Knechtling! Domnul Knechtling! Domnul Knechtling să facă bine să mă lase în pace, pentru numele lui Dumnezeu, sau să-şi ia un avocat. Mă rog! Eu mi-am terminat treaba pe ziua de azi. Domnul Knechtling! îl rog să mă scutească de atîta agitaţie inutilă pentru o concediere. E caraghios! Şi pe deasupra, în ziua de azi există asigurări sociale cum n-âu existat niciodată înainte în istoria omenirii... Da! Să-şi ia un avocat. Mă rog! Am să-mi iau şi eu unul. Auzi, să pretindă o par-

ticipaţie la invenţia lui! N-are decît să dea drumul la robinetul de gaz, sau să-şi ia un avocat — mă rog! Dacă Domnul Knechtling îşi poate permite luxul să piardă un proces sau să-l cîştige... Mă rog! Mă rog! *(Se stăpîneşte, privindu-l pe Schmitz.)* Spune-i domnului Knechtling că am o vizită. *(Anna iese.)* Scuzaţi-mă.

SCHMITZ : Ca la dumneavoastră acasă, domnule Biedermann.

BIEDERMANN : E bun ? *(Se aşază şi-l priveşte pe Schmitz, care se desfată mîncînd.)*

SCHMITZ: Cine ar fi crezut, da, cine ar fi crezut că mai există încă aşa ceva ? în ziua de azi!

BIEDERMANN : Muştar ?

SCHMITZ: Omenie. *(închide tubul cu muştar.)* Vreau să spun că nu m-aţi luat pur şi simplu de guler, domnule Biedermann, să mă azvîrliţi afară, pe unul ca mine, în stradă, în ploaie! Vedeţi, asta ne trebuie, dommnule Biedermann, omenie. *(Ia sticla şi se serveşte.)* Să vă răsplătească Dumnezeu. *(Bea şi se desfată în mod vădit.)*

BIEDERMAN: Nu trebuie să crezi că sînt neomenos, domnule Schmitz.

SCHMITZ : Da' de unde, domnule Biedermann!

BIEDERMANN: Doamna Knechtling aşa pretinde.

SCHMITZ: Dacă aţi fi neomenos, domnule Biedermann, ei bine, nu m-aţi găzdui în noaptea asta : e limpede.

BIEDERMANN: Nu-i aşa?

SCHMITZ: Fie chiar şi în pod. *(Pune jos paharul.)* Abia acum e bun vinul nostru. *(Cineva sună la uşă.)* Poliţia...?

BIEDERMANN : Nevastă-mea.

SCHMITZ : Hm!

din nou.)

BIEDERMANN: Vino!... Dar cu o condiţie, domnule: nici un zgomot! Nevastă-mea suferă de inimă. *(De afară se aud voci de femei; Biedermann îi face semn lui Schmitz să se grăbească. îi dă ajutor şi iau cu ei tava, paharul şi sticla, pornind în vîrful picioarelor spre dreapta, unde sade corul.)*

BIEDERMANN: Ne iertaţi! *(Trece peste bancă.)* SCHMITZ: Ne iertaţi! *(Trece peste bancă şi dispar amîndoi, în timp ce din stingă intră în încăpere doamna Biedermann, însoţită de Anna, care o ajută să se dezbrace.)*

BABETTE: Unde-i soţul meu? Ştii bine, Anna, noi nu sîntem nişte filistini: că ai un iubit, treacă-meargă, dar nu îngădui, Anna, să-l ascunzi în casă.

ANNA: Dar, doamnă Biedermann, n-am.

BABETTE: Atunci a cui e bicicleta ruginită de jos, de lîngă intrare ? M-am speriat de moarte!

în pod.

Biedermann aprinde lumina; se vede podul, îi face semn lui Schmitz să intre, vorbesc în şoaptă.

BIEDERMANN: Uite comutatorul... Dacă ţi-e frig, cred că trebue să fie pe undeva pe-aici o blană veche

de oaie, dar încetişor, pentru Dumnezeu... Scoate-ţi pantofii! *(Schmitz pune jos tava şi-şi scoate un pantof.)* Domnule Schmitz...
SCHMITZ: Domnule Biedermann?
BIEDERMANN : Dar îmi făgăduieşti că într-adevăr nu eşti un incendiator? *(Schmitz izbucneşte în rîs.)* Pst! *(Biedermann face un semn, îi urează noapte bună, iese ş închide uşa. Schmitz îşi scoate şi celălalt pantof.)*
124
în odaie.
Babetete a auzit ceva şi trage cu urechea, privind îngrozită, apoi, deodată, liniştindu-se, se adresează spectatorilor.
BABETTE: Gottlieb, soţul meu, mi-a făgăduit să se ducă el personal, în fiecare seară, în pod ca să se convingă că nu-i nici un incendiator. îi sînt recunoscătoare Căci altfel n-aş putea dormi noaptea...
în pod,
Schmitz, în ciorapi, se duce spre comutator şi stinge lumina.
CORUL : Cetăţeni ai oraşului nostru, vedeţi:
Noi stăm de veghe, paznici ai inocenţei,
Veşnic binevoitori.
Şezînd sau în picioare,
Noi vrem binele oraşului nostru,
Care s-a cufundat în somn. CORIFEUL : Şi din cînd în cînd,
Ca să ne treacă timpul,
Ne umplem pipa cu tutun. CORUL: Noi stăm la pîndă,
Ciulim urechea,
Spre a evita
Ca vreun foc de sub acoperişurile
familiare Să nu nimicească Oraşul nostru părintesc.
(Un orologiu bate ora trei.)
CORIFEUL : Lumea ştie că sîntem aici, Şi ştie că-i de ajuns i5ă ne cheme.
(îşi umple pipa cu tutun.)
125
CORUL: Cine aprinde lumina-n odaie La ceasul ăsta ? Vai! Cu nervii zdruncinaţi, Fără somn, nefericita... O văd pe stăpîna casei.
(Babette apare în capot.)
BABETTE: Aud pe cineva tuşind!... *(Se aude un sforăit.)* Gottlieb! Tot n-auzi? *(Se aude tuşind.)* Dar e cineva!... *(Se aude sforăitul.)* Bărbaţii ăştia! Iau un somnifer şi sînt gata. *(Un orologiu bate ora patru.)*
CORIFEUL : E ora patru.
(Babette stinge lumina.)
CORIFEUL: Dar n-am fost chemaţi.
(îşi pune la loc pipa; fundalul scenei se luminează.)
CORUL : Rază de soare,
Geană de ochi divin,
Iată că s-a făcut iar ziuă
Peste acoperişurile familiare ale oraşului.
Salut!
Nu s-a întîmplat nimic
Oraşului nostru
Cufundat în somn.
Astăzi încă nu.
Salut!
(Corul se aşază.)

Scena 2

în odaie.
Biedermann în palton şi pălărie, cu o servietă de piele sub braţ. îşi bea cafeaua de dimineaţă şi vorbeşte cu cineva aflat în cealaltă încăpere.

BIEDERMANN : O dată pentru totdeauna : nu este un incendiator!
VOCEA: De unde ştii?
BIEDERMANN : Dar l-am întrebat chiar eu... Şi apoi ce, nu te mai poţi gîndi la nimic altceva pe lumea asta? Să înnebuneşti, nu alta! îi tot dai zor cu incendiatorii tăi.
(Babette intră cu o cană de lapte.)
BABETTE : Nu ţipa la mine.
BIEDERMANN : Nu ţip la tine, Babette, ţip în general, asta-i. *(Babette îi toarnă lapte.)* Trebuie să plec! *(îşi bea cafeaua care-i prea fierbinte.)* Dacă fiecare îl socoteşte pe celălalt un incendiator, unde o să ajungem? Trebuie să avem puţină încredere, Babette, 'puţină încredere..
(îşi priveşte ceasul de la mină.)
BABETTE : Eşti prea blînd. Cu asta nu mă-mpac, Gottlieb. Laşi inima să vorbească şi, drept urmare, eu nu dorm toată noaptea... O să-i ofer o gustare, dar după aceea, Gottlieb, îl trimit la plimbare.
BIEDERMANN: Aşa să faci!
BABETTE: Cu binişorul, ştii, fără să-l jignesc.
BIEDERMANN : Aşa să faci! *(Pune ceaşca jos.)* Trebuie să mă duc la avocat. *(0 sărută pe Babette ca deo-*

bicei; în clipa asta apare Schmitz, îmbrăcat cu o blană de oaie; cei doi încă nu-l zăresc.)
BABETTE : De ce l-ai concediat pe Knechtling ?
BIEDERMANN : Pentru că nu mai am nevoie de el.
BABETTE : Ai fost totdeauna mulţumit de serviciile lui.
BIEDERMANN: Tocmai de aceea caută şi el să tragă foloase. O participare la invenţia lui! Cînd ştie perfect ce-i cu loţiunea noastră de păr : e un succes comercial, dar nu o invenţie. E caraghios! Oamenii de treabă care îşi dau cu loţiunea noastră pe chelie ar putea tot atît de bine să se folosească de propria lor urină.
BABETTE : Gottlieb !
BIEDERMANN : E totuşi adevărat! *(Se încredinţează că şi-a pus totul în servietă.)* Sînt prea blînd, ai dreptate : am să-i sucesc gîtul lui Knechtling ăsta. *(Dă să plece şi-l zăreşte pe Schmitz.)*
SCHMITZ : Bună ziua la toată lumea!
BIEDERMANN: Domnule Schmitz...
(Schmitz îi întine mîna.)
SCHMITZ : Spuneţi-mi simplu : Sepp!
(Biedermann nu-i dă mîna.)
BIEDERMANN: Soţia mea are să-ţi spună ceva, domnule Schmitz. Eu trebuie să plec. Din păcate. Dar îţi doresc numai bine. *(îi scutură mîna.)* Cu bine Sepp, cu bine! *(Iese.)*
SCHMITZ : Cu bine, Gottlieb, cu bine!
(Babette îl priveşte uluită.)
SCHMITZ: Pe soţul dumneavoastră îl cheamă Gottlieb, nu-i aşa ?
BABETTE: Cum aţi dormit?
SCHMITZ: Mulţumesc, cam frig. Dar mi-am îngăduit, doamnă, să iau blana de oaie. Asta îmi aduce aminte de

copilăria mea în colibele cărbunarilor... Da, sînt deprins cU frigul...
BABETTE: Micul dejun e gata.
SCHMITZ: Doamnă! *(Babette îi arată un scaun.)* Nu pot primi asta!...
(Ea îi umple ceaşca.)
BABETTE : Trebuie să mănînci pe săturate, Sepp. Cu siguranţă că ai un drum lung de făcut.
SCHMITZ: Cum aşa?
(Babette îi arată încă o dată scaunul.)
BABETTE: Vrei un ou moale?
SCHMITZ: **Două.** BABETTE: Alina!
SCHMITZ: Vedeţi, doamnă, mă şi simt ca la mine acasă... îmi daţi voie? *(Se aşază. Intră Anna.)*
BABETTE: Două ouă moi.
ANNA : Bine, doamnă.
SCHMITZ: Le fierbi trei minute şi jumătate.
ANNA: Bine, domnule... *(Dă să plece.)*
SCHMITZ: Domnişoară! *(Anna se opreşte în uşă.)* Bună ziua! ,

ANNA: Bună! *(Iese.)*
SCHMITZ: Cum mă priveşte domnişoara! Ei, fir-ar să fie! Dac-ar fi după ea, cred că de mult m-ar fi dat afară, unde plouă cu găleata.
(Babette toarnă cafea.)
BABETTE: Domnule Schmitz...
SCHMITZ: Da ?
BABETTE: Dă-mi voie să-ţi vorbesc deschis. SCHMITZ : Tremuraţi, doamnă ?! BABETTE : Domnule Schmitz! SCHMITZ: Ce vă frămîntă?

BABETTE: Serveşte-te cu brînză,
SCHMITZ: Mulţumesc.
BABETTE : Ia marmeladă.
SCHMITZ: Mulţumesc.
BABETTE : Şi miere.
SCHMITZ: Pe rînd, doamnă, pe rînd!... *(în timp ce mănîncă, se reazemă de spătarul scaunului, gata să asculte.)* Ce spuneaţi ?
BABETTE : Ca să vorbim deschis, domnule Schmitz...
SCHMITZ: Spuneţi-mi Sepp pur şi simplu.
BABETTE: Ca să vorbim deschis...
SCHMITZ: Aţi vrea să vă descotorosiţi de mine?
BABETTE: Nu, domnule Schmitz, nu! N-aş spune asta...
SCHMITZ: Dar ce aţi spune? *(Se serveşte cu brînză.)* Tilsitul e brînză mea preferată! *(Se reazemă din nou ie spătar şi mănîncă lacom, gata să asculte.)* Aşadar, doamna mă ia drept un incendiator.
BABETTE: înţelege-mă bine! Dar ce spunem oare? Departe de mine, domnule Schmitz, gîndul de a te jigni. Pe cuvînt de onoare! M-ai zăpăcit. Cine vorbeşte de incendiatori? Eu nu mă plîng de loc, domnule Schmitz, de purtarea dumitale.
(Schmitz pune cuţitul jos.)
SCHMITZ : Ştiu : n-am purtări alese. BABETTE : Nu, domnule Schmitz, nu despre asta-i vorba.
SCHMITZ: Un om care plescăie.
BABETTE: Prostii !
SCHMITZ : Asta-mi spuneau într-una şi la orfelinat: Schmitz, nu plescăi[1].
(Babette ia cafetiera ca să toarne cafea.)
l în original, joc de cuvinte: Schmitz — *schmatzen* — a plescăi.

BABETTE: Ei, Doamne sfinte, dumneata nu mă înţelegi de loc, absolut de loc.
(Schmitz îşi acoperă ceaşca.) SCHMITZ: Plec.
BABETTE: Domnule Schmitz...
SCHMITZ: Plec.
BABETTE: încă o ceaşcă? *(Schmitz refuză, clăti-nînd din cap.)* Jumătate? *(Schmitz refuză, clătinînd din cap.)* Nu poţi pleca aşa, domnule, nu voiam să te jignesc, domnule, n-am spus cîtuşi de puţin că plescăi. *(El se ridică.)* Te-am jignit? *(Schmitz îşi pătureşte şervetul.)*
SCHMITZ: Nu-i vina dumneavoastră dacă eu nu ştiu să mă port cum trebuie. Tatăl meu era cărbunar. Unde să înveţe unul ca mine cum să se poarte? Puţin îmi pasă, doamnă, că mi-e foame ori frig, dar că n-am nici educaţie, doamnă, nici maniere, doamnă, nici învăţătură...
BABETTE : înţeleg.
SCHMITZ : Plec.
BABETTE: încotro?
SCHMITZ: Afară în ploaie...
BABETTE: Ah! Dumnezeule!
SCHMITZ: Sînt obişnuit.
BABETTE: Domnule Schmitz... Nu mă privi aşa! înţeleg, domnule Schmitz. Ai avut , desigur, o copilărie grea...
SCHMITZ : N-am avut nici un fel de copilărie, doamnă. *(Lasă ochii în jos şi-şi frămîntă degetele.)* Nici un fel de copilărie. Aveam şapte ani cînd a murit mama... *(Se întoarce şi-şi şterge ochii.)*
BABETTE: Sepp!... Ei, Sepp!...
(Anna aduce ouăle.) ANNA: Mai doriţi ceva?

(Cum nimerii nu-i răspunde, pleacă.)
131
BABETTE : Dar nu te dau pe uşă afară, domnule, n-am spus niciodată asta. Ce ziceam oare? într-adevăr, dumneata nu mă înţelegi, domnule Schmitz, dar e îngrozitor. Ce-aş putea face oare ca să mă crezi? *(îl apucă, nu fără ezitare, de mînecă.)* Vino, Sepp. vino să mănînci! *(Schmitz se aşază din nou la masă.)* Drept cine ne iei? Nici n-am observat că plescăi, pe cuvîntul meu de onoare! Şi chiar dacă o faci, noi nu judecăm după aparenţe, domnule Schmitz, asta o simţi, domnule Schmitz, nu-i felul nostru de a fi.
(Schmitz începe să spargă coaja oului.)
SCHMITZ: Să vă răsplătească Dumnezeu! BABETTE: Uite sarea.
(Schmitz mănîncă oul.)
SCHMITZ: E adevărat, nu m-aţi dat pe uşă afară, nici vorbă, e adevărat. Vă cer iertare că m-am înşelat în. ce vă priveşte...
BABETTE: E bine fiert oul?
SCHMITZ: Cam prea moale... Vă cer iertare. *(A isprăvit de mîncat primul ou.)* Ce voiaţi oare să spuneţi, doamnă, adineaori, cînd aţi zis : „Ca să vorbim deschis" ?
BABETTE: Da, ce voiam să spun?...
- *(Schmitz sparge coaja celui de-al doilea ou.)*
SCHMITZ: Să vă răsplătească Dumnezeu! *(Mănîncă al doilea ou.)* Willi spune mereu că aşa ceva nu mai există : caritatea particulară. Nu mai sînt oameni de treabă în ziua de azi! Caritatea e etatizată. Nu mai sînt oameni. Zice el! De aia lumea e pierdută, iată de ce... *(îşi sărează oul.)* O să facă o mutră cînd o să înfulece o mîncare ca asta, o să facă o mutră!... Willi... *(Cineva sună la uşă.)* Poate că-i el. *(Sună din nou.)*
BABETTE : Cine-i „Willi" ?
132
SCHMITZ: Ăsta-i învăţat, doamnă, o să vedeţi, a fost chelner la „Metropol" pe vremuri, înainte de a fi ars)(Metropolul".
BABETTE: Ars ?
SCHMITZ: Ober.
(Intră Anna.)
BABETTE: Cine-i?
ANNA: Un domn.
BABETTE: Şi ce vrea ?
ANNA: Vine pentru asigurarea împotriva incendiului, zice că trebuie să inspecteze casa. *(Babette se ridică.)* E în frac...
(Babette şi Anna ies, Schmitz se serveşte cu cafea.)
SCHMITZ: Ăsta-i Willi!
CORUL : Acuma sînt doi
Care ne îngrijorează;
Două biciclete ruginite
Sînt aici, ale unora,
Dar ale cui? CORIFEUL: Prima-i aici de ieri,
A doua-i de azi. CORUL : Nenorocire!
CORIFEUL : S-a înnoptat.
Noi facem de strajă.
(Se aude bătaia unui orologiu.)
CORUL: Cel care se teme
Vede multe unde nu-i nimic,
Acela se sperie de propria-i umbră.
Orice zvon îl face arţăgos,
Aşa încît se poticneşte
Şi trăieşte îngrozit,
133

Pîn'ce într-o zi
îl loveşte nenorocirea.
(Orologiul bate.)
CORIFEUL: Cei doi sînt tot în casă.

Cum trebuie să înţeleg asta?
(Orologiul bate.)
CORUL: Cel care se teme
E mai orb decît orbul. Sperînd întotdeauna Să înlăture nenorocirea, îi deschide braţele, Vai, dezarmat Şi obosit de spaimă, Sperînd mereu, Pînă ce-i Prea tîrziu.
(Orologiul bate.)
CORUL : Nenorocire!
(Corul se aşază.)
iitia ?

Scena 3

în pod.
Schmitz, !n acelaşi costum de luptător, şi Celălalt care şi-a dezbrăcat fracul şi a rămas în vestă albă, sînt pe cale să rostogolească butoaie pe pardoseală butoaie de tablă, în care se transportă de obicei, benzină; totul se petrece cît se poate de încet; amîndoi şi-au scos pantofii.)
CELĂLALT: încet! încet!
SCHMITZ: Şi dacă-i trece prin minte să cheme po-
CELĂLALT: Hai, dă-i drumul! SCHMITZ: Ce ne facem? CELĂLALT: încet! încet... Stop.
(Au rostogolit butoiul spre altele, care se găsesc tn penumbră. Celălalt ia nişte cîlţi ca să-şi şteargă degetele.)
CELĂLALT: De ce ar chema poliţia?
SCHMITZ: De ce să n-o cheme?
CELĂLALT: Pentru că şi el e pasibil de pedeapsă. *(Se aude gungurit de porumbei.)* Din păcate s-a făcut ziuă, hai să ne culcăm. *(Azvîrle cîlţii.)* La drept vorbind, orice cetăţean e pasibil de pedeapsă, de la un anumit venit în sus. Nu-ţi mai frămînta capul, hai...
(Cineva bate în uşa zăvorîtă.)
BIEDERMANN : Deschideţi! Deschideţi!
(Zgîlfîie uşa cu zgomot mare.)
CELĂLALT: Asta nu prea miroase a mâncare de dimineaţă.
135
BIEPERMANN: Deschideţi, vă spun, şi imediaţi SCHMITZ : Nu l-am văzut niciodată în halul ăstat i
/Zarva creşte din ce în ce. Celălalt îşi îmbracă, fracul fără să se grăbească, dar cu mişcări sprintene. îşi aranjează cravata şi-şi scutură praful de pe haine, apoi deschide uşa. Intră Biedermann în halat, dar nu-l zăreşte pe noul-venit, ascuns îndărătul uşii.)
BIEDERMANN : Domnule Schmitz !
SCHMITZ: Bună dimineaţa, domnule Biedermann,] bună dimineaţa! Sper că tărăboiul ăsta blestemat nu v-a trezit.
BIEDERMANN: Domnule Schmitz!
SCHMITZ : N-o să se mai întîmple!
BIEDERMANN : Trebuie să părăseşti casa! *(Pauză.)* Am zis : trebuie să părăseşti casa!
SCHMITZ: Cînd ?
BIEDERMANN : Imediat.
SCHMITZ: De Ce ?
BIEDERMANN: Altfel soţia mea are să cheme poliţia şi eu n-am nici posibilitatea şi nici cheful s-o împiedic.
SCHMITZ : Hm!
BIEDERMANN: Şi asta imediat. *(Pauză.)* Ce aştepţi? *(Fără să scoată un cuvînt, Schmitz îşi ia pantofii.)* Şi fără vorbă!
SCHMITZ : Dar nu spun nimic.
BIEDERMANN: Dumneata crezi că totul ţi-e permis, domnule Schmitz, pentru că eşti luptător — tărăboiul ăsta în toiul nopţii... *(Cu braţul întins îi arată uşa.)* Ieşi! Ieşi, am spus! Ieşi!
SCHMITZ : *(adresîndu-se Celuilalt):* Nu l-am văzut niciodată în halul ăsta...
(Biedermann se întoarce şi rămâne uluit.)
CELĂLALT: Mă prezint Eisenring/
BIEDERMANN : Domnilor ?
EISENRING : Wilhelm Eisenring.
BIEDERMANN : Cum, domnilor, cum se face că dintr-o dată sînteţi doi? *(Schmitz şi Eisenring se privesc.)* Fără să întrebaţi?
EISENRING: Vezi ?

BIEDERMANN : Ce vrea să însemne asta ?
EISENRING : Ţi-am spus doar. Nu se face, Sepp, nu ştii să te porţi. Fără să întrebi! Ce fel de purtare e asta? Iată-ne dintr-o dată doi.
BIEDERMANN: Sînt indignat.
EISENRING : Vezi ?! *(Către Biedermann.)* I-am spus doar! *(Către Schmitz.)* Ce ţi-am spus?
(Schmitz se ruşinează.)
BIEDERMANN: Dar ce vă închipuiţi, domnilor? La urma urmelor şi în definitiv, domnilor, eu sînt proprietarul acestei case. Vă întreb: ce vă închipuiţi? *(Pauză.)*
EISENRING: Răspunde cînd domnul îţi pune o întrebare! *(Pauză.)*
SCHMITZ: Vedeţi, Willi e prietenul meu...
BIEDERMANN: Şi ce-i cu asta?
SCHMITZ : Mergeam împreună la şcoală, domnule Biedermann, încă de cînd eram mici...
BIEDERMANN : Şi ?
SCHMITZ: Ei bine, m-am gîndit...
BIEDERMANN : Ce ?
SCHMITZ: Ei bine, m-am gîndit... *(Pauză.)* EISENRING : Nu te-ai gîndit la nimic! *(Către Biedermann.)* Vă înţeleg perfect, domnule Biedermann. Orice ar fi, dar la urma urmelor şi în definitiv... *(Strigînd la Schmitz.)* Crezi că un proprietar o să îngăduie una ca asta ? *(Către Biedermann.)* Şi Sepp nici nu v-a întrebat?
BIEDERMANN: **Nici Un CUVÎllt!**
136
137
EISENRING: Sepp! BIEDERMANN: Nici un CUVÎnt!
EISENRING : Şi după asta te mai miri că te dă afară ? *(Clatină din cap şi rîde de Schmitz ca de un prost.)*
BIEDERMANN : Nu-i de rîs, domnilor. Vorbesc foarte serios, domnilor. Soţia mea suferă de inimă.
EISENRING: Vezi ?
BIEDERMANN : Nevastă-mea n-a dormit aproape toată noaptea. Din cauza acestui tărăboi. De fapt : ce faceţi aici? *(Priveşte în jurul lui.)* Ce naiba caută butoaiele astea aici? *(Schmitz şi Eisenring privesc în direcţia unde nu sînt butoaiele.)* Aici! Aici! Ce-i asta? *(Loveşte un butoi.)*
Ce-i asta?
SCHMITZ: Butoaie...
BIEDERMANN: Cum de-au ajuns aici?
SCHMITZ: Ai idee, Willi, cum de-au ajuns aici?
EISENRING: Marfă de import, e marcat deasupra.
BIEDERMANN : Domnilor!
EISENRING: Trebuie să fie marcat undeva pe deasupra.
(Eisenring şi Schmitz caută inscripţia.)
BIEDERMANN : Sînt uluit. Ce vă închipuiţi oare ? Podul meu plin cu butoaie... îngrămădite, pur şi simplu îngrămădite !
EISENRING: Da, întocmai.
BIEDERMANN : Ce vreţi să spuneţi?
EISENRING: Sepp a încurcat socotelile... Doisprezece metri pe cincisprezece ai zis tu, şi podul ăsta n-are nici o sută de metri pătraţi. Nu-mi pot lăsa butoaiele pe stradă, domnule Biedermann, înţelegeţi doar!
BIEDERMANN: Nu înţeleg nimic.
(Schmitz arată o etichetă.)
SCHMITZ: Uite-o, domnule Biedermann, uite eticheta !
BIEDERMANN: Sînt uluit...
EISENRING: Aici e marcat de unde vin. Aici. BIEDERMANN: Sînt pur şi simplu uluit. *(Priveşte eticheta.)*
în odaia de jos. Arma lasă să intre un poliţist în odaie.
ANNA: Am să-l chem.
(Anna părăseşte încăperea. Poliţistul aşteaptă.)
în pod BIEDERMANN: Benzină?!
în odaia de jos. Anna se înapoiază,
ANNA: Şi în ce chestiune, domnule poliţist? POLIŢISTUL: Diverse treburi.

(Anna iese, poliţistul aşteaptă.) în pod.
BIEDERMANN: E oare adevărat, domnilor, e oare adevărat ?
EISENRING: Ce?
BIEDERMANN: Ce scrie pe eticheta asta? *(Le arată eticheta.)* Drept cine mă luaţi? Asta nu mi s-a mai întîmplat! Credeţi oare că nu ştiu să citesc ? *(Cei doi privesc eticheta.)* Vă rog! *(Rîde, indignat de obrăznicia lor.)* Benzină! *(Vorbind ca un judecător de instrucţie.)* Ce-i în butoaiele astea?
EISENRING: Benzină.
138
139
BIEDERMANN : Lăsaţi-vă de glume! Vă întrebi pentru ultima dată ce-i în butoaiele astea. Dumneavoastră ştiţi tot atît de bine ca şi mine că în pod nu se depozitează benzină. *(îşi trece degetul peste un bidon.)* Vă rog... mirosiţi chiar dumneavoastră. *(Le vîră degetul sub nas.)* E benzină sau nu-i benzină...? *(Cei doi miros şi se privesc.)* Răspundeţi!
EISENRING: Este. SCHMITZ: Este.
AMÎNDOI; De netăgăduit.
BIEDERMANN: Sînteţi nebuni? Podul meu plin cu benzină?...
SCHMITZ : Tocmai de aceea nu fumăm, domnule Biedermann.
BIEDERMANN : Şi asta, domnilor, în vremurile de azi. E de ajuns să deschizi un ziar ca să fii prevenit. Dar ce vă închipuiţi? Nevastă-mea o să aibă un atac, dacă vede asta.
EISENRING: Vezi?
BIEDERMANN : Nu mai spune într-una : vezi!
EISENRING: Nu poţi pretinde asta unei femei, Sepp, unei gospodine. Le cunosc eu pe gospodine!
ANNA: *(de pe scară) :* Domnule Biedermann! Domnule Biedermann!
(Biedermann închide uşa.)
BIEDERMANN: Domnule Schmitz! Domnule... EISENRING : Eisenring.
BIEDERMANN: Dacă nu scoateţi imediat butoaiele astea din pod, dar imediat spun...
EISENRING : Veţi chema poliţia.
BIEDERMANN: Da!
SCHMITZ : Vezi ?
ANNA *(de pe scară) :* Domnule Biedermann!
BIEDERMANN *(şoptind)* : Este ultimul meu cuvînt! EISENRING : Care ?
BIEDERMANN : Nu îngădui să se depoziteze benzină în podul meu. O dată pentru totdeauna. Nu îngădui.
(Cineva bate la uşă.)
BIEDERMANN: Vin !
(Deschide uşa dînd să iasă, dar intră poliţistul.)
POLIŢISTUL : Ah, iată-vă, domnule Biedermann, iată-vă, Nu-i nevoie să coborîţi, n-o să vă reţin multă vreme. BIEDERMANN : Bună dimineaţa! POLIŢISTUL : Bună dimineaţa! EISENRING: 'neaţa...
SCHMITZ: 'neaţa...
***(Schmitz** şi Eisenring se înclină.)*
POLIŢISTUL: E vorba de un accident.
BIEDERMANN : Dumnezeule!
POLIŢISTUL : Un bătrîn — soţia lui pretinde că a lucrat la dumneavoastră ca inventator — a deschis robinetul de gaz astă noapte. *(Caută în carneţel.)* Knechtling Johann, domiciliat în Rossgasse numărul 11. *(îşi vîră carneţelul la loc în buzunar.)* L-aţi cunoscut?
BIEDERMANN: **Eu...**
POLIŢISTUL: Preferaţi poate, domnule Biedermann, să-mi vorbiţi între patru ochi?...
BIEDERMANN: **Da.**
POLIŢISTUL : Pe funcţionari asta nu-i priveşte!
BIEDERMANN: Nu. *(Rămîne în pragul uşii.)* Dacă întreabă cineva de mine, domnilor, sînt la poliţie. Aţi înţeles? Mă întorc imediat.
(Schmitzşi Eisenring dau din cap în semn că au înţeles.)
POLIŢISTUL : Domnule Biedermann ! BIEDERMANN: Haidem!
140
141
POLIŢISTUL: Ce-i în butoaiele astea?
BIEDERMANN: Acolo?
POLIŢISTUL: Dacă îmi permiteţi să întreb. BIEDERMANN : ...Loţiune pentru păr...

(îi priveşte pe Schmitz şi pe Eisenring.)
EISENRING: Hormoflor.
SCHMITZ: „Face fericirea bărbaţilor".
EISENRING : Hormoflor.
SCHMITZ: „încercaţi-l fără întîrziere".
EISENRING: „N-o să vă căiţi".
AMÎNDOI : Hormoflor, Hormoflor, Hormoflor.
(Poliţistul rîde.) **BIEDERMANN: A murit?**
(Biedermann şi poliţistul ies.)
EISENRING : Ce om cumsecade! SCHMITZ: Ce ţi-am spus? EISENRING: Cît priveşte mîncarea de dimineaţă s-a dus pe copcă.
SCHMITZ: Nu l-am văzut niciodată în halul ăsta...
(Eisenring se caută In buzunare.)
EISENRING: Tu ai amorsa?
(Schmitz se caută în buzunare.)
SCHMITZ: Nu l-am văzut niciodată în halul ăsta...
CORUL: Rază de soare,
Geană de ochi divin, Iată că s-a făcut iar ziuă Peste acoperişurile familiare Ale oraşului nostru.
CORIFEUL: Azi ca şi ieri.
CORUL : Salut!
CORIFEUL: Nu s-a întimplat nimic
Oraşului cufundat în somn.
CORUL: Salut!
CORIFEUL: Nimic încă...
CORUL: Salut!
(Zgomotele i străzii, circulaţie, claxoane şi tramvaie.)
CORIFEUL : înţelept şi stăpîn al atîtor primejdii
Este omul care chibzuieşte asupra
celor văzute;
Spirit atent,
» El prevede
Din timp nenorocirea,
Dacă vrea.
CORUL: Dar dacă nu vrea?
CORIFEUL: Acela care citeşte zilnic ziarul
La micul dejun
Spre a afla ce-l ameninţă,
Primind zi de zi explicaţii
Despre întîmplări îndepărtate,
înlăturînd efortul
De-a gîndi el însuşi,
Ştie în toate zilele
Ce s-a petrecut ieri.
Dar el nu vede ce se petrece azi
Sub acoperişul lui.
CORUL: Ce-i tăinuit !
CORIFEUL : Ce-i evident!
CORUL: Manifest.
CORIFEUL: Şi flagrant.
CORUL: El nu vrea să vadă nimic,
Căci altminteri...
(Corifeul întrerupe cu un semn al mîinii.)

CORIFEUL: Iată-l.
(Corul se întoarce pe jumătate.)
CORUL: Nu s-a întîmplat nimic
Oraşului nostru Cufundat în somn, Azi ca şi ieri.
Spre a uita ceea ce-l ameninţă, B'unul cetăţean se zoreşte, Ras proaspăt, Spre birou...
(Intră Biedermann în palton şi pălărie, cu servieta sub braţ.)
BIEDERMANN: Taxi!... Taxi!... Taxi!... *(Corul îi închide drumul.)* Ce s-a întîmplat? CORUL : Nenorocire!
BIEDERMANN: *te* doriţi?
CORUL: Nenorocire!
BIEDERMANN Asta mi-aţi mai spus-o.
CORUL : De trei ori nenorocire!
BIEDERMANN: Şi pentru ce? CORIFEUL : Lucruri suspecte,
în primejdie să ia foc,
S-au dezvăluit
Ochilor noştri
Ca şi alor tăi.
Ce să însemne ?
Butoaie cu benzină
Sub acoperişul tău.
BIEDERMANN: *(urlă)* Ce vă priveşte? *(Pauză.)*
Lăsaţi-mă să trec. Trebuie să mă duc la avocatul meu. Ce vreţi de la mine? Nu sînt vinovat... *(Biedermann pare speriat.)* E un interogatoriu, sau ce? *(Sigur de sine.)* Dar lăsaţi-mă să trec.
(Corul nu se clinteşte.)
CORUL: Nu-i este dat corului să judece
Faptele şi purtările cetăţeanului. CORIFEUL: Privind lucrurile dinafară,
Corul deosebeşte mai uşor ameninţările. CORUL: Punînd întrebări politicos,
încă sub ameninţarea primejdiei,
Prevenind numai, cuprins de groază,
Simplu,
După obicei
înaintează Corul,
Ca un bun cetăţean,
Neputincios,
Veşnic binevoitor,
Pînă ce-i prea tîrziu
Spre a stinge focul.
(Biedermann îşi consultă ceasul de mînă.) BIEDERMANN: Sînt grăbit.
CORUL: Nenorocire!
BIEDERMANN: într-adevăr, nu înţeleg ce doriţi.
CORIFEUL : Ca tu să rabzi în pod.
Butoaiele cu benzină,
Biedermann Gottlieb,
Ce-ai avut în gînd?
BIEDERMANN : în gînd ?
CORIFEUL: Chiar şi tu ştii
Că lumea poate lua foc. Biedermann Gottlieb, La asta te-ai gîndit?

BIEDERMANN: Gîndit ? *(Scrutează corul.)* Domnilor, eu sînt un cetăţean liber. Am dreptul să gîndesc ce vreau. Ce-i cu toate întrebările astea? E dreptul meu, domnilor, să nu gîndesc de loc — fără să mai pun la socoteală, domnilor, că ceea ce se întîmplă sub acoperişul meu... daţi-mi voie s-o spun : la urma

urmelor şi în definitiv, eu sînt proprietarul casei!...
CORUL: Tu eşti sfîntă şi sacră
Proprietate!
Şi orice se întîmplă,
Chiar dacă iei foc,
Fără să te mai stingi,
Mistuindu-ne pe toţi,
Prefăcîndu-ne în cenuşă,
Tu eşti sfîntă şi sacră.
BIEDERMANN: Bine! *(Pauză.)* De ce nu mă lăsaţi să trec? *(Pauză.)* De ce nu mă lăsaţi să trec? *(Pauză.)* Nu trebuie să ne gîndim întotdeauna la ce-i mai rău. Unde ne-ar duce asta? Eu ţin la tihna mea, la liniştea mea şi nu vreau nimic mai mult, iar în ceea ce îi priveşte pe cei doi domni... fără să mai pun la socoteală că pentru moment am alte griji pe cap...
(Intră Babelte îmbrăcată cu palton şi cu pălărie.)
BIEDERMANN: Ce cauţi aici?
BABETTE: Vă deranjez?
BIEDERMANN: Sînt în conferinţă cu Corul.
(Babette face un semn din cap Corului, apoi îi şopteşte ceva la ureche lui Biedermann.)
BIEDERMANN: Cu panglică, fireşte! Nu interesează preţul, numai coroană să fie.
(Babette face semn din cap Corului.)
BABETTE : Scuzaţi-mă, domnilor.
(Babette se îndepărtează.)
146
BIEDERMANN : ... scurt şi cuprinzător, domnilor, sînt sătul. De voi şi de incendiatorii voştri! Nu mă mai duc nici la cafenea, că m-am săturat pînă-n gît. Nu se mai poate vorbi şi de altceva în ziua de azi? La urma urmei nu trăieşti decît o dată. Dacă o să considerăm că oricine, cu excepţia propriei noastre persoane, este un incendiator, Cum o să se mai îndrepte lucrurile vreodată? Puţină încre- . dere trebuie să avem, pentru numele lui Dumnezeu, e nevoie de puţină bunăvoinţă. Aşa socot eu. Nu trebuie să vedem întotdeauna răul. Sfinte Dumnezeule! Nu toţi oamenii sînt incendiatori. Aşa socot eu! Trebuie să avem puţină încredere... *(Pauză.)* Nu pot trăi veşnic cu frica-n sîn! *(Pauză.)* Credeţi oare că astă-noapte am închis o clipă ochii? La urma urmelor, nu sînt idiot. Benzina-i benzină. Mi-au trecut prin minte gîndurile cele mai negre — m-am suit pe masă, ca să trag cu urechea, apoi, mai tîrziu, chiar pe dulap, ca să-mi lipesc urechea de tavan. Da! Sfo-răiau, iată ce făceau. Sforăiau! M-am suit de cel puţin patru ori pe dulap. Sforăiau liniştiţi!... Şi cu toate astea, o dată, de furie, am pornit pe scară, puteţi să mă credeţi sau nu, în pijama. N-a lipsit mult ca să-i trezesc pe cei doi ticăloşi şi să-i azvîrl afară — cu butoaiele lor cu tot! Cu propriile mele mîini, fără milă, în toiul nopţii.
CORUL: Cu propriile tale mîini?
BIEDERMANN: Da.
CORUL: Fără milă?
BIEDERMANN: Da.
CORUL: în toiul nopţii?
BIEDERMANN : Era, cît pe-aci, da — dacă nevastă-mea n-ar fi venit, se temea să nu răcesc — era cît pe-aci s-o fac!
(Ia o ţigară ca să-şi ascundă stinghereala.)
147
CORIFEUL: Ce să însemne oare?
N-a dormit toată noaptea. S-a gîndit el oare Că i-au înşelat bunătatea? A avut o bănuială, dar de ce?
***(Biedermami** işi aprinde ţigara.)*
CORUL: Da, într-adevăr, e grea viaţa cetăţeanului!
E aspru la birou,
Dar acasă
E blîndeţea însăşi
vŞi-i place să facă bine. CORIFEUL : Cînd îi convine. CORUL: Cel ce nădăjduieşte că binele
Se datorează blândeţii,
Acela se înşeală amarnic. BIEDERMANN: Ce înţelegeţi prin asta? CORUL: Nouă ni se pare
Că pute a benzină.
(Biedermann adulmecă.)

BIEDERMANN : Ei bine, domnilor, eu nu simt nimic...
CORUL: Vai nouă! BIEDERMANN : Dar absolut nimic. CORUL: Vai nouă! CORIFEUL: Nici nu mai
CORUL : Vai nouă !
BIEDERMANN: Nu
CORIFEUL: Ce are de gînd, nefericitul? îngrijorător de îndrăzneţ, Aşa mi s-a părut; Şi palid a fugit de-aici. îngrijorător de hotărît; Dar ce va face?
(Se aude un claxon.)
CORUL: Nici nu mai simte mirosul supărător.
(Se aude claxonul în depărtare.)
CORUL : Vai nouă!
(Corul se retrage, afara de Corifeu, care îşi scoate pipa.)
CORIFEUL : Cel ce se teme mai mult
De o schimbare decît de o nenorocire. Cum să se împotrivească nenorocirii?
(Ormează corul.)
simte mirosul supărător. domnilor,
mai fiţi defetişti, nu mai repetaţi neîncetat: „Vai nouă!" *(Se aude claxonînd o maşină.)* Taxi! Taxi! *(Se aude maşina fnnînd.)* Mă scuzaţi. *(Biedermann iese grăbit.)*
CORUL : O, cetăţene, încotro ?!
(Se aude maşina pornind.)
148

Scena 4

In pod.
Eisenring e singur; în timp ce desfăşoară ghemul de sfoară, fluieră L i 1 i M a r 1 e n[1] îşi întrerupe fluieratul ca să-şi umezească arătătorul, pe care îl scoate prin luarnă, vrînd să-şi dea seama dincotro bate vlntul
în odaie.
Intră Biedermann, urmat de Babette. îşi scoate paltonul şi-şi aruncă servieta, Are o ţigară în gură.
BIEDERMANN: Fă Ce-ţi Spun. BABETTE: O gîscă ?
BIEDERMANN: O gîscă. *(îşi scoate cravata, con-tinuînd să ţină ţigara în gură.)*
BABETTE: De ce îţi scoţi cravata, Gottlieb?
(El ii întinde cravata.)
BIEDERMANN : Dacă-i denunţ pe cei doi vlăjgani, sînt sigur că mi-i fac duşmani! Şi ce-o să ai din asta ? E de ajuns un chibrit, pentru ca toată casa să fie în flăcări. Ce-am cîştiga? Dacă mă duc la ei şi-i invit... numai să primească invitaţia mea...
BABETTE: Atunci ?
BIEDERMANN: Atunci ni-i facem prieteni. *(îşi scoate haina, i-o dă nevesti-si şi iese.)*
BABETTE: Află, Anna, că astă-seară nu eşti liberă. Avem musafiri. Pune masa pentru patru persoane.
1 Cîntec al soldaţilor hitleristi.
în pod. Eisenring cîntâ Lili Marlen, cineva bate la uşă.
EISENRING: Intră! *(Continuă să fluiere, nu intră nimeni.)* Intră! *(Intră Biedermann, în cămaşă, cu ţigara în tnînă.)* ... 'neăţa domnule Biedermann!
BIEDERMANN : îmi dai. voie ?
EISENRING: Aţi dormit bine?
BIEDERMANN: Mulţumesc, foarte prost
EISENRING: Eu de asemeni... Din pricina fohn-ului... *(îşi vede mai departe de treabă cu depănatul sforii.)*
BIEDERMANN: Nu te stingheresc?
EISENRING ; Dar vă rog, domnule Biedermann, ca îa dumneavoastră acasă.
BIEDERMANN: Nu; vreau să mă vîr cu de-a sila... *(Se aude gungurit de porumbei.)* Şi prietenul nostru unde-i?
EISENRING: Sepp? La treabă, al dracului puturos. Nu voia să se ducă fără să mănînce! L-am trimis să caute rumeguş.
BIEDERMANN : Rumeguş ?
EISENRING: Rumeguşul răspîndeşte cel mai bine Jocul.
(Biedermann rîde politicos, ca de o glumă proastă.)
BIEDERMANN: Ce voiam să-ţi spun, domnule Eisenring...
EISENRING: Vreţi iarăşi să ne daţi afară?
BIEDERMANN : M-am gîndit peste noapte — ştii, isprăvisem somniferele — că aici sus, domnilor, n-aveţi toaletă.

EISENRING: Avem jgheabul streaşinii.
BIEDERMANN : Cum vreţi, domnilor, cum vreţi. Mi-a trecut pur şi simplu prin cap. Toată noaptea. V-ar plăcea poate să vă spălaţi sau să faceţi un duş. N-aveţi

150
151
decît să folosiţi baia mea. I-am spus Annei să pună prosoape. *(Eisenring clatină din cap.)* De ce dai din cap? EISENRING: Unde o fi pus-o oare?
BIEDERMANN: Ce ?
EISENRING: N-aţi văzut o amorsa undeva? *(Caută în toate părţile.)* Nu vă necăjiţi, domnule Biedermann, din pricina băii. Serios. Nici la închisoare, ştiţi, nu era baie.
BIEDERMANN: La închisoare?
EISENRING: Cum? Sepp nu v-a povestit că eu am ieşit din închisoare ?
BIEDERMANN: Nu.
EISENRING: Nici un cuvînt?
BIEDERMANN: Nu.
EISENRING: Ăsta nu vorbeşte decît despre el. Sînt asemenea ţipi! La urma urmelor, nu noi sîntem de vină că a avut o copilărie tragică. Şi dumneavoastră, domnule Biedermann, aţi avut o copilărie tragică? Eu nu! Aş fi putut să studiez. Tăticu voia să urmez dreptul. *(Se opreşte în faţa lucarnei şi strigă spre porumbei)* Gu! Gu ! Gu!
(Biedermann îşi aprinde din nou ţigara.)
BIEDERMANN: Domnule Eisenring, n-am dormit toată noaptea. Sincer vorbind : e într-adevăr benzină în butoaiele astea ?
EISENRING: N-aveţi încredere în noi?
BIEDERMANN: Nu vă întreb decît atît.
EISENRING: Sincer vorbind, drept cine ne luaţi, domnule Biedermann, drept cine?
BIEDERMANN: Să nu-ţi închipui, prietene, că eu n-am simţul umorului, dar trebuie. să spun că aveţi un fel de a glumi...
EISENRING: Cunoaştem cîntecul ăsta.
BIEDERMANN : Care anume ?
152
EISENRING: Gluma e al treilea mod de a te camufla. Al doilea e sentimentalismul. Adică marafeturi de soiul celor pe care le istoriseşte Sepp : copilăria lui în pădure la cărbunari, orfelinatul, circiil şi aşa mai departe. Dar cel mai bun şi mai sigur mijloc de camuflaj, după umila mea părere, este, dintotdeauna, să spui adevărul gol-goluţ. E caraghios, dar nimeni nu crede adevărul.
în odaie. Anna, urmată de văduva Knechtling în doliu.
ANNA: Luaţi loc! *(Văduva se aşază.)* Dar dacă sînteţi doamna Knechtling, e într-adevăr inutil. Domnul Biedermann nu vrea s-aibă nimic de-a face cu dumneavoastră, a zis el. *(Văduva se ridică de pe scaun.)* Luaţi loc! *(Văduva se aşază.)* Să nu vă faceţi iluzii... *(Anna iese.)*
în pod,
Eisenring, în picioare, meştereşte ceva. Biedermann, în picioare, fumează.
EISENRING ; Ce-o fi făcînd oare Sepp al nostru ? Rumeguşul, oricum, nu-i nici o afacere. Sper că nu l-au înhăţat.
BIEDERMANN: înhăţat ?
EISENRING: Ce vi se pare atît de nostim?
BIEDERMANN: Cînd te aud vorbind aşa, ştii, domnule Eisenring, mi se pare că vii dintr-o altă lume. înhăţat! Găsesc asta cît se poate de fascinant. Ca dintr-o altă lume! în lumea noastră, vezi dumneata, e rar ca cineva să fie înhăţat...
EISENRING : Pentru că în lumea dumneavoastră nu se fură rumeguş, bineînţeles, domnule Biedermann... asta-i deosebirea de clasă.
BIEDERMANN: Asta-i o prostie!
153
EISENRING: Doar nu vreţi să spuneţi, domnule Biedermann...
BIEDERMANN: Nu cred în deosebiri de clasă! Trebuie să-ţi fi dat seama, Eisenring, că eu nu sînt un om de modă veche. Dimpotrivă. Regret sincer că în clasele de jos se mai trăncăneşte despre deosebiri de clasă. Nu sîntem, • oare, în ziua de azi cu toţii, săraci ori bogaţi, făpturi ale unuia şi aceluiaşi creator? Chiar şi clasa de mijloc. Nu sîntem, dumneata şi cu mine, oameni, oameni din carne şi sînge?... Nu

ştiu, domnule, dacă fumezi. *(îi oferă ţigări Jiui Eisenring, dar acesta, dînd din cap, refuză.)* Se-înţelege, nu pledez să ne facem toţi o apă şi-un pămînt. Slavă Domnului, or să existe cît e lumea oameni capabili şi oameni incapabili, dar de ce să nu ne întindem, pHir şi simplu, mîna? Pentru Dumnezeu, un pic de bunăvoinţă, un pic de idealism, un pic... şi toţi ne-am dobîndi liniştea şi pacea, săraci ca şi bogaţi. Nu crezi asta, oare?

EISENRING : Pot să vă vorbesc sincer, domnule Biedermann ?

BIEDERMANN: Te rog...

EISENRING : N-o să răstălmăciţi ?

BIEDERMANN: Cu cît mai sincer, cu atît mai bine.

EISENRING : între noi — sincer vorbind — ar fi mai bine să nu fumaţi aici. *(înspăimîntat Biedermann îşi stinge ţigara.)* Nu pot să vă ordon, domnule Biedermann. La urma urmelor şi în definitiv, e casa dumneavoastră, dar pricepeţi.

BIEDERMANN : Bineînţeles!

(Eisenring se apleacă.)

EISENRING: Ah, uite-o! *(Ridică ceva de jos şi suflă praful de pe obiect înainte de a-l fixa de sfoară. Flu~ ieră din nou* Lili Marlen.J

BIEDERMANN : Spune-mi, domnule Eisenring, ce faci toată vremea aici? Dacă îmi permiţi să întreb? Ce-i asta?

154

EISENRING: O amorsa.

BIEDERMANN: ...?

EISENRING: Şi ăsta-i fitilul.

BIEDERMANN: ...?

EISENRING: Sepp zice că azi ar exista modele mult mai bune. Dar nu le au încă în arsenalul lor, iar pentru noi rîu poate fi vorba să le cumpărăm. Tot ce-i în legătură cu războiul e grozav de scump, totdeauna de prima calitate.

BIEDERMANN: Un fitil, spuneai?

EISENRING: Un fitil fulminant. *(îi întinde lui Bidermann capătul fitilului.)* Sînteţi atît de amabil, dom-nule, să ţineţi acest capăt, ca să pot măsura?

(Biedermann fine fitilul.)

BIEDERMANN: Lasă gluma, prietene... EISENRING: Numai o clipă! *(Fluieră* Lili Marlen *şi măsoară fitilul.)* Mulţumesc, domnule, mulţumesc mult!

(Biedermann izbucneşte deodată în rts.)

BIEDERMANN : Nu, Willi, pe mine nu mă duci. Pe mine nu! Dar trebuie să mărturisesc că vă bizuiţi mult pe umorul oamenilor. Mult! Cînd te aud vorbind aşa, îmi pot închipui foarte uşor că din cînd în cînd eşti arestat. Nu toată lumea, prietene, nu toată lumea are atîta umor ca mine!

EISENRING: Trebuie să nimereşti bine.

BIEDERMANN : Amicii mei de la cafenea, de pildă, de îndată ce le spui: „încrede-te în ceea ce-i bun în om", se şi gîndesc la Sodoma şi Gomora.

EISENRING: Ha !

BIEDERMANN: Şi închipuie-ţi că am donat o sumă de bani pompierilor noştri. Mi-e şi ruşine să spun cît!

EISENRING : Ha! *(îi întinde fitilul.)* Oamenii care n-au simţul umorului sînt pierduţi, cînd fitilul ia foc. Con-

155

solaţi-vă cu gîndul ăsta! *(Transpirat, Biedermann se aşază pe un butoi.)* Ce s-a întîmplat, domnule Biedermann ? V-aţi făcut alb ca varul. *(îl bate zdravăn pe umăr.)* Mirosul, ştiu, cînd nu eşti obişnuit cu mirosul de benzină. O să mai deschid o ferestruică. *(Deschide uşa.)* BIEDERMANN: Mulţumesc...

(Anna strigă de pe scară.)

ANNA : Domnule Biedermann! Domnule Biedermann! EISENRING : Iarăşi poliţia ? ANNA : Domnule Biedermann!

EISENRING : Dacă nici ăsta nu mai e stat poliţist! ANNA : Domnule Biedermann!

BIEDERMANN: Vin *(Biedermann şi Eisenring îşi vorbesc în şoaptă.)* Domnule Eisenring, îţi place gîscă?

EISENRING: Gîscă ? BIEDERMANN: Gîscă, da, gîscă.

EISENRING: Dacă-mi place? Mie? De ce?

BIEDERMANN : Umplută cu piure de castane ?

EISENRING: Şi garnisită cu varză roşie?
BIEDERMANN: Da... Asta voiam să-ţi spun: ne-vastă-mea şi cu mine — mai ales eu — m-am gîndit: dacă v-ar face plăcere... Nu vreau să mă vîr cu de-a sila...! Dacă v-ar face plăcere, domnule Eisenring, să veniţi la noi astă seară, la o masă bună, dumneata şi Sepp.
EISENRING: Azi?
BIEDERMANN : Preferi mîine ?
EISENRING: Mîine, cred că nu vom mai fi aici. Dar astă seară, cu plăcere, domnule, Biedermann, cu plăcere!
BIEDERMANN : Să spunem : ora şapte.
(Anna strigă de pe scară.)
ANNA : Domnule Biedermann!
(Biedermann ii întinde lui Eisenring mina.)

BIEDERMANN : Ne-am înţeles ? EISENRING : Ne-am înţeles.
(Biedermann pleacă, dar se opreşte încă o dată în uşă, dînd amabil din cai>, în timp ce aruncă o privire uluită asupra butoaielor şi fitilurilor.)
EISENRING : Ne-am înţeles!
(Biedermann iese şi Eisenring îşi vede mai departe de treabă, fluierînd. Corul înaintează ca şi cum scena s-ar fi isprăvit, dar în clipa cînd corul s-a adunat în fafa rampei, se aude un zgomot în pod, de parcă s-ar fi prăvălit ceva.)
în pod.
EISENRING: Poţi ieşi, filozofule. *(Al treilea ins apare în patru labe din mijlocul butoaielor; poartă ochelari.)* Ai auzit, astă seară Sepp şi cu mine sîntem invitaţi la cină. Tu ai să faci de pază aici. Să nu intre cineva şi să fumeze, înainte, de vreme. Ai înţeles? *(Al treilea îns îşi şterge ochelarii.)* Mă întreb uneori, filozof ule, ce cauţi printre noi, dacă nu te bucuri cînd izbucnesc incendii, scîn-tei şi flăcări care trosnesc, cînd sirenele sînt mereu în în-tîrziere, dacă nu-ţi face plăcere lătratul cîinilor, fumul şi strigătele oamenilor... cenuşa. *(Al treilea ins îşi pune ochelarii; e tăcut şi serios. Eisenring rîde.)* Reformatorule! *(Fluieră o clipă, fără să-l ia în seamă pe filozof.)* Nu-mi plac intelectualii, ştii bine, filozofule, ţi-am spus-o de la început; pentru voi ăştia nu există plăcere adevărată, voi ăştia sîn-teţi întotdeauna atît de firoscoşi, întotdeauna atît de serioşi, că ajungeţi să trădaţi — pentru voi nu există plăcere adevărată. *(îşi vede mai departe de treabă, fluierînd.)* CORUL: Iată, sîntem gata,
Toate furtunurile sînt încolăcite,
Sînt vopsite în roşu,
Potrivit regulamentului.

Fiecare gură de furtun
E de alamă,
E lustruită,
E unsă,
Fiecare ştie ce are de făcut. CORIFEUL: Dar vai, fohnul... CORUL : Fiecare ştie ce are de făcut,
Pompa noastră e şi ea
De alamă,
Lustruită, revizuită,
Ca să obţinem
O presiune mai puternică. CORIFEUL : Dar gurile de incendiu ? CORUL: Fiecare ştie ce are de făcut. CORIFEUL : Da, sîntem pregătiţi.
(Intră Babette, cu o gîscă în mină, şi Doctorul în filozofie.)
BABETTE : Da, domnule doctor, da, ştiu, dar soţul meu... da, e urgent, domnule doctor, e urgent, da, îi voi comunica... *(Se îndepărtează de filozof şi se îndreaptă spre rampă.)* Soţul meu mi-a spus să cumpăr o gîscă. Ei bine, iat-o! Şi s-o fac friptură! Ca să cîştigăm prietenia celor din pod! *(Se aud bătînd clopotele unei biserici.)* E sîmbătă seara, auziţi, şi nu pot să scap de o presimţire idioată : mă gîndesc că e poate pentru ultima oară cînd mai bat astfel clopotele oraşului nostru... *(Biedermann o strigă pe Babette.)* Nu ştiu, doamnelor, dacă Gottlieb are totdeauna dreptate. O dată chiar mi-a spus : „Bineînţeles, sînt nişte canalii, dar dacă mi-i fac duşmani, ei bine, Babette, s-a dus pe gîrlă loţittnea noastră!" Şi cînd te gîndeşti că abia se înscrisese în partid! *(Biedermann o strigă pe Babette.)* Veşnic aceeaşi poveste! îl cunosc pe Gottlieb al meu. Totdeauna bună-

tatea asta a lui, ei da, totdeauna bunătatea asta a lui! *(Babette iese cu gîsca.)*
CORUL: Unul care poartă ochelari,
Un băiat de familie,
Fără porniri duşmănoase.
Şi foarte cultivat,
Pe cît se pare, şi palid,
Nu-şi face iluzii că binele
îl obţii cu blîndeţe.
E foarte hotărît
Să acţioneze
Fără să ia seama cum,
Căci — îşi spune el —
Scopul sfinţeşte mijloacele.
Vai, el speră de asemeni...
Integru, neintegru!
Ca să vadă cît mai departe,
îşi şterge sticlele ochelarilor,
Dar nu vede
Benzina din butoaie,
Căci nu vede decît ideea!
Pînă cînd totul ia foc! DOCTORUL ÎN FILOZOFIE : Bună seara... CORIFEUL: La furtunuri!
La pompe!
La scări !
(Pompierii aleargă la posturile lor.)
CORIFEUL: Bună seara. *(Către public, după ce s-a auzit de pretutindeni strigătul: „Gafal")* Da, sîntem gata.

Scena 5

în odaie.
Văduva Knechtling se află în acelaşi loc, in picioare.
Se aud bătînd clopotele foarte tare. Ana pune masa,
iar Biedermann aduce două scaune,

BIEDERMANN : Numai că, vedeţi bine, n-am timp, doamnă Knechtling, n-am timp să mă ocup de morţi, v-am mai spus-o. Adresaţi-vă avocatului meu. *(Văduva Knechtling iese.)* Nu-ţi poţi auzi nici propriul glas, Anna. *(Anna închide fereastra; clopotele se aud mai încet.)* Ţi-am spus doar : o masă simplă şi plăcută. Ce rost au sfeşnicele astea stupide ?
ANNA : Dar, domnule, le punem întotdeauna.
BIEDERMANN : Simplu şi plăcut. Nu ca nişte parveniţi. Şi bolurile astea pentru clătitul degetelor, fir-ar să fie! Suporturile pentru cuţite, argintărie, numai argintărie şi cristaluri. Ce impresie o să facă asta? *(Strînge suporturile pentru cuţite şi le vîră în buzunarele pantalonilor.)* Vezi bine, Anna, eu m-am îmbrăcat cu cea mai veche haină. Cuţitul cel mare de tăiat poţi să-l laşi, o să avem nevoie. Dar în rest, ia toată argintăria. Cei doi domni trebuie să se simtă ca la ei acasă. Unde-i tirbuşonul?
ANNA: Aici.
BIEDERMANN : N-avem unul mai ieftin?
ANNA : Avem în bucătărie, da ăla-i ruginit.
BIEDERMANN : Adu-l *(Ia o baterie de argint de pe masă.)* Ce-i cu asta?
ANNA: Pentru vin.
BIEDERMANN : De argint! *(Se uită ţintă la baterie, apei la Anna.)* O punem întotdeauna?
ANNA: Dar avem nevoie, domnule Biedermann.
BIEDERMANN : Nevoie! Ce înseamnă asta nevoie ? Pe omenie, de fraternitate, de asta avem nevoie. Ia-o de aici! Şi ce dracu mai aduci ?
ANNA: Şervete.
BIEDERMANN : De damasc ? !
ANNA: N-avem altele.
(Biedermann strînge şervetele şi le ascunde în bateria de argint.)
BIEDERMANN : Sînt popoare întregi care trăiesc şi fără şervete, oameni ca noi...
(Intră Babette cu o coroană impunătoare. Biedermann n-o observa încă, fiindcă stă în faţa mesei.)

BIEDERMANN : Mă întreb de ce avem nevoie de faţă de masă!
BABETTE: Gottlieb !
BIEDERMANN : Fără deosebiri de clasă! *(0 zăreşte pe Babette.)* Ce-i cu coroana asta?
BABETTE : Am comandat-o noi. Dar ce zici de asta, Gottlieb, că ne-au trimis-o aici. Şi totuşi adresa le-am scris-o eu însămi, adresa familiei Knechtling, negru pe alb; Şi panglica, şi totul e anapoda!
BIEDERMANN: Panglica, de ce?
BABETTE : Iar comisionarul spune că nota de plată au trimis-o doamnei Knechtling. *(Babette îi arată panglica.)*
REGRETATULUI NOSTRU GOTTLIEB BIEDERMANN!
(Biedermann priveşte îndelung panglica.)
BIEDERMANN : N-o primim. Nici gînd! Trebuie s-o schimbe. *(Se întoarce spre masă.)* Nu mă enerva, acum, Babette, am altceva de făcut, pentru Dumnezeu, nu pot

să fiu pretutindeni. *(Babette iese cu coroana.)* Aşadar, fără faţă de masă! Vrei să m-ajuţi, Anna? Şi ţi-o repet: n-ai să serveşti la masă. în nici un caz! Ai să intri fără să baţi, ai să intri pur şi simplu şi ai să pui doar tigaia pe masa. ANNA : Tigaia ?
(Biedermann ia faţa de masă.)
BIEDERMANN : Asta schimbă imediat atmosfera. Vezi! O masă de lemn, nimic altceva, ca la Cina cea de taină. *(îi întinde faţa de masă.)*
ANNA: Domnul vrea s-aduc gîsca direct în tigaie? *(împătureşte faţa de masă.)* Ce vin să servesc domnule?
BIEDERMANN : Am să mă duc să-l iau chiar eu.
ANNA : Domnule Biedermann!
BIEDERMANN: Ce mai e?
ANNA: N-am un pulover, aşa cum vreţi dumneavoastră, domnule, un pulover simplu de tot, ca să dau impresia să fac parte din familie.
BIEDERMANN: Ia unul de-al nevesti-mi.
ANNA: Pe cel galben, sau pe cel roşu?
BIEDERMANN : Fără fasoane! Nu vreau nici bonetă, nici şorţ. Ai înţeles? Şi îţi repet : Ia toate sfeşnicele astea! Şi apoi fă ce ştii, Anna, ca totul să nu fie atît de pus la punct! Eu mă duc în pivniţă. *(Iese.)*
ANNA: „Fă ce ştii, ca totul să nu fie atît de pus la punct". *(După ce a împăturit faţa de masă, o aruncă într-un colţ şi o calcă în picioare.)* Cum doriţi. *(Intră Schmitz şi Eisenring, fiecare cu cîte un trandafir în mînă.)*
AMÎNDOI : Bună seara, domnişoară!
(Anna iese, fără să le arunce vreo privire.)
EISENRING: Cum asta, fără rumeguş? SCHMITZ: Confiscat. De poliţie. Ca măsură de precauţie. Cine vinde sau deţine rumeguş fără autorizaţia

poliţiei este arestat. Măsură de precauţie în toată ţara... *(Se piaptănă.)*
EISENRING: Mai ai chibrituri?
SCHMITZ: Nu.
EISENRING: Nici eu!
(Schmitz suflă peste dinţii pieptenului.)
SCHMITZ: Va trebui să-i cerem. EISENRING : Lui Biedermann ?
SCHMITZ : Dar nu uita. *(îşi vîră pieptenele în buzunar şi adulmecă.)* Hm, ce frumos miroase!...
(Biedermann înaintează spre rampă, încărcat cu sticle.)
BIEDERMANN: Puteţi să credeţi ce vreţi despre mine. Dar răspundeţi-mi la o întrebare... *(Se aud urlete şi rîsete.)* Mi-am zis : Atîta timp cît urlă şi trag la măsea, nu vor face altceva... Cele mai bune sticle din pivniţa mea. Dacă cineva mi-ar fi spus asta acum o săptămînă... Să fim sinceri, domnilor : de cînd ştiţi în mod precis că sînt incendiatori? Lucrurile nu se întîmplă cum vă închipuiţi, domnilor, ci se petrec fără zgomot şi pe neaşteptate... Bănuieli! Am avut, domnilor, întotdeauna bănuieli... dar să fim sinceri, domnilor: Pentru numele lui Dumnezeu, ce aţi fi făcut în locul meu? Şi cînd? *(Trage cu urechea; nu se aude nimic.)* Trebuie să mă duc sus. *(Se îndepărtează în grabă.)*

Scena 6

în odaie.
Ospăţul e în toi. Rîsete, mai ales Biedermann care, încărcat cu sticle, nu mai poate sâ-şi potolească rîsul stîrnit de ultima glumă spusă; doar Bobette nu rîde de loc

BIEDERMANN: Cîlti! Ai auzit? Cîlti, zice el. cîlti, asta arde şi mai bine!
BABETTE : Unde-i hazul ?
BIEDERMANN: Cîlţi! Tu ştii ce sînt cîlţii?
BABETTE : Da.
BIEDERMANN : N-ai simţul umorului, Babettchen. *(Pune sticlele pe masă.)* Ce poţi face, prieteni, cînd cineva e pur şi simplu lipsit de simţul umorului?
BABETTE : Dar explică-mi o dată!
BIEDERMANN : Bine! Azi dimineaţă Willi îmi spune că l-a trimis pe Sepp să fure rumeguş. Rumeguş, asta înţelegi, nu ? Şi acum îl întreb pe Sepp : „Ce-i cu rumeguşul acela?" La care el îmi răspunde : „Rumeguş n-am putut să găsesc, dar am găsit cîlţi". înţelegi? Şi Willi care adaugă: „Cîlţii ard şi mai bine!"
BABETTE : Asta am înţeles.
BIEDERMANN: Da? Ai înţeles?
BABETTE: Şi care-i hazul?
(Biedermann renunţă să-i mai explice.)
BIEDERMANN: Domnilor, să bem!
(Biedermann destupă sticla.)

BABETTE : E adevărat, domnule Schmitz, că ai adus cîlţi în podul nostru?
BIEDERMANN.- închipuie-ţi, Babette, azi-dimineaţă am măsurat chiar şi fitilul, noi doi, Willi şi cu mine.
BABETTE : Fitilul ?
BIEDERMANN: Fitilul fulminant! *(Umple paharele.)*
BABETTE : Acum să vorbim serios, domnilor, ce înseamnă toate astea ?
(Biedermann rîde.)
BIEDERMANN : Să vorbim serios! zice ea. Să vorbim serios!... Ei, poftim! Să vorbim serios!... Nu te lăsa păcălită, Babette, ţi-am spus doar că prietenii noştri au un fel al lor de a glumi — alt mediu, alte glume! O spun întotdeauna... Nu le mai rămîne... Acum nu le mai rămîne decît să-mi ceară chibrituri! *(Schmitz şi Eisenring schimbă priviri între ei.)* Pentru că aceşti domni mă socotesc încă un mic-burghez sperios, care n-are simţul umorului, vezi tu, un mic-burghez care poate fi dus de nas... *(Ridică paharul.)* în sănătatea voastră!
EISENRING: în sănătatea dumneavoastră!
SCHMITZ : în sănătatea dumneavoastră!
(Ciocnesc.)
BIEDERMANN: Pentru prietenia noastră. *(Beau şi se aşază din nou.)* în casa noastră nu se serveşte la masă, domnilor, aşa că, vă rog, serviţi-vă singuri.
SCHMITZ: Dar nu mai pot.
EISENRING: Lasă fasoanele. Nu eşti la orfelinat; baide, Sepp, fără fasoane. *(Se serveşte cu gîscă.)* Gîsca, doamnă, e pe cinste.
BABETTE : Mă bucură.
EISENRING: Gîscă şi Pommard[1]! La asta nu mai lipseşte decît o faţă de masă.

1 Vin roşu franţuzesc.

BABETTE : Auzi, Gottlieb ?
EISENRING: Dar nu-i neapărat necesar! O faţă de masă albă, ştiţi, de damasc, cu argintărie pe deasupra.
BIEDERMANN : Anna!
EISENRING: De damasc, cu flori, dar albă, ştiţi, ca nişte flori de gheaţă! Dar nu trebuie neapărat, domnule Biedermann, nu trebuie neapărat. Nici la închisoare n-aveam faţă de masă.
BIEDERMANN: Anna!
BABETTE: La închisoare...? BIEDERMANN : Unde-i oare ? BABETTE : Dumneata ai fost la închisoare ?
(Intră Anna, care poartă un pulover de un roşu ţipător.)
BIEDERMANN : Anna, adu-ne imediat o faţă de masă!

ANNA: Bine, domnule...
EISENRING : Şi dacă aveţi ceva, aşa, nişte castro-naşe pentru spălatul degetelor...
ANNA: Bine, domnule...
EISENRING : Ne veţi socoti poate copilăroşi, doamnă, dar aşa sînt oamenii din popor. Sepp, de pildă, care a fost crescut într-o colibă de cărbunari, n-a văzut niciodată un suport de cuţit. Ei bine, vedeţi... ăsta-i visul vieţii lui ratate : o masă cu argintărie şi cristaluri!
BABETTE : Dar, Gottlieb, noi avem toate astea.
EISENRING: Nu trebuie neapărat.
ANNA: Mă rog.
EISENRING: Şi dacă aveţi şervete, domnişoară, adu-ne!
ANNA: Domnul Biedermann mi-a spus... BIEDERMANN: Adu şervetele!
ANNA: Mă rog.
(Anr.a aduce tot ce a scos de pe masă.)

EISENRING: Sper, doamnă, că nu ne luaţi în nume de rău. Cînd ieşi din închisoare, ştiţi... luni şi luni de zile fără pic de civilizaţie... *(Ia fala de masă şi i-o arată lui Schmitz :)* Tu ştii ce-i asta? *(Către Babette.)* N-a văzut niciodată aşa ceva! *(Către Schmitz.)* E damasc. SCHMITZ: Şi ce-i cu asta? Ce să fac cu ea?
(Eisenring îi leagă faţade masă în jurul gîtului.)
EISENRING: Uite aşa.
(Biedermann face o sforţare pentru a găsi gestul caraghios şi rîde.)
BABETTE : Unde sînt oare suporturile noastre de cuţite, Anna, suporturile noastre de cuţite?
ANNA: Domnul...
BIEDERMANN: Adu-le !
ANNA : Păi aţi spus să le iau.
BIEDERMANN : Adu-le, am zis! Unde sînt, pentru numele lui Dumnezeu?
ANNA : în buzunarul stîng al pantalonilor dumneavoastră.
(Biedermann se scotoceşte în buuznar.)
EISENRING: Nu vă ieşiţi din fire.
ANNA : N-am nici o vină!
EISENRING: Nu-ţi ieşi din fire, domnişoară...
(Ana izbucneşte în plîns, se întoarce şi iese fugind.)
EISENRING: Din pricina fohnului.
(Pauză.)
BIEDERMANN : Beţi, prieteni, beţi!
(Schmitz şi Eisenring beau şi tac.)
EISENRING: Gîscă mîncam în fiecare zi pe vremea cînd eram chelner. Cînd treci ca o săgeată prin coridoarele lungi, cu tava în mînă. Dar atunci, doamnă, pe ce să-ţi Ştergi degetele? Aceasta-i întrebarea. Pe ce altceva, dacă nu

pe propriul tău păr? Pe cînd alţii au la dispoziţie boluri de cristal! Asta n-am să uit niciodată. *(îşi afundă degetele în bol.)* Ştiţi dumneavoastră ce-i un traumatism?
BIEDERMANN: Nu.
EISENRING : Mi-au explicat totul la închisoare. *(îşi şterge degetele.)*
BABETTE : Şi pentru ce-ai fost închis, domnule Eisenring ?
BIEDERMANN : Babette!
EISENRING : Pentru ce am fost închis ?
BIEDERMANN : Dar aşa ceva nu se întreabă!
EISENRING: Mă întreb şi eu... Eram chelner, mai bine zis un mic oberchelner, şi iată că deodată mă iau drept un mare incendiator.
BIEDERMANN: Hm!
EISENRING : M-au înhăţat chiar la mine acasă.
BIEDERMANN i Hm !
EISENRING: Am fost atît de surprins, încît m-am lăsat arestat.
BIEDERMANN: Hm !
EISENRING: Am avut noroc, doamnă; am avut de-a face cu şapte poliţişti încîntători. Cînd le-am spus că trebuie să mă duc la lucru şi că n-am timp de pierdut, mi-au zis: „Localul dumitale a ars".
BIEDERMANN: Ars !

EISENRING: în timpul nopţii, se pare, da.
BABETTE: Ars?
EISENRING : „Perfect! le-am răspuns. în cazul ăsta am timp." Din localul nostru nu mai rămăsese decît nişte lemnărie care fumega. L-am privit în trecere, prin ferăstruica zăbrelită a dubei. *(Bea ca un cunoscător.)*
BIEDERMANN: Şi după aceea?
(Eisenring se uită la etichetă.)
168
EISENRING: Aveam şi din ăsta: patruşnouă!... *Cave de l'Echqnnon...* Şi după aceea? Să vă povestească Sepp restul. Şedeam în anticameră şi mă jucam cu cătuşele, cînd, ghici pe cine l-au adus? Pe ăsta! *(Schmitz radiază de bucurie.)* în sănătatea ta, Sepp!
SCHMITZ: în sănătatea ta, Willi!
(Beau.)
BIEDERMANN: Şi după aceea?
SCHMITZ: „Dumneata eşti incendiatorul?" e întrebat Eisenring şi i se oferă o ţigară. „Iertaţi-mă! zice el, din păcate n-am chibrituri, domnule comisar, cu toate că mă luaţi drept un incendiator."
(Izbucnesc în hohote de rîs şi se bat peste coapse.) BIEDERMANN: Hm !
(Intră Anna, care poartă din pou bonetă şi şort; îi întinde o carte de vizită lui Biedermann, care o examinează.)
ANNA: Spune că-i urgent. BIEDERMANN: Dar am musafiri...
(Schmitz şi Eisenring ciocnesc din nou.)
SCHMITZ: în sănătatea ta, Willi! EISENRING : în sănătatea ta, Sepp f
(Beau. Biedermann priveşte lung cartea de vizită.)
BABETTE: Cine-i, Gottlieb? BIEDERMANN: Doctorul acela în filozofie.
(Anna îşi caută de lucru pe Ungă bufet.)
EISENRING: Şi ce-s alea de acolo, domnişoară, marafeturile alea de argint? ANNA: Sfeşnicele?
EISENRING: De ce le asc'undeţi? BIEDERMANN: Adu-le aici!
169
ANNA: Dar domnul a spus că... BIEDERMANN: Adu-le cînd îţi spun!
(Anna pune sfeşnicele pe masă.)
EISENRING: Ce spui de asta, Sepp? Au sfeşnice şi le ascund! Ce mai vrei? De argint şi cu lumînări... Ai chibrituri?
(Se caută în buzunare.)
SCHMITZ: Din păcate, n-avem chibrituri, domnule Biedermann, într-adevăr n-avem.
BIEDERMANN: Am eu.
EISENRING : Daţi-mi-le!
BIEDERMANN : Le aprind eu! Lasă, lasă! Le aprind eu. J
(Aprinde lumînările.)
BABETTE: Dar ce vrea domnul ăsta? ANNA: Nu înţeleg nimic, doamnă, spune că nu maij poate să tacă multă vreme, aşteaptă pe scări. BABETTE: între patru ochi, zice el? ANNA: Da, şi vrea neapărat să dea ceva în vileag.
BABETTE: Ce?
ANNA: Chiar de mi-ar repeta-o de o sută de ori, doamnă, n-aş înţelege; spune că ar vrea să se distanţeze...
(Sînt aprinse o mulţime de lumînări.)
EISENRING: Asta face imediat cu totul altă imprf sie, nu găsiţi, doamnă ? *Candle-light* [x].
BABETTE : Da, într-adevăr.
EISENRING : Eu sînt pentru atmosferă.
BIEDERMANN : Vezi dumneata, domnule Eisenring, asta-mi face într-adevăr plăcere...
(Au fost aprinse toate lumînările.)
Lumina lumînărilor (engl.).
170
EISENRING : Schmitz, nu plescăi!
(Babette îl ia pe Eisenring de o parte.)
BABETTE: Dar dă-i pace!
EISENRING : Nu ştie să se poarte, doamnă, vă cer iertare. Asta mă scoate din sărite. Unde să fi învăţat ? Din coliba de cărbunari a nimerit la orfelinat...
BABETTE: Ştiu!
EISENRING: De la orfelinat la circ...
BABETTE: Ştiu!

EISENRING: De la circ la teatru...
BABETTE: Asta nu o mai ştiu, nu...
EISENRING : Soarta, doamnă, soarta!
(Babette se adresează lui Schmitz.)
BABETTE: Dumneata ai făcut şi teatru? *(Schmitz roade o pulpă de gîscă şi dă din cap în semn cada.)* Şi unde asta ?
SCHMITZ: în culise.
EISENRING: Nu-i lipsit de talent... Sepp, în rol de fantomă, merită să fie văzut!
SCHMITZ: Nu acum!
EISENRING: De ce nu acum?
SCHMITZ: N-am fost decît o săptămînă la teatru, doamnă, după aceea a ars...
BABETTE: Ars?
EISENRING : Nu umbla cu fasoane!
BIEDERMANN: Ars ?
EISENRING: Nu umbla cu fasoane! *(Desface faţa de masă pe care Schmitz o purta în chip de şervet şi i-opune peste cap.)* Aşa, dă-i drumu! *(Schmitz, acoperit cu faţa de fiasă albă, se ridică.)* Priviţi! Nu arată a fantomă?
ANNA: Mie mi-e frică.

1

EISENRING: Lasă, fetiţo! *(0 ia pe Anna în braţe; ea îşi acoperă faţa cu mîinile.)*
SCHMITZ: „Putem să-i dăm drumu?"
EISENRING: Ăsta-i limbaj de teatru, doamnă, asta a învăţat el la repetiţii. Doar într-o singură săptămînă, înainte ca teatrul să fi ars, spre uimirea tuturor.
BABETTE : Nu vorbi tot timpul de incendii!
SCHMITZ: „Putem să-i dăm drumu?"
EISENRING: Gata...
(Toţi şed, Eisenring o ţine pe Anna la pieptul lui.)
SCHMITZ: JEDERMANN! JEDERMANN![1]
BABETTE: Gottlieb ! BIEDERMANN: Pst !
BABETTE: Asta am văzut-o la Salzburg. SCHMITZ : BIEDERMANN ! BIEDERMANN ! EISENRING: Găsesc că-i grozav în rolul ăsta. SCHMITZ: BIEDERMANN! BIEDERMANN!
EISENRING: Trebuie să întrebaţi: „Cine eşti?"
BIEDERMANN: Eu?
EISENRING : Fără asta nu va putea să-şi spună textul. SCHMITZ: JEDERMANN! BIEDERMANN!
BIEDERMANN: Bine. Cine sînt? BABETTE : Nu! Trebuie să întrebi cine-i el.
BIEDERMANN : Aşa ! SCHMITZ: NU MĂ AUZIŢI?
EISENRING : Nu, Sepp, ia-o de la început!
(îşi schimbă toţi poziţia.)
SCHMITZ: JEDERMANN! BIEDERMANN! BABETTE: Eşti tu — de pildă — moartea?
BIEDERMANN: Prostii !
BABETTE: Ce poate fi atunci?
1 Aluzie la dranwcu acelaşi nume de scriitorul anstriac *Hugo van Hofmannstahl* (1874-l929).
BIEDERMANN : Trebuie să întrebi : „Cine eşti ?" Ar putea fi spiritul lui Hamlet. Sau oaspetele de piatră[1] ştii. Sau acel... cum îi zice... complicele lui Macbeth...
SCHMITZ: CINE MĂ CHEAMĂ?
EISENRING : Continuă!
SCHMITZ: BIEDERMANN GOTTLIEB!
BABETTE : Haide! întreabă-l o dată. Ţie îţi vorbeşte.
SCHMITZ: NU MĂ AUZIŢI?
BIEDERMANN: Cine eşti?
SCHMITZ: SÎNT SPIRITUL LUI KNECHTLING!
(Babette sare în sus şi dă tin ţipăt.)
EISENRING: Opreşte-te. *(Smulge faţa de masă albă care-l învăluie pe Schmitz.)* Idiot ce eşti! Asta nu se face. Knechtling! Nu merge. Knechtling a fost înmormîntat azi.

SCHMITZ: Tocmai de aceea.
(Babette îşi acoperă faţa cu mîinile.)
EISENRING : Nu-i Knechtling, doamnă! *(Eisenring clatină din cap dezaprobîndu-l pe Schmitz.)* Ce glume de prost gust!
SCHMITZ: Nu mi-a trecut altceva prin minte.
EISENRING: Knechtling! Tocmai el. Un vechi şi devotat colaborator al domnului Biedermann, îţi dai oare seama? înmormîntat chiar azi... e încă prezent, alb ca o faţă de masă, strălucitor ca o pînză de damasc, ţeapăn şi rece, dar gata să se aşeze... *(O ia pe Babette de umeri.)* Pe cuvînt de onoare, doamnă, nu-i Knechtling.
(Schmitz se şterge de sudoare.)
SCHMITZ: Vă cer iertare! BIEDERMANN: Să ne aşezăm! ANNA: S-a terminat?
(Se aşază cu toţii şi tac încurcaţi.)
1 Personaj care apare îa piesele despre *Don Juan*

BIEDERMANN: Ce-aţi spune de o ţigară, domnilor? *(Trece din mînă în mînă o cutie de ţigări.)*
EISENRING : Idiotule! Ia priveşte cum tremură domnul Biedermann... Mulţumesc, domnule, mulţumesc! Dacă-ţi închipui că asta are vreun haz. Cînd ştii perfect de bine : Knechtling a dat drumul robinetului de gaz, după ce Gottlieb al nostru a făcut tot ce-a putut pentru Knechtling ăsta. Timp de paisprezece ani i-a dat de lucru lui Knechtling ăsta şi acum, poftim recunoştinţă...
BIEDERMANN: Să nu mai vorbim.
EISENRING: Şi asta-i recunoştinţa ta pentru gîscă! *(îşi pregătesc ţigările.)*
SCHMITZ: Să cînt ceva.
EISENRING: Ce?
SCHMITZ: *Vulpe tu mi-ai furat gîsca... (Cîntă să-ţi spargă urechile.) Vulpe tu mi-ai furat gîsca, dă-mi-o înapoi...*
EISENRING: încetează.
SCHMITZ: *Dă-mi-o înapoi... Că de nu eu vin cu puşca...*
EISENRING: E beat.
SCHMITZ: *Că de nu eu vin cu puşca...*
EISENRING: Nu-l luaţi în seamă, doamnă.
SCHMITZ: *...mi-ai furat gîsca. Dă-mi-o înapoi. Că de nu eu vin cu puşca...*
BIEDERMANN: Puşca. Nu-i de loc rău.
CEI TREI BĂRBAŢI: *Vulpe tu mi-ai furat gîsca...*
(Cîntă cu toţii pe mai multe voci, uneori foarte tare, alteori foarte încet, cîntecul atternînd cu tot felul de hohote de rîs şi zbierete, apoi urmează o pauză, după care Biedermann începe să cînte din nou, întrecîndu-i pe toţi, pînă se ajunge la epuizarea generală.)
BIEDERMANN : Ei, şi-acum, în sănătatea voastră. *(în timp ce ridică paharele, în depărtare se aud sirenele.)* Ce a fost asta?
EISENRING: Sirene.
BIEDERMANN: Lasă gluma!
BABETTE: Incendiatori, incendiatori!
BIEDERMANN: Nu zbiera! *(Babette aleargă să deschidă fereastra, urletul sirenelor se apropie atît de tare că te trec fiorii, apoi se îndepărtează vîjîind.)* Bine cel puţin că nu-i la noi!
BABETTE: Unde o fi?
EISENRING: în direcţia de unde bate fohnul.
BIEDERMANN: Bine cel puţin că nu-i la noi...
EISENRING: Aşa procedăm de cele mai multe ori. Atragem pompierii într-un cartier mărginaş şi după aceea, cînd începe într-adevăr, drumul e barat.
BIEDERMANN: Nu, domnilor, încetaţi cu gluma...
EISENRING : Dar aşa procedăm noi, lăsînd gluma la o parte.
BIEDERMANN: De ajuns cu prostia asta. Vă rog! Totul cu măsură, vedeţi bine, nevastă-mea e albă ca hîrtia...
BABETTE: Uită-te la tine!
BIEDERMANN: Orice ar fi, sirenele sînt sirene, nu găsesc nimic caraghios în asta, domnilor, există o limită în toate. Arde undeva, altfel pompierii noştri n-ar fi pornit.
(Eisenring îşi consultă ceasul.),

EISENRING: E timpul să plecăm.
BIEDERMANN: Acum?
EISENRING: Din păcate!
SCHMITZ: *Că de nu eu vin cu puşca...*
(Se aud din nou sirenele.)
BIEDERMANN: Babette, fă cafea! *(Babette iese.)* Şi tu, Anna, ce ai de te holbezi aşa? *(Anna iese.)* între noi, domnilor, ajunge. Nevastă-mea suferă de inimă, încetaţi cu glumele despre incendiu.
SCHMITZ: Dar nu glumim, domnule Biedermann.
EISENRING: Noi sîntem incendiatori.
174
175
BIEDERMANN : Acum, domnilor, să vorbim serios.
SCHMITZ: Cît se poate de serios.
EISENRING: Cît se poate de serios.
SCHMITZ: De ce nu ne credeţi?
EISENRING: Recunoaşteţi şi dumneavoastră, domnule Biedermann, casa dumneavoastră e atît de bine plasată : cinci focare de incendiu ca astea în jurul gazo-metrelor care sînt, din păcate, păzite, şi pe deasupra mai e şi un fohn grozav.
BIEDERMANN: Nu-i adevărat.
SCHMITZ : Domnule Biedermann! Din moment ce ne socoti incendiatori, de ce n-am vorbi deschis?
(Biedermann arată ca un cîine bătut.)
BIEDERMANN: Dar eu nu vă socotesc incendiatori, domnilor, nu-i adevărat, sînteţi nedrepţi, eu nu vă socotesc incendiatori...
EISENRING : Sincer!
BIEDERMANN: Nu! Nu! Nu şi nu!
SCHMITZ: Atunci ce ne socotiţi?
BIEDERMANN: ...Prietenii... mei... *(Eisenring şi Schmitz îl bat amical pe umăr şi dau să plece.)* Unde vă duceţi?
EISENRING: A sosit timpul.
BIEDERMANN: Vă jur, pe numele lui Dumnezeu!
EISENRING: Pe numele lui Dumnezeu?
BIEDERMANN: Da!
(Ridică încet mîna spre a jura.)
SCHMITZ: Willi nu crede în Dumnezeu, cum nu credeţi nici dumneavoastră, domnule Biedermann, oricît aţi jura.
(Cei doi se îndreaptă iar spre uşă.)
BIEDERMANN: Ce să fac spre a vă convinge?
(Le barează trecerea.)
EISENRING: Dă-ne chibrituri... BIEDERMANN: Ce... să vă dau? EISENRING: Noi nu mai avem.
BIEDERMANN: Să vă dau...
EISENRING: Da. Devreme ce nu ne socotiţi incendiatori.
BIEDERMANN : Chibrituri ?
SCHMITZ: Vrea să spună, ca dovadă a încrederii ce ne-o acordaţi.
(Biedermann îşi vîră
în buzunar.)
EISENRING: Şovăie. Vezi? Şovăie.
BIEDERMANN: Pst! Nu în faţa nevesti-mi. *(Babette se înapoiază.)*
BABETTE: Cafeaua e gata. *(Pauză.)* Trebuie să plecaţi ?
BIEDERMANN: Da, prieteni... păcat, dar... principalul € că voi aţi simţit... Fără vorbe multe, prieteni, dar de fapt de ce nu ne-am tutui?
BABETTE: Hm!
BIEDERMANN : Aş fi de părere să bem bruderşaft!
(Ia o sticlă şi tirbuşonul.)
EISENRING : Pentru Dumnezeu, spuneţi-i soţului dumneavoastră să nu mai destupe pentru asta o sticlă, nu mai merită osteneala.
(Biedermann scoate dopul.)
BIEDERMANN : Nimic nu-i prea mult, prieteni, nimic nu-i prea mult, şi dacă aveţi cea mai mică dorinţă... cea mai mică dorinţă... *(Umple paharele în grabă şi le întinde fiecăruia.)* Să ciocnim

prieteni! *(Ciocnesc.)* Gottlieb...
(îl sărută pe Schmitz pe obraz.) SCHMITZ: Sepp...

BIEDERMANN : Gottlîeb...
(II sărută pe Eisenring pe obraz.) EISENRING: Willi...
(Stau în picioare şi beau.)
EISENRING : Orice ar fi, Gottlieb, e timpul. SCHMITZ : Din păcate ! EISENRING: Doamnă...
(Se aud sirenele.)
BABETTE: Am petrecut o seară încîntătoare.
(Se atid clopotele de alarmă.)
EISENRING: încă un lucru doar, Gottlieb...
BIEDERMANN: Ce anume ?
EISENRING: Ştii bine.
BIEDERMANN: Dacă aveţi cea mai mică dorinţă...
EISENRING : Chibriturile.
(Anna intră cu cafeaua.)
BABETTE: Ce se întîmplă, Anna? ANNA: Cafeaua.
BABETTE : Pari atît de tulburată!
ANNA: Acolo în spate... cerul, doamnă Biedermann, în spate, înspre bucătărie... cerul, arde...
(în clipa cîud Schmitz şi Eisenring se înclină şi pleacă, se vede o vllvătaie puternică. Biedermann e galben ca ceara şi rămîne înlemnit.)
BIEDERMANN: Din fericire, nu-i la noi... Din fericire, nu-i la noi... Din fericire..
(Intră intelectualul.)
BIEDERMANN: Ce doriţi?
DOCTORUL ÎN FILOZOFIE: Nu pot să tac. *(Scoate o hîrtie din buzunarul de la piept al hainei şi începe să citească.)* „Subsemnatul, profund tulburat de evenimentele în curs.

evenimente care şi din punctul nostru de vedere, mi se pare, nu pot fi calificate decît criminale, fac următoarea declaraţie publică..."
(Nenumărate sirene încep să urle; Doctorul în filozofie citeşte un text lung, din care nu se înţelege nici un cuvînt; se aud lătrături, clopote de alarmă, ţipete, sirene în depărtare, pîrîituri, foarte apropiate; apoi. Doctorul în filozofie se apropie de Biedermann şi îi întinde hîrtia.)
DOCTORUL ÎN FILOZOFIE: Eu mă distanţez...
BIEDERMANN: Şi ce-i cu asta?
DOCTORUL ÎN FILOZOFIE : Am spus ce aveam de spus. *(îşi scoate ochelarii şi pune toartele una peste alta.)* Vedeţi, domnule Biedermann, eram un reformator, o credeam serios şi sincer; eram la curent cu tot ceea ce făceau în pod, în afară de un singur lucru : că o fac din pură plăcere.
BIEDERMANN: Domnule doctor... *(Intelectualul se -îndepărtează.)* Ei, domnule doctor, ce-i cu asta? *(Intelectualul trece pe deasupra rampei şi se instalează în fotoliu de orchestră.)*
BABETTE: Gottlieb...
BIEDERMANN: A plecat.
BABETTE: Ce le-ai dat? Am văzut bine?... Chibrituri? BIEDERMANN: De Ce nu?
BABETTE : Chibrituri ?
BIEDERMANN : Dacă erau cu adevărat incendiatori, crezi oare că n-ar fi avut chibrituri ? Babettchen, Babettchen!
(Pendula bate. Tăcere. Lumina devine roşie şi pe cînd scena se întunecă, se aud clopote de alarmă, lătrături, sirene, trosniturile grinzilor care se prăbuşesc, claxoane, pîrîiturile focului, ţipete, pînă ce Corul înaintează în faţa scenei.)

CORUL: Din toate poveştile absurde, Cea mai absurdă e asta : Focul o dată iscat
A omorît pe mulţi, vai! dar nu pe toţi, Şi n-a schimbat nimic.
(Prima explozie.)
CORIFEUL: Un gazometru, unul.
(A doua explozie.)
CORUL : Ceea ce am prevăzut De atîta vreme, Se întîmplă oricum, la sfîrşit. Prostia
Care nu mai poate fi stinsă acum Şi-i numită destin. *(A treia explozie.)*
CORIFEUL : Încă nu gazometru!
(Urinează o serie de explozii înspăimîntătoare.)

CORUL : Vai, nouă! Vai, nouă! Vai, nouă!
(Se face lumină în sală.)

Epilog

Personajele epilogului

DOMNUL BIEDERMANN
BABETTE
ANNA
BELZEBUT
UN PERSONAJ
UN POLIŢIST
MACACUL
VĂDUVA KNECHTLING
CORUL

Scena este curăţată şi cu desăvîrşire goală; Babette şi Biedermann stau în aceeaşi poziţie în care se aflau şi ultima oară în piesă.

BABETTE: Gottlieb ! BIEDERMANN: Taci!

BABETTE: Sîntem morţi? *(Un pagal ţipă asurzitor.)* Ce-a fost asta? *(Papagalul ţipă. asurzitor.)*

BIEDERMANN: De ce n-ai venit înainte să ardă scara? Ţi-am spus doar. De ce te-ai mai dus o dată în dormitor ?

BABETTE : Ca să-mi iau toate bijuteriile. BIEDERMANN: ... fireşte, sîntem morţi.

(Papagalul ţipă asurzitor.) BABETTE: Gottlieb !

BIEDERMANN : Taci acum! BABETTE: Unde ne aflăm? BIEDERMANN: în cer. Unde să fim?

(Un sugar zbiară.)

BABETTE: Ce-a fost asta? *(Sugarul zbiară.)* Ca să-ţi mărturisesc cinstit, Gottlieb, nu aşa mi-am închipuit eu cerul...

BIEDERMANN: Nu trebuie să ne pierdem credinţa tocmai acum!

BABETTE : Tu aşa ţi-ai închipuit cerul ?

(Papagalul ţipă asurzitor.) 182 i

BIEDERMANN: Asta-i un papagal.

(Papagalul ţipă asurzitor.) BABETTE: Gottlieb !

BIEDERMANN: Nu trebuie să ne pierdem credinţa tocmai acum!

BABETTE: Aşteptăm de o jumătate de veşnicie. *(Sugarul zbiară.)* Şi sugarul ăsta care zbiară într-una! *(Papagalul ţipă asurzitor.)* Gottlieb!

BIEDERMANN: Ce vrei?

BABETTE: Cum de-a ajuns un papagal în cer?

v . *(Se aude o sonerie.)*

BIEDERMANN : Babette, te rog, nu mă scoate din sărite! De ce să nu ajungă un papagal în cer? De vreme ce e nevinovat. *(Se aude o sonerie.)* Ce-a fost asta?

BABETTE : Soneria noastră.

BIEDERMANN: Cine O fi?

(Se aude în apelaşi timp sugarul zbierînd, soneria ' sunînd şi papagalul ţiplnd.)

BABETTE: Numai de n-ar fi fost papagalul! Şi pe deasupra şi sugarul! Nu pot să suport, Gottlieb, un tărăboi ca ăsta o veşnicie... ca într-o mahala...

BIEDERMANN ! Taci !

BABETTE : Nu ne pot pretinde una ca asta!

BIEDERMANN: Potoleşte-te!

BABETTE : Oameni ca noi nu sînt obişnuiţi cu asemenea viaţă.

BIEDERMANN : Cum s-ar fi putut să nu ajungem în cer? Toţi cunoscuţii noştri sînt în cer, chiar şi avocatul meu. Ţi-o spun pentru ultima oară : Nu poate fi decît cerul. Ce altceva ar putea fi ? ! Trebuie să fie cerul. Ce-am făcut noi rău?

(Se aude soneria.)

183

BABETTE: Să nu deschidem? *(Se aude soneria.)* Cum de au soneria noastră? *(Se aude soneria.)* Poate un înger... *(Se aude soneria.)*

BIEDERMANN : Sînt nevinovat! Am cinstit pe tatăl şi pe mama mea, asta o ştii, mai ales pe mama, lucru care te-a supărat adesea. Am păzit cele zece porunci, toată viaţa mea, Babette. Nu mi-am făcut niciodată chip cioplit, ferească sfîntul! N-am furat nicicînd; am avut întotdeauna tot ce ne-a trebuit. Şi nici n-am ucis vreodată. N-am lucrat duminica. N-am rîvnit niciodată la casa vecinului meu, şi atunci

cînd am rîvnit-o, am cumpărat-o. Şi să cumperi e, fireşte, îngăduit. Şi nici nu ştiu să fi minţit vreodată! N-am săvîrşit nici un adulter, Babette, zău, că nu... în comparaţie cu alţii!... Tu să-mi fii mărturie, Babette, cînd o veni un înger. Am avut un singur păcat pe pămînt, am fost prea milos, asta este : pur şi simplu prea milos.

(Papagalul ţipă asurzitor.)

BABETTE: Pricepi oare ce strigă?

(Papagalul ţipă asurzitor.)

BIEDERMANN: Ai ucis? Te întreb doar. Te-ai închinat altor dumnezei? Ei, niţeluş yoga... Ai săvîrşit vreun adulter?

BABETTE : Cu cine ?

BIEDERMANN: Ei, în cazul ăsta... *(se aude soneria)* trebuie să fim în cer.

(Intră Anna. Poartă boneţică şi şorţ.)

BABETTE: Cum de a ajuns şi Anna în cer? *(Anna trece prin faţa lor. Are părul lung, de un verde puternic.)* Nădăjduiesc, Gottlieb, că n-a văzut cînd le-ai dat chibriturile. Altminteri e în stare să ne denunţe.

BIEDERMANN : Chibriturile!

184

BABETTE : Ţi-am spus, Gottlieb, încă din prima seară că sînt incendiatori...

(Trece Anna şi Poliţistul care are aripioare albe.)

ANNA: Am să-l chem.

(Anna iese, iar îngerul-poliţist aşteaptă.)

BIEDERMANN : Vezi ? BABETTE: Ce?

BIEDERMANN: Un înger^

{Poliţistul salută.)

BABETTE: Mi-am închipuit că îngerii arată altfel.

BIEDERMANN : Nu sîntem în evul mediu.

BABETTE : Tu nu ţi-ai închipuit că îngerii arată altfel? *(Poliţistul se suceşte pe călcîie şi aşteaptă.)* Să îngenun-chem?

BIEDERMANN : întrebă-l dacă aici e cerul. *(Prin semne din cap, Biedermann o încurajează pe Babette, care şovăie.)* Spune-i că aşteptăm de o jumătate de veşnicie.

(Babette se apropie de poliţist.)

BABETTE: Soţul meu şi cu mine... BIEDERMANN : Spune-i că sîntem nişte victime. BABETTE : Soţul meu şi cu mine sîntem nişte victime. BIEDERMANN: Vila noastră e distrusă. BABETTE: Soţul meu şi cu mine...

BIEDERMANN: Spune-i ! BABETTE: ...distrusă!

BIEDERMANN: Prin ce-am trecut.. Nici nu-şi poate închipui. Spune-i! Am pierdut totul. Spune-i. Şi sîntem totuşi nevinovaţi

BABETTE : Nu vă puteţi închipui.

BIEDERMANN: Prin ce-am trecut.

BABETTE: Toate bijuteriile mele s-au topit!

BIEDERMANN: Spune-i că sîntem nevinovaţi.

185

BABETTE : Sîntem totuşi nevinovaţi. BIEDERMANN: ...în comparaţie cu alţii! BABETTE: ...în comparaţie cu alţii!

(îngerul-poliţist scoate o ţigară.)

POLIŢISTUL: Aveţi cumva chibrituri?

(Biedermann păleşte.)

BIEDERMANN: Eu? Chibrituri? Cum aşa?

(Din podea izbucneşte o flacără de mărimea unui om.)

POLIŢISTUL : Uite foc, mulţumesc. îmi ajunge.

(Babette şi Biedermann se holbează la flacără.)

BABETTE: Gottlieb...

BIEDERMANN: Taci!

BABETTE : Oare ce să însemne asta ?

(Intră un macac.)

MACACUL: Ce s-a întîmplat? POLIŢISTUL: O pereche de damnaţi.

(Macacul îşi pune nişte ochelari.)

BABETTE: Gottlieb, pe ăsta parcă-l cunoaştem?

BIEDERMANN: **De Ullde?**
BABETTE: E doctorul nostru în filozofie.
(Macacul ia rapoartele şi le răsfoieşte.)
MACACUL: Cum vă merge acolo, sus?
POLIŢISTUL: Nu ne putem plînge; nimeni nu ştie unde locuieşte Dumnezeu, dar tuturor le merge bine, nu ne putem plînge... mulţumesc.
MACACUL: Cum de-au ajuns ăştia aici?
(Poliţistul se uită în rapoarte.) POLIŢISTUL : Liber-cugetători.
*(Macacul are zece ştampile şi pune de fiecare **dată una).***

MACACUL: SĂ NU AI ALŢI DUMNEZEI AFARĂ DE MINE.
POLIŢISTUL: Un medic, care a făcut o injecţie greşită.
MACACUL: SĂ NU UCIZI. POLIŢISTUL : Un director cu şapte secretare. MACACUL: SĂ NU FII DESFRÎNAT. POLIŢISTUL Una care provoacă avorturi.
MACACUL: SĂ NU UCIZI. POLIŢISTUL : Un şofer beat.
MACACUL: SĂ NU UCIZI.
POLIŢISTUL: Refugiaţi.
MACACUL: Care-i păcatul lor?
POLIŢISTUL : Uite aici : 52 cartofi, 1 umbrelă, 2 pături.
MACACUL: SĂ NU FURI.
POLIŢISTUL: Un consilier fiscal.
MACACUL: SĂ NU MĂRTURISEŞTI STRÎMB...
POLIŢISTUL : încă un şofer beat. *(Macacul pune stampila fără să spună nimic.)* încă un liber-curgetător. *(Macacul pune stampila fără să spună nimic.)* Şapte partizani. Au ajuns pe căi necinstite în cer. Acum s-a descoperit că, înainte de a fi prinşi, puşi la zid şi împuşcaţi, au săvîrşit jafuri.
MACACUL: Hm !
POLIŢISTUL: Au jefuit fără a fi în uniformă.
MACACUL: SĂ NU FURI.
POLIŢISTUL: încă una care provoacă avorturi.
MACACUL: SĂ NU UCIZI.
POLIŢISTUL: Şi asta-i ce a mai rămas.
MACACUL: SĂ NU POFTEŞTI FEMEIA APROAPELUI TĂU. *(Macacul ştampilează pe puţin treisprezece rapoarte.)* Iarăşi nu sînt decît mic-burghezi! Ce-o să se mai bucure diavolul! Iarăşi numai derbedei! Abia îndrăznesc

să-l mai anunţ pe diavol. Iarăşi nu-i nici o personalitate cunoscută! Nici un ministru, nici un mareşal...
POLIŢISTUL : Aşa-i .
MACACUL: însoţeşte-i jos pe mărunţeii ăştia; cred că Belzebut a şi făcut focul, sau e pe cale să-l facă.
(Poliţistul salută şi iese.)
BABETTE: Gottlieb... sîntem în iad !
BIEDERMANN: Nu ţipa!
BABETTE: Gottlieb... *(1'zbucneşte în plîns.)*
BIEDERMANN: Domnule filozof!
MACACUL: Ce doriţi, vă rog?
BIEDERMANN: Trebuie să fie o greşeală... Nu poate fi vorba de asta... Situaţia trebuie să se schimbe. Cum de am ajuns în iad, soţia mea şi cu mine? *(Către Babette.)* Liniş-teşte-te, Babette, trebuie să fie o greşeală la mijloc... *(Către Macac.)* N-aş putea să-i vorbesc diavolului?
BABETTE : Gottlieb...
BIEDERMANN: Pot să-i vorbesc diavolului?
(Macacul face semn în gol, ca şi cum ar fi fost scaune acolo.)
MACACUL: Luaţi loc. *(Biedermann şi Babette nu văd nici un scaun.)* Despre ce e vorba? *(Biedermann scoate nişte acte.)* Ce-i asta?
BIEDERMANN: Permisul mea de conducere.
MACACUL: Nu ne trebuie. *(Macacul îi înapoiază documentul, fără să se iute la el.)* Numele dumitale e Biedermann ?
BIEDERMANN : Da.
MACACUL: Biedermann Gottlieb. BIEDERMANN: Comerciant. MACACUL: Milionar. BIEDERMANN: ...De

unde ştii? MACACUL : Domiciliul, Rosenweg 33.
BIEDERMANN: Da...
MACACUL: Diavolul te cunoaşte. *(Babette şi Biedermann îşi aruncă priviri.)* Luaţi loc!
(Pe scenă coboară două scaune carbonizate.)
BABETTE: Gottlieb... scaunele noastre!
MACACUL: Vă rog. *(Biedermann şi Babette se aşază.)* Fumaţi ?
BIEDERMANN: Nu mai fumăm.
MACACUL: Sînt propriile dumitale ţigări, domnule Biedermann... *(Macacul ia o ţigară.)* Eşti ars?
BIEDERMANN : Da.
MACACUL: Te-a mirat? *(Şapte flăcări de înălţimea unui om izbucnesc din podea.)* Mulţumesc, am chibrituri. *(Macacul îşi aprinde ţigara şi fumează.)* Scurt şi cuprinzător, ce doriţi?
BIEDERMANN: Sîntem fără adăpost.
MACACUL: Vreţi o bucată de pîine?
BABETTE: ...Pîine?
MACACUL: Sau un pahar cu vin? BIEDERMANN : Sîntem fără adăpost!
(Macacul strigă.)
MACACUL : Anna ! *(Fumează.)* BABETTE : Nu vrem. pîine şi vin...
MACACUL: **Nu?**
BABETTE :Nu sîntem cerşetori...
BIEDERMANN: Sîntem victime.
BABETTE : N-avem nevoie de caritate.
BIEDERMANN: Nu sîntem obişnuiţi cu aşa ceva.
BABETTE : Nu asta ne trebuie!
(Intră Anna.) ■ ■
ANNA: Ce doriţi, vă rog? MACACUL: N-au nevoie de caritate.
189
ANNA: Foarte bine. *(Iese.)* BIEDERMANN : Vrem să obţinem ceea ce ni se cuvine. BABETTE : Am avut căminul nostru. BIEDERMANN : Vrem pur şi simplu ceea ce ni se cuvine!
BABETTE: Vrem pur şi simplu căminul nostru. BIEDERMANN : Cerem despăgubiri.
(Macacul se îndepărtează fără să scoată un cuvînt, asemenea unui secretar.)
BABETTE: Ce-a înţeles cînd a spus că diavolul te cunoaşte ?
BIEDERMANN: Habar n-am...
(Se aude bătînd o pendulă.)
BABETTE: Gottîieb... pendula noastră!
(Pendula a bătut ora nouă.)
BIEDERMANN: Ridicăm pretenţii pentru tot ceea ce a ars. Eram asiguraţi. Crede-mă, n-am să mă liniştesc pînă cînd totul n-are să fie refăcut, aşa cum a.fost.
(Macacul vine îndărăt dinspre stingă.)
MACACUL: O clipă. O clipă. *(Iese prin dreapta.)* BIEDERMANN: Diavolii îşi dau aere!
BABETTE: Pst !
BIEDERMANN: Dar ăsta-i adevărul! Nu mai lipseşte decît să ne ia amprentele digitale. Ca la un consulat! Ca în felul acesta să-ţi simţi conştinţa încărcată.
(Babette îi pune niîna pe braţ.)
BIEDERMANN : Fii pe pace, eu n-am conştiinţa încărcată şi nu mă enervez! Am să fiu obiectiv, Babette, cît se poate de obiectiv. *(Papagalul ţipa asurzitor.)* Cît se poate de obiectiv!
190
BABETTE : Şi dacă ne întreabă de chibrituri ?
BIEDERMANN: Eu le-am dat. vŞi ce-i cu asta? Toţi au dat chibrituri. Aproape toţi! Altminteri n-ar fi ars întregul oraş. Am văzut cum focul a izbucnit de sub toate acoperişurile. Şi la Hofmann! Şi la Karl! Şi la profesorul Mohr! Făcînd abstracţie de faptul că am acţionat cu devotament şi credinţă!
BABETTE : Nu te enerva.
BIEDERMANX : Şi, mă rog, crezi că dacă tu şi eu n-am fi dat chibriturile, s-ar fi schimbat ceva în toată catastrofa asta?
BABETTE : Eu n-am dat chibrituri.
BIEDERMANN: Şi de altfel... cînd toţi au făcut acelaşi lucru, nu pot fi azvîrliţi de-a valma în iad!
BABETTE: Şi de ce nu?
BIEDERMANN : Doar o mai fi existînd niţică îndurare...
(Macacul vine îndărăt.)

MACACUL : îmi pare rău! Stăpînul iadului n-a venit încă. Poate că doriţi să vorbiţi cu Belzebut ?
BABETTE : Cu Belzebut ?
MACACUL: El e aici.
BIEDERMANN : Belzebut ?
MACACUL: Dar pute. Ştiţi, e cel cu copită de cal, cu coadă de ţap şi cu coarne. îl cunoaşteţi! Dar ăsta nu vă prea poate ajuta, cucoană, un biet diavol ca Sepp.
BIEDERMANN: ...Sepp? *(Babette a sărit de pe scaun.)* Aşază-te!
BABETTE : Nu ţi-am spus eu numaidecît, Gottîieb, chiar în prima seară...
BIEDERMANN : Taci! *(Biedermann îi aruncă o asemenea privire, îneît Babette se aşază.)* Soţia mea era bolnavă de inimă.

MACACUL : Aşa !
BIEDERMANN: Soţia mea avea adesea insomnii. Şi în cazurile astea auzi stafii de tot felul. Dar ziua-namiaza mare n-aveam nici un motiv să intrăm le bănuială, vă jui nici măcar o clipă... *(Babette îi anină o privire lui Biedermann.)* Eu, cel puţin, nu!
BABETTE : Atunci, de ce ai vrut să-i azvîrli în stradă, Gottlieb, cu propria ta mînă şi în toiul nopţii ?
BIEDERMANN : Nu i-am azvîrlit!
BABETTE : Păi tocmai asta-i!
BIEDERMANN: Dar, la naiba, de ce nu l-ai azvîrlit **tu?** ■
BABETTE: Eu?
BIEDERMANN: în loc să-i fi dat dimineaţa de mîn-care, marmeladă şi brînză, şi ouă moi, da, tu! *(Macacul fumează.)* Scurt şi cuprinzător, domnule filozof, habar n-aveam atunci ce se petrece în casa noastră, pur şi simplu n-aveam habar...
(Se aude o fanfară.)
MACACUL: El o fi, poate.
BABETTE: Cine?
MACACUL: Stăpînul infernului. *(Se aude o fanfară.)* A fost pînă-n cer şi s-ar putea întîmpla să se întoarcă supărat rău. L-am aşteptat să vină încă de ieri, dar se pare că iar au avut loc discuţii aprige.
BIEDERMANN: Din pricina mea?
MACACUL: Din pricina ultimei amnistii...
(Macacul îi şopteşte ceva la ureche lui Biedermann.)
BIEDERMANN: Am citit asta. MACACUL : Şi ce părere aveţi ?
(Macacul îi şopteşte ceva la ureche **lui** *Biedermann.)* **192**
BIEDERMANN: Asta n-o mai înţeleg. *(Macacul îi şopteşte ceva la ureche lui Biedermann.)* Cum aşa? *(Macacul îi şopteşte ceva lui Biedermann la ureche.)* Crezi?
MACACUL: Dacă cerul nu stăruie asupra celor zece porunci...
BIEDERMANN: Hm!
MACACUL: Fără cer nu e nici iad!
BIEDERMANN: Hm!
MACACUL: Pentru asta se poartă discuţiile!
BIEDERMANN: Pentru cele zece porunci?
MACACUL : Pentru principiu.
BIEDERMANN: Hm!
MACACUL: Dacă cerul îşi închipuie că iadul are să le-nghită pe toate... *(îi şopteşte ceva la ureche lui Biedermann.)*
■ BIEDERMANN: Grevă?... *(Macacul îi şopteşte ceva la ureche lui Biedermann.)* Crezi?
MACACUL: Nu ştiu, domnule Biedermann, spun, doar, că e posibil. Foarte posibil. Depinde de rezultatul acestor tratative... *(Se aud fanfare.)* Vine! *(Macacul se îndepărtează.)*
BABETTE : Ce . ţi-a SpUS ?
BIEDERMANN: Zice că e posibil, foarte posibil, ca nimeni să nu mai fie primit în iad. începînd de azi. înţelegi : absolut nimeni.
BABETTE: Cum aşa?
BIEDERMANN : Fiindcă în iad e grevă. *(Se aude soneria.)* Zice că dracii şi-au ieşit din fire. Se socotesc înşelaţi. Şi-au pus nădejdea într-o serie întreagă de personalităţi, pe care cerul le-a amnistiat acum, după cît se pare, fără excepţie, şi, în condiţiile astea, dracii refuză, zice el, să mai conducă iadul. Se vorbeşte de o criză a iadului. *(Anna vine din stînga şi iese prin dreapta.)* Cum de-a ajuns Anna în iad?
"-3167

193
BABETTE : Mi-a furat o pereche de ciorapi. Atunci n-am îndrăznit sâ-ţi spun. O pereche de ciorapi de nylon noi-nouţi.
(Anna intră, conducînd-o pe văduva Knechtling.)
ANNA : Luaţi loc! Dar dacă sînteţi văduva Knechtling nu trebuie să vă faceţi iluzii: bărbatul dumneavoastră s-a sinucis. Luaţi loc! Dar nu trebuie să vă faceţi iluzii. *(Anna iese, iar văduva Knechtling rămîne în picioare, fiindcă nu există nici un scaun.)*
BABETTE: Ce-o fi vrînd asta aici? *(Biedermann dă din cap acru-prietenos spre văduva Knechtling.)* Vrea să ne denunţe, Gottlieb... *(Babette dă din cap acru-prietenos spre văduva Knechtling.)*
BIEDERMANN: N-are decît! *(Se aud fanfare, de astă dată mai apropiate decît prima oară.)* E o prostie. Pentru numele lui Dumnezeu, de ce n-a aşteptat Knechtling o săptămînă şi apoi să fi vorbit cu mine într-un moment potrivit? Doar nu puteam, pentru numele lui Dumnezeu, să ştiu că acest Knechtling are să deschidă robinetul de gaz, din pricina unui preaviz... *(Se aud şi mai aproape fanfare.)* Aşa că nu mi-e frică. *(Se aud şi mai aproape fanfare.)* Chibrituri! Chibrituri!
BABETTE: Poate că n-a văzut nimeni.
BIEDERMANN: Ia să nu se mai facă atîta zarvă pentru o catastrofă. Catastrofe au existat de cînd lumea şi pămîntul! Şi în afară de asta : ia priviţi cum arată oraşul nostru! Totul e de sticlă şi cromat! Trebuie s-o spun, s-o spun pe şleau, e o binecuvîntare că a ars pînă-n temelii, într-adevăr o binecuvîntare, privind lucrurile din punct de vedere arhitectonic...
(Se aud fanfare, apoi orgi, apoi apare un personaj fastuos, într-o ţinută măreaţă şi sărbătorească, îmbrăcat aproximativ ca un episcop, dar numai aproximativ. Biedermann si Babette îngenunchează la rampă. Personajul se opreşte în mijlocul scenei.)
194
PERSONAJUL: Anna! *(îşi scoate încetişor o mănuşe violetă.)* Vin de-a dreptul din cer.
BIEDERMANN: Auzi?
PERSONAJUL: Nu mai e nici o nădejde. *(Aruncă prima mănuşă.)* Anna! *(îşi scoate încetişor cealaltă mănuşă.)* Mă îndoiesc că ceea ce am văzut era cu adevărat cerul. Aşa pretind, dar eu mă îndoiesc... Poartă decoraţii şi din toate megafoanele curg numai tămîieri. Am văzut o cale lacteee de decoraţii, o festivitate care-l îngrozeşte pe diavol : i-am revăzut pe toţi clienţii mei, pe toţi marii mei criminali şi îngeraşii stăteau roată în jurul cheliilor lor, şi toţi se salutau, şi umblau de colo-colo şi închinau pahare chicotind cu privire la graţiere. în timpul ăsta sfinţii păstrau o tăcere izbitoare, căci sînt din piatră sau din lemn, impasibili iar prinţii bisericii, (m-am amestecat printre prinţii bisericii, ca să aflu unde locuieşte Dumnezeu), tăceau şi ei, cu toate că nu sînt nici din piatră, nici din lemn... *(Azvîrle mănuşa.)* Anna! *(îşi scoate potcapul. E Eisenring.)* M-am travestit. Şi uite că cei care sînt la cîrmă acolo, sus, şi se autoamnistiază, nu m-au recunoscut: I-am binecu-vîntat. *(Apar Anna şi Macacul şiseînclină.)* Dezbrăcaţi-mă! *(Personajul, în mare ţinută, ca şi mai înainte, întinde braţele, astfel ca cele patru veşminte de mătase pe care le poartă să poată fi descheiate : primul e alb-argintiu; al doilea : auriu; al treilea: violet; al patrulea : roşu ca sîngele. Orgile amuţesc. Biedermann şi Babette îngenunchează la rampă.)* Să mi se-aducă fracul!
ANNA: Prea bine.
PERSONAJUL: Şi peruca mea de oberchelner. *(îi scot primul veşmînt.)* Mă îndoiesc că cel care m-a primit este chiar bunul Dumnezeu : ştie tot, şi cînd ridică glasul repetă, cuvînt cu cuvînt, ce scriu ziarele. *(Papagalul ţipă asurzitor.)* Unde-i Belzebut?
MACACUL : La cazan.
195
PERSONAJUL: Să vină aici! *(Deodată, scena devine foarte roşie.)* De unde-i flacăra asta?
MACACUL: A aprins focul. Chiar acum au picat vreo cîţiva damnaţi... nimic de soi, nu, aşa, plevuşcă... *(îi scot cel de al doilea veşmînt.)*
PERSONAJUL: Să stingă cazanul.
MACACUL: Să-l stingă?
PERSONAJUL: Da, să-l stingă. *(Papagalul ţipă asurzitor.)* Cum îi merge papagalului meu? *(îi observă pe Biedermann şi pe Babette.)* întreabă-i pe oamenii ăştia de ce se roagă?
MACACUL: Nu se roagă.
PERSONAJUL: Dar au îngenuncheat...
MACACUL: Vor înapoi căminul lor.
PERSONAJUL: Ce vor?
MACACUL : Despăgubiri.

(Papagalul ţipă asurzitor.)
PERSONAJUL: îmi iubesc papagalul. Este singura făptură care nu-şi schimbă sloganurile! L-am găsit atunci... într-o casă care ardea. O bestie credincioasă! Cînd am să mă întorc pe pămînt, am să-l aşez pe umărul meu drept. *(îi scot cel de-al treilea veşmînt.)* Şi-acum, fetiţo, adu-mi fracul!
ANNA: Prea bine.
PERSONAJUL: Iar dumneata, filozofule, adu bicicletele, îţi aminteşti? Alea două biciclete ruginite.
(Macacul şi Anna se înclină şi ies.)
BIEDERMANN: Willi!... Că el e doar!... Eu sînt Gottlieb, prietenul vostru... Willi, nu-ţi aminteşti?
(Personajul îşi scoate al patrulea şi cel din urmă veşmînt.)
196
BABETTE: Sîntem nevinovaţi, domnule Eisennng. Cum de-am ajuns la dumneavoastră, domnule Eisenring? Sîntem victime, domnule Eisenring. Toate bijuteriile mele s-au topit.
(Personajul rămine in cămaşă şi şosete.)
BIEDERMANN: De ce se preface că nu ne cunoaşte? BABETTE: Se jenează. Nu te uita într-acolo!
(Anna aduce pantalonii fracului.)
PERSONAJUL: Mulţumesc, fetiţo, mulţumesc mult. *(Anna dă să plece.)* Anna! ANNA: Vă rog!
PERSONAJUL: Adu două perne de mătase. ANNA : Prea bine.
PERSONAJUL: Pentru dumnealor, care stau îngenuncheaţi.
ANNA: Prea bine.
(Anna iese, iar Personajul îmbracă pantalonii fracului.) BIEDERMANN: Willi!
BABETTE: Vă amintiţi, desigur, de noi, domnule Eisenring. Gîsca mea era pe cinste, aşa aţi spus.
BIEDERMANN: Gîscă şi Pommard!
BABETTE: Umplută cu castane.
BIEDERMANN: Şi garnisită cu varză roşie.
BABETTE: Şi *candle-light*, domnule Eisenring, *candle-lightl*
BIEDERMANN: Şi apoi am cîntat împreună...
BABETTE: Da, aşa-i!
BIEDERMANN: într-adevăr, nu-ţi aminteşti?
BABETTE: A fost o seară încîntătoare.
BIEDERMANN: Patruşnouă, Willi, *Cave de l'Echan-non* Vinul cel mai bun din pivniţa mea, Willi! Nu ţi-am dat eu oare totul, numai şi numai ca să fim prieteni? *(Per-*
197
sonajul îşi trece mîna peste pantalonii fracului.) Ai fost martoră, Babette : nu i-am dat tot ce aveam în casă? BABETTE: Chiar şi chibriturile.
(Anna aduce două perne roşii de mătase.)
PERSONAJUL: Mulţumesc, fetiţo, mulţumesc mult.
(Anna dă cele două perne.lui Biedermann şi Babettei.)
ANNA: Mai doriţi ceva?
(Biedermann şi Babette îngenunchează pe cele două perne roţii.)
PERSONAJUL: Vesta, fetiţo, vesta mea albă!
ANNA : Prea bine.
PERSONAJUL: Şi peruca! *(Anna iese, iar Personajul îşi leagă papionul.) Cave de l'Echannon...* ? *(Biedermann dă din cap, cu o expresie plină de încredere.)* îmi amintesc de toate, Gottlieb, îmi amintesc atît de bine, cum numai diavolul e în stare s-o facă. Ai ciocnit, ca să bei bruderşaft cu noi, şi nu încetai — lucru destul de penibil — să-l săruţi pe obraz pe diavol.
(Papagalul ţipă asurzitor.)
BIEDERMANN: N-am ştiut, Willi, că sînteţi draci. Pe cuvînt de onoare! Dacă am fi ştiut că într-adevăr sînteţi draci...
***(Intră** Sepp în chip de Belzebut, cu copită de cal, coadă de ţap şi coarne ', pe Ungă asta mai are şi o lopată mare de cărbuni.)*
BELZEBUT: Ce s-a-ntîmplat?!
PERSONAJUL: Nu răcni !
BELZEBUT: De ce te dezbraci?
PERSONAJUL: Trebuie să ne întoarcem pe pămînt, Sepp. *(Anna aduce vesta albă.)* Mulţumesc, fetiţo, mulţumesc mult. *(Personajul îşi îmbracă vesta.)* Ai stins cazanul?
198
BELZEBUT: Nu!

PERSONAJUL : Fă cum ţi-am poruncit!
(Flacăra devine mai puternică.)
BELZEBUT: Am pus cărbunii!... *(Anna aduce fracul.)*
PERSONAJUL: O clipă, fetiţo, o clipă! *(Personajul îşi încheie vesta).* Am fost în cer... BELZEBUT: Şi?
PERSONAJUL: Am purtat discuţii şi iar discuţii, am încercat tot ce a fost posibil, dar n-am ajuns la nici un rezultat. Nu vor să dea drumul nici unuia. Nu mai e nici o speranţă.
BELZEBUT: Nici unuia?
PERSONAJUL: Nici unuia. *(Anna îi ţine fracul.)* Filozofule!
MACACUL : La dispoziţie!
PERSONAJUL : Cheamă pompierii!
(Macacul se înclină şi iese.)
BELZEBUT: Nu vor să dea drumul nici unuia?
PERSONAJUL: Oricine poartă sau a purtat o uniformă, pe cînd a ucis, sau a făgăduit să poarte, cînd a ucis sau a ordonat să se ucidă, e salvat.
BELZEBUT: ...salvat?!
PERSONAJUL: Nu răcni!
BELZEBUT: ... salvat ? !
(Se aude de sus ecoul.J
ECOUL: Salvat!
PERSONAJUL: Auzi?
ECOUL: Salvat! Salvat! Salvat!
(Belzebut îşi holbează ochii în sus.)

PERSONAJUL: Scoateţi zdrenţele de pe tine, Sepp. Trebuie să ne punem iar pe treabă.
(Intră Corul.)
CORUL: Vai! Vai! Vai!
BABETTE: Gottlieb ! BIEDERMANN: Taci!
BABETTE: Ce fac ăştia aici?
CORUL: Cetăţeni ai oraşului, vedeţi,
Cît sîntem de neputincioşi:
Odinioară păzitori ai oraşului,
Deprinşi cu grijă
Focul să-l stingem,
Echipaţi de minune,
Vai!
Sîntem osîndiţi,
Veşnic să privim
Focul iadului,
Bine intenţionaţi,
Dar neputincioşi,
Faţă de cetăţeanul
Ce se perpeleşte-n foc.
PERSONAJUL: Domnii mei, stingeţi focul iadului! *(Corul tace.)* Nici prin minte nu-mi trece să conduc un iad pentru alde Biedermann şi nişte intelectuali, pentru hoţi de buzunare, adulteri şi slujnice care au furat ciorapi de nylon, şi pentru cei care nu s-au supus serviciului militar... nici prin minte nu-mi trece! *(Corul tace.)* Ce m-ai aşteptaţi? CORUL: Sîntem gata.
Furtunele sînt pregătite,
Roşii, înfăşurate cu grijă,
Cum scrie la carte.
Fiecare vinciu de alamă
E lustruit cu grijă.

Fiecare îşi ştie locui.
Lustruită şi încercată,
Tot de alamă,

E pompa,
Pentru presiune. CORIFEUL: Şi hidranţii? CORUL: Fiecare îşi ştie locul. CORIFEUL: Sîntem gata.
(Personajul îşi aranjează fracul.)
PERSONAJUL: Atunci, la treabă.
(Flacăra e iarăşi foarte puternică.)
CORIFEUL : La furtune! La pompe! La scări!
(Pompierii aleargă la locurile lor şi strigă.)
CORUL: Gata!
CORIFEUL: Sîntem gata!
PERSONAJUL: Poftiţi!
(Se aude zgomotul Mdranfilor, flacăra se stinge.)
MACACUL: Va să zică, domnul Biedermann, lucrurile stau aşa cum mi-am închipuit...
PERSONAJUL: Filozofule! MACACUL: Poftim? PERSONAJUL: Bicicletele noastre! MACACUL: Prea bine.
PERSONAJUL: Şi peruca mea, fetiţo, peruca mea! ANNA .- Prea bine. PERSONAJUL: Şi papagalul meu!
(Macacul şi Anna ies.)
BELZEBUT: Credinţa mea din copilărie! Credinţa mea din copilărie! Să nu ucizi, haha! Şi eu am crezut. Ce-au

făcut din credinţa mea de copil! *(Personajul îşi curăţă unghiile.)* Eu, fiul unui cărbunar şi al unei ţigănci, care habar n-avea să citească şi nu ştia decît cele zece porunci pe de rost, eu sînt diavolul. Cum s-a-ntîmplat asta ? Pur şi simplu fiindcă mi-am bătut joc de toate poruncile. Du-te dracului, Sepp! Aşa îmi spuneau toţi, şi eu m-am dus. Am minţit, fiindcă mi-a mers mai bine şi eram al dracului. Am furat, acolo unde mi-a plăcut, şi am fost al dracului. Am preacurvit cu cine-mi pica, dragă Doamne, cu măritate şi nemăritate, fiindcă-mi plăcea, şi mă simţeam bine cînd făceam ce pofteam, şi am fost al dracului.
Şi se temeau de mine în fiecare sat, fiindcă eram mai puternic decît toţi, căci eram al dracului. Le puneam piedică, atunci cînd se duceau la biserică, fiindcă-mi făcea plăcere, dădeam foc grajdurilor, în timp ce ei se rugau şi cîntau, în fiecare duminică, fiindcă-mi făcea plăcere, şi-mi băteam joc de Dumnezeul lor, care nu se atingea de mine. Cine a doborît bradul care l-a omorît pe tata, ziua-n amiaza mare? Iar maică-mea, care se ruga pentru mine, a murit de durerea ce i-am pricinuit-o. Am ajuns la orfelinat, şi i-am dat foc, şi apoi la circ, şi i-am dat foc, fiindcă îmi făcea tot mai multă plăcere. Şi am dat foc tuturor oraşelor pur şi simplu de-al dracului... Să faci! Să nu faci! Să faci! Asta din pricină că afară, în pădure, n-aveam nici ziare şi nici aparat de radio, ci doar o *Biblie,* şi aşa am ajuns să cred că eşti al dracului dacă ucizi, şi necinsteşti, şi asasinezi, şi iei în derîdere fiece poruncă, şi omori oraşe întregi... aşa credeam!... *(Personajul rîde.)* Asta nu-i de rîs, Willi! *(Anna aduce peruca.)*
PERSONAJUL: Mulţumesc, fetiţo, mulţumesc mult.
(Macacul aduce două biciclete ruginite.)

BELZEBUT: Nu-i de rîs. Şi tare-mi vine să vărs cînd văd cum se schimbă vremurile. Ce-au făcut din credinţa mea din copilărie? Nu pot să mănînc pe cît aş vărsa.
(Personajul şi-a pus peruca.)
PERSONAJUL: Hai, fă-te gata! *(Personajul ia o bicicletă ruginită.)* Ard de nerăbdare să-mi revăd vechea clientelă — lume subţire, care nu vine niciodată în iad, şi s-o servesc iar — ard de nerăbdare!.. Să văd iar scîntei şi să aud flăcările pîrîind, şi sirenele, care sună totdeauna cu întîrziere, şi lătratul cîinilor şi fumul, şi strigătele oamenilor, şi cenuşa!
(Belzebut îşi desprinde coada de ţap.)
PERSONAJUL: Eşti gata?
BELZEBUT: O clipă. *(Personajul se aruncă în şa şi sună la soneria bicicletei.)* Vin îndată. *(Belzebut îşi desprinde copita de cal.)*
CORIFEUL: Pompe, opriţi-vă! Furtune, jos! Apă, opreşte-te!
(Lumina roşie dispare cu desăvîrşire.) PERSONAJ UL: Gata ?
(Belzebut ia cealaltă bicicletă.) BELZEBUT: Gata!
(Belzebut se aruncă in şa şi sună la soneria bicicletei.)
BELZEBUT : Şi coarnele ? *(Belzebut trebuie sâ-şi scoată şi coarnele.)* Anna!
ANNA: Poftiţi!

PERSONAJUL: Mulţumesc, fetiţo, mulţumesc pentru toate serviciile pe care mi le-ai făcut. De ce eşti morocănoasă din zori şi pînă-n seară? Ai rîs o singură dată. Ţi-

203

aminteşti? Cînd am cîntat cîntecul despre vulpe, şi despre gîscă, şi despre puşcă. *(Arma rîde.)* O să-l cîntăm iar! ANNA: O, vă rog!

(Intră Corul.)

CORUL: Cetăţeni ai oraşului,
Iată...

PERSONAJUL : Cît mai pe scurt! CORUL: ... iadul a fost stins.

PERSONAJUL: Mulţumesc... *(Personajul îşi vîrâ mîinile în buzunarele pantalonului.)* Ai chibrituri?

BELZEBUT: N-am!

PERSONAJUL : Nici eu!

BELZEBUT: Mereu acelaşi lucru!

PERSONAJUL: O să ne dăruiască cineva... *(Macacul aduce papagalul.)* Papagalul meu! *(îşi aşază papagalul pe umărul drept.)* Ca să nu uit, filozofule: nu mai primiţi nici un suflet. Spuneţi-le bieţilor oameni că iadul e în grevă. Şi dacă ne caută vreun înger, spune-i că sîntem pe pămînt. *(Belzebut sună la soneria bicicletei.)* Şi acum să pornim!

(Schmitzşi Eisenringpornesc, făcînd semne cu mîna.)

AMÎNDOI : Cu bine, Gottlieb, cu bine!

(Intră corul.)

CORUL : Rază de soare,
Geană de ochi divin,
Luminează iar de ziuă... CORIFEUL: Peste oraşul renăscut... CORUL: Aleluia!

(Papagalul ţipă in depărtare.) BABETTE: Gottlieb !

BIEDERMANN: Acum să taci! BABETTE : Sîntem salvaţi ?

204

BIEDERMANN : Numai să nu ne pierdem credinţa acum!

(Văduva Knechtling pleacă.)

CORUL : Aleluia!

BABETTE: Nevasta lui Knechtling a plecat... CORUL.- Mai frumos decît oricînd, Renăscut din ruini şi cenuşă, Iată oraşul nostru! A fost curăţat, Uitat e molozul, Cu totul uitaţi Sînt şi acei Care au ars, Strigătul lor Din flăcări...

BIEDERMANN: Viaţa merge înainte. CORUL: Ei au şi devenit istorie
Şi sînt mulţi. CORIFEUL : Aleluia! CORUL: Mai frumos ca oricînd, Mai bogat ca oricînd, înalt pîn'la cer şi modern, Totu-i sticlă şi crom, Dar în suflet acelaşi. , Aleluia, Renăscut e oraşul nostru!

(Se aude o orgă.) BABETTE: Gottlieb! BIEDERMANN: Ce-i ?

BABETTE: Crezi, oare, că sîntem salvaţi? BIEDERMANN: ... cred că da...

(Cîntecul de orgă devine tot mai puternic; Biedermann si Babette îngenunchează, cortina cade.)